

VITA
D. GODEHAR-
DI EPISCOPI
HILDESHEMENSIS

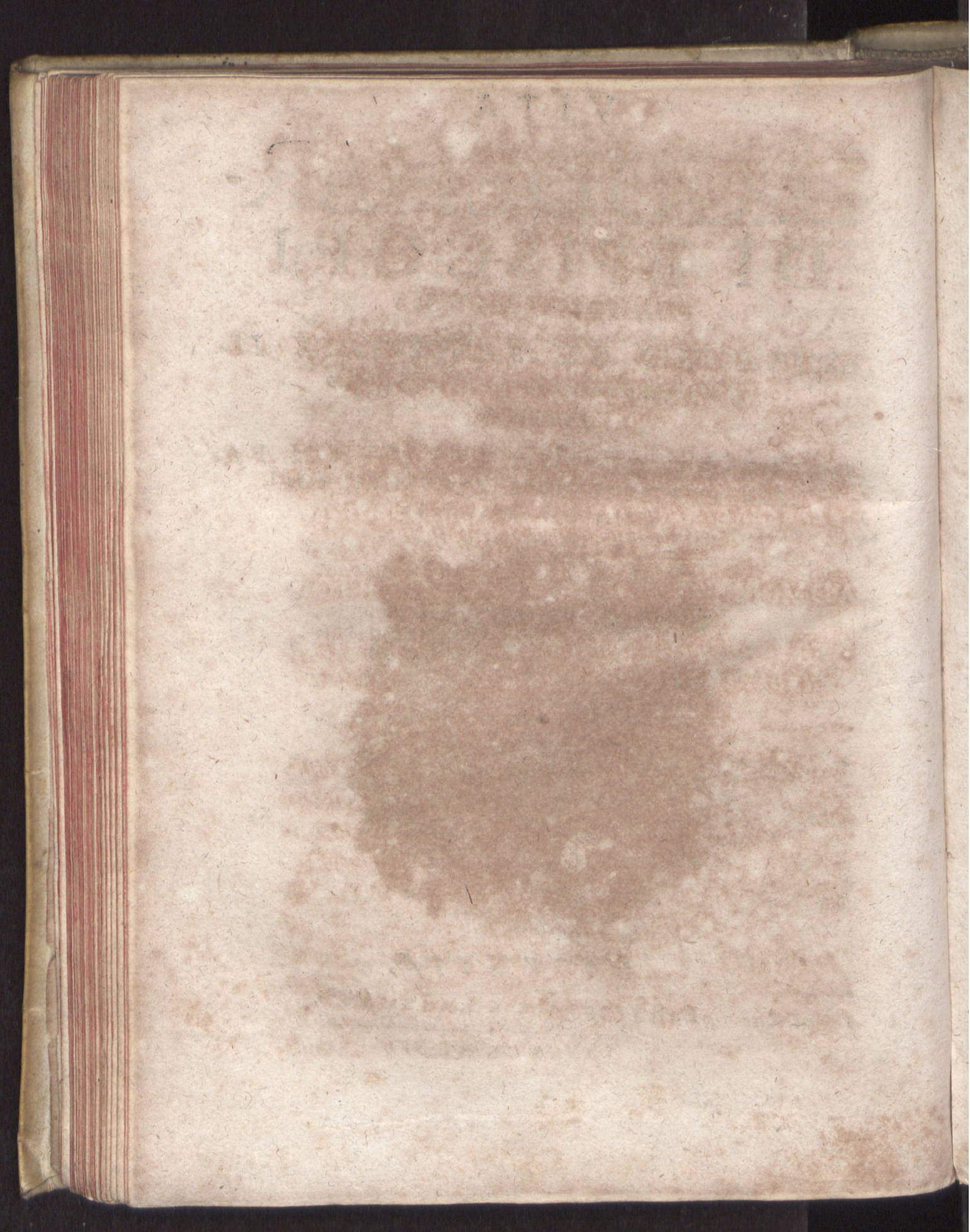
MIRACVLIS ET SANCTITATE IL-
lustris, iam primum integrè & ex fonte suo
deprompta

OPERA ET STUDIO REVERENDI PA-
TRIS CHRISTOPHORI BROVERI, SOCL.
ETATIS IESV PRESBYTERI.

MOGUNTIAE,
EX TYPOGRAPHIA IOANNIS Albini.

ANNO M. DC. XVI.

SERENISSIMO
AC ILLUSTRIS. PRIN-
CIPIS AC DOMINO, D. FERDINAN-
DO BAVARIÆ DVCI, EPISCOPO HIL-
DESHEMENSI

&

REVERENDISSIMO ET ADMODVM
REVERENDIS, NOBILIBVS VIRIS AC DOMINIS,
D. Arnaldo à Bucholtz Cathedral. Eccl. Hildeshem.
Præposito.

ADM. R. ET NOB. D. HEIDENRICO
A LETHMATE DECANO:

CETERISQVE RR. AC NN. DD. CA-
THEDRALIS ECCLESIAE HILDES. CAPITVLARI-
bus, DD. ac Patronis opt. & bene me-
ritis.

*V*M omnis animi agitatio, vel in consi-
liis capiendis quæ ad bene beateq; viuen-
dum conducunt, vel in abditissimarum
rerum cognitione & veri vestigatione
versetur, semper equidem in vitio hoc lit-
eratorum genus, posui, qui cum multũ
opera studijq; in res difficiles, nec necessarias conferre so-
lent, facile ab ijs se studijs abduci patiuntur, quorum ex-
ercitatione virtutis splendor, & Reip. parari dignitas,

Aa 2

consti-

DEDICATIO.

4
 constituique, potest. Praclare enim sensit; qui virtutis
 laudem omnem, actione contineri dixit. In huius re-
 gno maximè naturam attingit humanam Prudentia;
 quam illustrium hominum instituta, & præclara ex-
 empla ornant non modo, & nutriunt, sed mirè am-
 plicificant & corroborant. Quis enim quamvis exigua
 natura bonitate præditus, & rationis scintillula vel mi-
 nimâ respersus, ad eorum, qui virtutis aut ingenij ma-
 gnitudine, aut eccellente morum innocentia, & sapi-
 entia quadam celesti, aut utraque re ornati sunt, imi-
 tandum studia, institutaque collaudanda, natura im-
 petu non impellitur aut inflammatur! Magnam vo-
 bis facem præferunt Serenissime Princeps, Nobilissimi
 & Ornatissimi viri; magnum, inquam, in ista cir-
 cumfusa caligine & hæresis nocte accendunt ignem,
 innocentissimis moribus Pontifices & immortalitate
 dignissimi SS. Bernwardus & Godehardus: qui, ut
 constare in illa prisca religionis & auitæ pietatis tan-
 toperelabefactatæ perpetuitate possitis, vobismetipsis, nec
 in vlla Orthodoxæ fidei semita claudicare, præceptis &
 exemplis vos urgent suis, monitis adhuc sollicitant, & as-
 siduis apud Deum Opt. Max. precibus, impetrant. Equi-
 dem dubitare nunquam soleo, incredibilem quandam
 cum fructu voluptatem haurire Beatas illas Animas,
 quæ in Cælum receptæ sempiternum & letum cum Deo
 iam suum degunt, cum Deum in suis præclaris facinori-
 bus laudari; & eius in hominum genus admirabilem be-
 neficentiam prædicari, & extolli, intelligunt. Et si enim
 diuina illa & suprema Numinis Maiestas tanta sit glo-
 riæ luce circumfusa, ut præconio nostro magis videatur
 laus

DEDICATIO.

5

laus eius obscurari, quam augeri, laudari tamen ipsa nō solum ab hominibus vult, sed gloria quoque sua fructum in eos, quos honore & beata quadam vita cumulauit, assidue deriuari. Quod cum ita sit, ego profectò, tanquam huius rei sensus quidam ad ipsos **SANCTOS BERNWARDVM** & Godehardum peruenturus sit, eorum Diuorum vitam, sanctitatem & gloriam vobis admodum R^{di} & Nob. viri etiam atque etiam commendo: non quod ad ipsorum fame & sanctitatis opinionem, hac cōmendatione mea, & studij professione, quicquam adijci posse statuam: sed quod tanquam bonus officiorum aestimator, tantum à vobis in Collegio, quod istic habetis, tuendo & ornando, tributum esse hic palam profitear, ut ad calculum si res vocetur, & ego gratiam habendo, & eandem exsoluendo ceteri paria nunquam facturi simus: nisi vetus illud nobis patrocinetur, ut, Gratiam qui retulerit, habere, & qui habeat retulisse censeatur. Fulda in Col leg. Soc. IESU MDCXIV. Idibus Augusti.

Amplitudini vestrae
Deuotiss. Cliens,
Christophorus Brouverus.

MARTIROLOG. IV. MAI.

In Hildesheim S. Gothardi Episcopi & Confessoris

DIPLOMATA HENRICI
SANCTI.

HNijs Henrico Imp. Sancto ob innocentiam morum carus, & graciosus in paucis fuisse, legitur; *gratissima eius obsequia, & iuge deuotumque seruitium*, prædicantur.

Sitridus Presbyter Misnensis

DE EPISCOPO HILDESHE-
MENSE GOTHARDO.

GOthardus in Altachense Monasterio nutritus, ibidem Abbas factus. Ab Henrico Imp. per Willelgisum, Herueldense regimen suscepit; & secundum sui nominis interpretationem lasciuos fratres durius increpauit. Nam Gothard, Dei durus sonat Germanice. Tegrense quoque & Cremense Monasterium in cura habuit. Tandem ab Imperatore ad Hildeshemensem Episcopatum, Prouinciæ Saxonix, vocatur.

CHRON. Excerptum.

Henicus Imper. in Hildeshem, vbi à puero nutritus & edoctus fuit, posuit sanctum Gothehardum in Episcopum.

CHRON.

7
CHRON. CITIZENSE.

Henicus Imp. Hildesemensem Episcopatum speciali deuotione dilexit; tanquam in eo educatus: cui & S. Godehardum, post restaurationem & reformationem eius, licet renitentem, præfecit,

I. TRITHEMIVS LIB. III.

C. CCXXXVI.

Gothardus Episcopus Hildeshemensis quartusdecimus ex Abbate Altahensi, vir sanctæ Conuersationis, natione Bauarus fuit. Eius vita virtutibus plena scripta, habetur. Claruit circa annum Domini MXXX. Cuius festum agitur. III. Nonas Maij.

ALB. CRANTZIVS LIB. IV.

METROP. C. VII.

Non illi (S. Bervardo) minor in omni virtute & sanctitate successit Godardus.

TITVLVS EDITIONE LIPSIANA.

Anno 1518. vitæ S. Godehardi,
præfixus.

Vita Beatissimi Patris Godehardi Hildeneshemensis Ecclesiæ Antistitis, Confessorisque sanctimonia, virtutum honestate, ac miraculis omnigenis clarissimi.

OS (O) SO
S

PRO-

PROLOGVS IN VITAM BE.
ATI PATRIS NOSTRI GODEHAR.

DI EPISCOPI HILDENES-

HEIMENSIS.

*Arnoldus
viza scri-
ptor.*

Summæ reuerentiæ decore venerando
Domino meo & Magistro Menghardo,
toto semp deuotionis studio colendo Ar-
noldus spiritu & corpore modicus, quic-
quid p plurali subiectionis debito iure proprius, Hi-
storiã de vita & institutione beatę memorię Patris ac
Pastoris nostri Godehardi Episcopi scripturus, inter
spem & metum anxius diu multumque deliberando
dubitaui; quia me ad eam arduum ac præclarum o-
pus imparem, minusque idoneum, non ignorauit.
Nam, quantum spe & delectatione virtutum, quas
per illum Dominus ostendit, delectatus aduocabar,
tantum multiplici propriæ negligentia conscientia
& metu territus, retrahebar; donec tandem præce-
ptorum ac fratrum, maximéque beati viri & veri Dei
cultoris Athelberti Abbatis nostri iussis, partim spon-
tè, partim inuitus, obediens tale fastigium attingere
tentauit; tuæque clementiæ, O Præceptor nobilis, se-
cretius offerendum æstimauit; apud quem & pro er-
ratis facilis locus esset veniæ, & pro demendis vel ad-
dendis, promptior, & non suspecta benignitas cau-
telæ; vel saltem indiffamata celeritas taciturnitatis æ-
ternæ. Nec etiam, Pater venerabilis, aut dedignando

mi-

mireris, aut admirando dedigneris, quod tu solus ex generali Pontificum, Abbatum, ac Doctorum Collegio, quasi ad meæ nugacitatis inspectionem specialiter eligaris. Cum & hoc prudēs prædicti monitoris, & impulsoris meâ industriâ prouiderit; maximè, quia tibi pro fidei & dilectionis tuæ merito, eiusdem Patris nostri vita, & ante & post Pontificalem promotionem, præ cæteris semper claruit. Et quia ipse tibi secretius, ac familiarius, exemplo Christi ac Discipuli, quem diligebat, cordis sui arcana, præ cunctis aperuit. Ideoque & me, vt prædixi, imparem, minusque idoneum ad idem opus præsertim impulit, quod per adolescentiæ meæ tempora inter Herueldense & Al-

*Scriptor
Heruel-
densis &
Altaben-
sæ
Cænoby
in. ola, vel
aduena.*

tahense cænobium, quasi Orosij more, discursitauerim, & primæua eius gesta, à Christi fidelibus & frequèter audierim, & etiam, pro parua adhuc ingenio-

*Scriptoris
fides.*

li capacitate, libèter retinuerim. Dominum ergo, qui secreta cordium intuendo rimatur, testor, me nihil in eius memoriæ laude descripturum, nisi quod aut ipse & vidi & audiui, aut à verè veridicis & etiam probatis agnoui. Maximè tamen cum Altaba studij causa exularem, cuiusdam veterani presbyteri Reignoldi nomine, quem & tu melius noueras, familiaritate & colloquio sæpius vtebar, & si dominus * quâdoque dignaretur, eius veriloqua relatione ad hoc ipsum instituebar; qui certè ei ab ipsa infantia fideli ministerio semper adhærebat, eumq; sacre eruditionis literam primus instruebat; & omnia eius dicta & facta, vsque ad Monachicam professionem, & etiam ad Pontifi-

** Deus.*

*S. Godehar-
di Magister
Altaba.*

calem promotionem, ipse melius nouerat. Sed, & ego solito priscae obedientiae more, si quid forte vel aptum vel ineptum compilare quiuerim, primò sagacitati tuæ merito offerendum decreui; vt certè per te errata corrigantur, hiantia suppleantur, superflua diradantur, necessaria supponantur, & vbi vbi deuiauerim, quod fateor facile fit, stoliditas mea veniã cõsequatur, quæ & contra insultantium irrisionem auctoritatis tantæ defensione muniatur. Cum tamen, Domino teste, pro hoc minimè mouear, si quis me talium elatus irriserit, vel inurbanum quicquam conflasse, verbosius obiecerit, vt tantum studiosis & Deum timentibus simplicem veritatis sententiam construxerim; & his, si forte spiritus Domini inspiratione annuente, post hoc, dum liuor inuidiæ, nubila prætendens, occiderit, prædicti Antistitis actus, & vitam condignâ reuerentiâ, condecorare nouerint & uoluerint, rerum & temporum certum ordinẽ depinxerim. More siquidem sagacioris canis, qui annuente venatore, vel nutu vel signo emissus, tota die indefinenter, & quasi infatigabiliter laborat, non vt sibi solummodo, quod nec præsumit, prædam arripiat, sed, vt iubentis Domini ludicram voluntatem perficiat, rarum scilicet & insolitum quiddam capiendo, vnde non solum dominus cum suis domesticis festiuus lætetur, sed & superuenturis forte amicis lautioris cænæ iocunditas reseruetur. Huius, inquam, more me libenter laborare profiteor; non vt mihi laudẽ, quam in hoc non mereor nec dignor, acquiram; sed vt vel

modernis vel posteris, sicut prædixi, æternam iusti
 memoriam quamuis indocili taxatione proponam.
 Quare ergo erubescam me canibus, qui certe maiore
 & excellentiorem inter bruta animalia dono, puto
 Creatoris intellectum habent, assimulari, cum nec
 Euangelica illa Cananæa erubuerit, immò & gauisa
 sit, se à Domino canibus comparari, nec etiam Laza-
 rus spretus à diuite horruerit, his lingentibus, conso-
 lari? Nam quantum brutis excellentiores, tantum rati-
 onabilibus sunt propinquiores. Nec saltem super
 hoc fidelium quisque moueatur, quod à prædictis il-
 luforibus fatuitati meæ obijcitur, non decere tam
 præclari ac insignis viri quasi intimam genealogiam
 diffamare, sed magis vt ipsi putant, in laudem eius si-
 lendo celare, cum quilibet sanum sapientes, nõ adeo
 attendant vanam generositatis iactantiam, quam vti-
 liorem diuinæ inspirationis prærogatiuam, quibus
 certè nemo nobilis videtur, nisi quem virtus nobili-
 tare probatur, cum scriptum sit, *Vbi spiritus Domini,*
ibi libertas. Et Propheta dicit. *Dominus pauperem fa-*
cit & ditat, suscitatur de puluere egenum, & de stercore e-
rigit pauperem, ut sedeat cum principibus, & solium
gloriæ teneat. Quod in illo veraciter impletum esse,
 tota sancta Ecclesia teste, describimus, quia eum *per*
vias à Domino deductum rectas, & in conspectu Re-
 gum magnificatum, cum principibus gloriosè con-
 fedisse, & inter principes sapientiam locutum esse, &
 solium gloriæ feliciter tenuisse vidimus. Vnde & à
 nullo fidelium dubitatur, quod modo in sanctorum

*Non debui-
 esse fletus S.
 Godehardi
 obscurita-
 rem nata-
 litium.*

*Nobilitas
 vera ex
 virtute.
 2. Corinib.
 c. 3.
 1 Reg. c. 22.*

Sap. 10.

ordine Sacerdotum coram Christo, procul dubio, lætatur. Si ergò iam friuola loquacitatis mee sententia vltra licitum vel placitum sermocinando processit, quod certe timiditas, omnia etiam tuta timens effecit, tu Pater & Doctor egregie, qui hoc non solù prædicti Præsulis memoriæ, sed & nostræ imperitiæ & debere crederis, & velle; tu, inquam, in quo est & approbandi peritia, & improbandi potentia, quorumlibet oblocutione contempta, sapienter prouideas, vt & inepta & inutilia, æternâ taciturnitate sepeliantur; & profutura, Domino donante, sine adulationis fucis proferantur. Quia, si quid à vero diffidet, non meæ imperitiæ, sed tuæ imputatur incuriæ.

Sed, si forte quid aptius erit, non mea sed tua pars erit, vt quidam se humilians ait. Si quid ab ore placet, laus monitoris erit.

INCIPIT VITA BEA.

TISSIMI GODEHARDI HILDE-
NESHEMENSIS ECCLESIAE EPISCO-
PI, ET CONFESSORIS.

VIA Euangelica veritatis voce præcipitur, *ut lucerna ac* Marth c. 5.
censa non sub modio, sed super candelabrum ad illuminatio-
nem fidelium constituatur; & quia secreta regum celari iu-
bentur: opera vero Dei reuelanda & magnificanda, iure pan- Tob 12.
duntur, ideo dignum & etiam gloriosum putauimus, vi-
*tam beati, & * venerandi Patris nostri Godehardi Episcopi, quan-* * venera-
tum diuina clementia donauerit, in exemplum modernis & poste- bilis.
ris proponere; & gestorum eius probabile magisterium dominum
*timentibus exponere. Verum * etiam metuimus, nos culpa negli-* * Gerò.
gentiæ non carere, si patiamur ea, quæ ab eo laudabilia & vidimus
& audiuius, sub silentio latere. Quem ergò Baioaria olim ab ini-
tio, verbi Domini vomere exculta, & sacre fidei semine sufficien-
ter fecundata, verum religionis eruditorem nobis, quibus opus e-
rat medicus, concedente Christo transmisit, nos Saxones vel certè
Saxigenæ, & vt vera (proh dolor) nobis insultationis irrisione obj-
citur, verbo Domini diu indomabiles, periculo non caremus, si e-
ius gloriam, domestica desidia obdurante, silendo negligamus.

C A P V T I.

De Altabensi Bauaria Monasterio.

IGITUR septingentesimo quadragesimo primo Incarnationis
Domini anno, quo Carolus primus filius Pippini primi, filij An-
chisi, filij Arnolphi, ex hac vita demigrans, filijs suis Carolomanno
& Pippino regnum reliquit, quo etiam sequenti anno iste Pippi-
nus Carolum Magnum genuit, initium Altabensis monasterij à
Christi cultoribus sapienter inceptum, & in religiosa monachica
institutione ---- feliciter est perfectum, quindecim fere annis an- Altabensis
te distributionem Episcopiorum, quæ post annum in Baioaria à monasterij
sancto Bonifacio Archiepiscopo facta est, ex decreto Zachariæ Pa- origo.
pæ, & consensu Pipini regis; cui ante tunc temporis triennium, fra-

ter Carolomannus Romæ tonsuratus, & monachizatus, hæreditariam partem regni & proprietatis dimisit; quando Willibaldo Eichstadenfis, Ioanni Salisburgensis, Eremberto Frisingensis, Garibaldo Ratisbonensis Ecclesia commendatur, & Christiana ibidem religio dignè domino corroboratur. In prædicto certè cænobio serui-
Altahenfis Monasterij inclinatio.
 men Christi ab initio feliciter succreuit, & per cætenos fere annos, in monachico proposito laudabiliter profecit, vsq; in detestabilem illam dissensionem, quæ cœpit inter Ludouicum Imperatorem filium Caroli Magni, & filios eius Ludouicum, Lotharium, & Carolum, ac deinde, Imperatore defuncto, inter fratres ipsos per multos annos, vt chronica testantur, permansit.

In ea ergo tempestate Ecclesiæ plures dispoliabantur, cænobia disturbabantur; inter quæ & eiusdè Altahenfis Ecclesiæ proprietas ibidè à fidelibus collata, & eotenus incooulsa, diripiebatur: & huic sceleri militantibus, iuxta debachantium voluntatem, beneficij, imò maleficij causa, diuidebatur. Hac enim necessitate monachica ibidem norma defecit, sub regula tamen Canonicorum idem locus vsq; in tempora piæ memoriæ Henrici ducis, quem postea Imperatorem vidimus, item per cætum annos perstitit. Quod & Otto pius Rex filius Regis Henrici Saxonici sæpius decreuit in aliquibus locis redintegrare, sed plurali infortunio obstante, maximè tamè fratris sui Henrici ducis Baioarici machinatione præpediente, non potuit perficere. Qui certè sibi in prima regali ordinatione, in præsentia principū ac patris, quasi iocularia indignatione, se nobiliore iactans, restitit; & in eadem vana voluntate, semper contra fratrem regem priuatim, & subdolè contra filium regis Ludolphum, vt Baioaria adhuc testatur, publicè perstitit.

A canonico occupatur.

Henricus Dux Baioaria fr. Otto pius magni.

CAPVT II.

De ortu, & adolescentia S. Godehardi.

PRÆCLARÆ igitur indolis puer Godehardus nomine iuxta Altahense monasterium ex eiusdem Ecclesiæ familia in villa Ritenbach diocesis Pataviensis, à verè Christianis pijs & honestis parentibus feliciter natus est, & nutritus. Studijs litterarum adhuc infantulus contra intentionem quodammodo parentum suorum se tradidit. Erant scholæ, quas visitauit, prope monasterium Altach trans flumen Danubium. Cum autem mane surgens sanctus puer, gratia visitandi scholas veniret prope Danubium, quod pons ibi nō erat vt posset fluuium pertransire, Deo dante, vadens ad scholas, aut inde rediens, quendam reperit, qui sibi per flumen continuum & sanum præbuit conductum. In eodem Monasterio puer prædictus fi-

Danubium occulto itinere transiit. A parentibus offertur Monasterio.

Etus fideliter à parentibus oblatuſ, à fratribus deuotè ſuſceptuſ, literalis ſcientiæ hauſtuſ, Domino tribuente, laudabiliter imbibit; & diuinæ legiſ notitiã, pro paruulo adhuc ætatiſ ingeniolo, libenter accepit, iuxta quod dicitur, Facillimè diſcitur, ubi Spirituſ Dei doctõr adefſt. Cæpit namque ſanctuſ puer, in primæuo ætatiſ ſeu iuuentutiſ ſuæ flore, vanitateſ declinare, atque leuitateſ euitare, magiſ eligens iugum legiſ Dei ſubire, & virtutuſ tramiteſ adire, quam vanitateſ huiuſ mundi, vt illa ſemper aſſolet ætaſ: cæpitque de bono in meliùſ, de meliori in optimuſ non ſegniter ſe transferre. Ob hoc ſemper terebat Eccleſiæ limina, vt ibidem hauriret ſacræ legiſ flumina, vt exinde mentem ſuam inebriaret ſitibundã. Aderat ei Dei timor ipſum ab omni retrahenſ laſciuia puerili. Sic igitur ſe omnibuſ exhibuit, vt organum quoddã Spirituſ ſancti eſſe, veriſſimè appareret. Vnde & factuſ eſt, vt in habitu ſæculari, quo inter religioſoſ manebat, multoſ de religioſiſ in vitæ ſanctitate pelliceret euidenter.

*S. Godehardi
in uocatus
& pia pro-
greſſus.*

C A P V T III.

*A Chriſtiano Patauienſi Epiſcopo ad Curia munia
aſſumitur.*

CVM autem bonam, moribuſq; honeſtiſ huiuſmodi vitam laudabilem in dicto monaſterio Altach per aliquot annoſ peregiſſet, & adoleſcentiæ annoſ attigiſſet, & vitæ ſanctæ fama per totam Bauiariam ſe dilataſſet; eo tempore, beatuſ uir Chriſtianuſ Patauicæ Epiſcopuſ idem monaſteriuſ beneficij cauſa gubernauit, tempore Ducis Henrici prioris. Et fratreſ ibi in diuino ſeruiſſime coadunati, poſtquam eiudem pueri laudabilem in timore Domini indolem cognouerunt, cum notiæ Pontificiſ intimauerunt,

*Alta-
Monas-
teriuſ Ducis
beneficiuſ.*

Quo ille audito, vt certè erat prudentiſſimuſ, Deo gratiaſ reſtulit; illumque inde adductuſ, in ſuam familiaritateſ aſſumpſit; & cubiculariuſ ſuam fecit. Quem, ubi de uirtute in uirtuteſ, pro gratia Chriſti prouehente, ſcandere cognouit, ampliùſ eum, pro collata diuinituſ induſtria gratulanteſ amauiſ, ac Cancellariæ officiuſ eidem commiſit: in quo officio talem ſe exhibuit vt diuinæ organum ſapientiæ ſe omnibuſ exhiberet. Sic per trienniuſ ſecum per diuerſa expeditionuſ, ceteroruſque comeatuum difficiliora itinera quaſi prætentandi gratia, circumuexiſ, & ſacræ fidei & religioniſ Catechiſmo deuotiùſ inſtruxit. Timuit autem ſanctuſ iuueniſ Godeharduſ, ne quid in ran-

*S. Godehardi
Chriſtiano Epiſ-
copo Patauienſi
à cubiculo
in manuſ
Cancellariæ ſeu ſer-
uarij officiuſ
obtinereſ.*

tiſ.

Subdiaconus
est curia
Episcopi re-
mittitur
ad suos.
Rom c 12.

tis, quibus prepeditus erat negotijs, vanum illaberetur animo. Ideo à dicto Domino Pataviensi recedendi petitâ licentiâ, & vix obtenta, is eum eidem cœnobio fratribus illum in supplementum diuinæ seruitutis obnixè reperiens, Subdiaconij gradu decoratum, remisit. Qui ibidem in sanctæ conuersationis studio de die in diem, per adolescentiæ tempus sagacius inuigilans, communi etiam fratrum commodo & vtilitati deuotius intendens, maiores scilicet iuxta Apostolum honore *præueniendo*, cœuos iustis exemplis adhortando, subiectos sacris sapius monitis ad meliora sollicitando, & ita diuinâ clementiâ comitante, in breui veræ religionis disciplinam ad integrum consecutus, Diaconij quoque honore sublimatus, eidem monasterio, vt verè post patuit, Deo prædestinante Præpositus est constitutus.

Diaconus
fit et Præ-
positus Al-
taha.

CAPVT IV.

Ottonis tertij regno Altabense Monasterium reformatur.

ANNO deinde post partum virginis DCCCCLXXXVI I. Ottone Imperatore secundo, post periculossimum, & etiam infelicissimum Calabria bellum, adhuc per orbem terræ clade & infamia notissimum ex hac vita sublato; & Romæ cum summo totius Christianismi mœtore, satis tamen honorificè, sepulto, certè post incōsideratam Mersburgensis Episcopatus destructionem, & post innocentem, iuxta vocem populi, Geronis comitis necem, prædictus Henricus Baioariæ Dux Pater Henrici Imperatoris, ab Imperatore patruale certè suo, ante septennium ob infidelitatem & tyrannidem, quam contra eum paterno more exercuit, ab honore summo, tunc occasione iustitiæ in spem regnandi arrogantia furore, in cassum elatus, herilem filium dignum Dei ordinatione regni heredem opprimere, semetque in monarchiam regni, suadente seductore, conatur erigere. Cuius tamen nugalis machinatio, à primoribus regni, Deum sanè timentibus, & maximè à Willegiso Metropolitanoguntiano Moguntiaci, & Bernardo duce Saxonico pacificè sedatur, eique post multa apta & inepta, quæ modo melius silentur, quia in Chronicis plenius continentur, priscus ducatus redonatur. In proximo autem Natalis Domini die. Otto tertius puer coronam regni à prænominato Metropolitanoguntiano, honorificè * percepit; & in omni Ecclesiastica perfectione feliciter, more auito, crescere cepit. Cuius quidem laudabilis industriæ initiale fuit indicium, quod septimo suæ ordinationis anno, sæpe dictum Altabense monasterium,

Mersburgensis
Episcopatus
abolitio.

Geronis comitis
mors.

Henricus
Baioariæ
Dux pater
Henrici

In præ-
sentibus
post
Ottonem

II
Willegisus
Archiepiscopus
Moguntiaci

Bernardus
Saxonie
Dux præ-

Ottonem III.
** suscepit.*
VII anno
Ottonis III.
vestitur
Altaba.

Epi-

Episcoporum consilio, auxiliante demum duce præfato in pristinum monachicæ religionis reformari fecit statum.

Quidam igitur venerabilis vir Erkanbertus nomine, illic Abbas præponitur, per quem, auxiliante Domino, diuinum ibi Ministerium, iuxta Regulam S. Benedicti, religiosè disponitur; ad cuius statim saluberrimam admonitionem, promptæ obedientiæ iuuenis Godehardus, corde & animo à sæculi vanitate conuersus, cum aliquantis eiusdem loci Fratribus, Monachus est factus, anno, vt ipse nobis sæpius intimauit, ætatis suæ XXXI. Pluribus tamen postmodum ex eodem Cœnobio, vt non ignotum memoriæ, Fratribus digredientibus, inter quos erat quidam Thetmarus; quem postea Mindensis Ecclesiæ Episcopum vidimus.

Sed nouellus nouæ religionis tyro adoptatus melioris vitæ tyrocinio, vt in priori proposito solebat, toto cordis ac mentis affectu ad cœlestis aulæ limen anhelabat; adeo, vt nouus Præceptor nouo auditori, quod certè in talibus insolitum est, consideratâ eius probabilitate, omnem diuini ouilis curam post se penitus commendaret, cumque sibi in spiritualis exercitus filiationem singulariter præoptaret.

Erat enim charitate feruidus, in labore strenuus, in oratione deuotus, meditatione profundus, contemplatione suspensus, corpore honestus, corde mundus, sibi rigidus, defectibus aliorum compatiens, humilitate præcipuus, in paupertate lætus, & in vera nitidus castitate.

Qui tamen prædictus Abbas post triennium, vel causa infirmitatis, vel tædio curæ secularis, idem regimen reliquit; & ad secretoris vitæ solitudinem in conspectu interni arbitri vacare decreuit.

C A P V T V.

S. Godehardus creatur Altahensis Abbas.

His etiam diebus præmemoratus Baioariæ Dux obiit, cuius loco, pius Henricus filius eius, surrexit; non patris insolentiam, sed initium sapientiæ timorem Domini pleniter secutus; quia erat omni literarum studio principaliter imbutus, & totus sane fide & actu Catholicus. Qui statim ad diuini famulaminis cultum successus, prænotatum Cœnobium iterum spirituali priuari Pastore, indoluit; & eundem Godehardum tunc Presbyterum, Abbatem ibi præponere voluit: cui ille, per biennium, iusta satis excusatione restitit; quia sedem & locum Pastoris sui, ipso superflite, usurpare

C c

non

*Erkanbertus fit Abbas.**S. Godehardus ex Clerico fit Monachus S. Benedicti**Thetmarus Mindensis Episcopus. S. Godehardus ob vitæ perfectionem ex tyrocinio deligitur Abbati Magister.**S. Henrici Borussiae Ducis laus**Biennio excusat Abbatis dignitatem.*

*Disciplina
strictiori
insistis.*

*Helinge-
resberg
Castellum
& Ecclesia
æstruit.*

*Non alia
sibi manu
parat.*

non debuit. Sed postquam Abbas à Fratribus, & etiam ab Episcopis vocatus reuenire recusauit, eisque licentiam, quem in locum eius uellent substituere mandauit, tandem Episcopali authoritate, & Fratrum unanimitate victus, idem regimen, iuxta Ducis decretum, suscepit. Qui statim in exordio suæ promotionis totum se Christo uigilanter mancipauit, & districtiorem regularis uitæ trauit, cum consociatis sibi Fratribus ingredi, anxie curauit; & in tali studio se ibidem per octo annos indefinenter exercuit. Et præter hoc tamen, manuali labore multiplicem fructum, ac necessariam utilitatem acquisiuit. Qui, & ibi in monte quodam, qui Helingeresberg dicitur, Castellum firmum, & in eo Ecclesiam pulcherrimam in honorem sanctæ Matris Christi Mariæ, in cuius speciale seruimen futurus erat, cum condecienti ædificio construxit; & circumquaque, maxime tamen in saltu Boëmico, qui eidem Prouinciæ proximè astat, ad triginta & eo amplius mansos labore tantum manuum cum Fratribus, Apostolico exemplo, filiis & uepibus erutis, ad usum utilitatis informauit. Interim MII. Incarnationis Domini anno, nobilis Imperator Otto tertius ex uita hac, immatura morte, discessit; in cuius regnum prædictus Henricus Dux, omni pietate perspicuus successit.

C A P V T V I.

Hersfeldensi Abbatiæ moribus collapsæ præficitur.

*Hersfeldo-
sium Mo-
nachorum
luxuriam.*

*Bertholdus
Abbas à
suis accus-
satur.*

ERAT in illo tempore in Herueldeſi Monasterio sancti Wigberti Bertholdus Abbas uenerabilis genere, & dignitate memorabilis, qui tamen, ut in pace dicatur, ultra sui propositi ordinem humano more popularis famæ laudi intentus, eiusdem Cœnobij Fratres, forte aliquanto debita conuersatione fouit indulgentius, ita, ut more Canonicorum proprietates sibi tam in priuatis ædificijs, quam & in equis & cultioribus quoque plurimis uestimentis, à cæteris mundanæ gloriæ pompis vindicarent; & licentiam quoque dandi & accipiendi, cum illicitis ac superfluis conuiujs, cæterisque talibus uſurparent. Quo scilicet Abbate biennio ante finem sui ægrotante, & ultra Fuldam flumen in monte, quo ipse Monasterium in honorem S. Petri Apostoli construxit, cum Militibus ac cæteris sibi familiaribus, refrigerij lenitate commorante; fratres indignatione permoti, & quasi à Patre contempti, ad Regem, tam per semetipsos, quam, & per literas ac legatos, sæpius diuersas querimonias dirigunt, sibi victus & uestitus necessaria denegari, & illis cum cæteris Christi pauperibus esurientibus, res Ecclesiasticas per

vana

vana & inutilia prorsus dissipari. Quam eorum querimoniam Rex sapiens altius, quam ipsi opinarentur intelligens, sed & vitam illorum non nesciens, diutius dissimulando distulit. Sed ad postremū importunitate eorum deuictus, modificato sermone, respondit; libenter se Patrem eorum, si Dei dono conualuerit, de talibus admoniturum; sin vero obierit, eis & sibi in præponendo Pastore in diuinis & humanis, sapientum consilio, iuxta timorem Domini prouisurum.

At memorato Abbate paulo post defuncto, prædictum Godehardum eis Patrem Gubernatoremque Episcoporum consilio præposuit; quem etiam, vt in omnibus eis iuxta Domini timorem & monachicam vitam prouideret, solerter præmonuit. Qui illuc per V Villegisum Archiepiscopum perductus, & per eum etiam, sicut Deo gratias, optimè nouerat, ad benefaciendum sapienter instructus, in primo aduentu, gratias diuinæ pietati referens, eiusque directionem in præteritis, præsentibus, & futuris sollicitè quærens, primitiis eis iuxta regulare præceptum, duriora & aspera mandata proposuit, & licentiam eis ad preces Metropolitani, aut secum hæc celebrandi, aut quo vellent discedendi, contribuit. Qui statim vnanimiter conspirati, simul omnes, paucis tantum senioribus, vel puerulis remanentibus, egressi, per diuersa loca variè sunt dispersi. Quos tamen postea saniori consilio, & eorundem qui remanserant certè industriam eius ac mansuetudinem intelligentium auxilio, quosdam citius, quosdam vero serius pene omnes ad ouile reuocauit; eosque sub leui iugo Christi facile Domino gubernante coadunauit. Ciuitatem verò ipsam, & claustrales cohabitationes, à superfluis & ineptis pluribus ædificijs ilico purgauit; & in condignam monachicæ necessitatis habitudinem honeste reformauit. Et, cum inibi inuentis & aliunde acquisitis Fratribus in eodem Cœnobio per septem annos dignè Deo & hominibus laudabiliter ministrauit. commendata sunt ei & alia duo Monasteria, Tegerense, & Chremfense, quæ pari quoque diligentia in Christi seruimine gubernauit.

¶ (o) ¶

¶

*Henrici
Regis pij
sapiens cō
Hersfelden
sibus dissi-
mulatio.*

*V Villegisus
Archiepif.
S. Godehar-
dum intro-
duxit in
Hersfeld.
Abbatiam*

*Recusantes
disciplinā
complures
secedunt.*

*Ædificia
ad mona-
sticam
aptantur.
Septem an-
nis præst.
Tegerense
& Chrem-
fense Mo-
nasteria
Bauaria
ei commen-
dantur.*

CAPVT VII.

Guntheri nobilis viri ex Thuringia conuersio & in uocatione fluctuatio stabilitur.

HISDEM temporibus fuit in Thuringiæ partibus quidam vir nobilis, dignitate & meritis illustris, nomine Guntherus; qui pro delictis iuuentutis ingemiscens, & considerata diligentius actuum suorum qualitate, faciem Domini in confessione præueniens, sed propriæ diffidens imbecillitati corporis & animi Herueldiam ad nouum Abbatem, dignè, vt postea paruit, pœnitendo accessit; eique omne secretum cordis ac voluntatis suæ, funditus aperuit. Quem Abbas iustè in Deo timoratus, blanda consolatione, & cõdigna etiam prouisione, pœnitentem suscepit; & ad Monachicam vsque professionem, saluberrima sui commonitione, Domino cooperante, conuertit; qui statim ad penitus abdicanda quæcunque sunt sæculi, omnem etiam multiplicem suæ hæreditatis proprietatem, quam acceperat à progenitoribus, Ecclesiæ sancti Wigoerti in vsu Christo famulantium cum consensu heredum suorum, firma traditione delegauit; ac semetipsum ibidem in regularem perseuerantiam, spontanea promissione, mancipauit: primitus tamen testamento pactus, vt Monachus factus, monasterium, quod Gellinge dicitur, victus & vestitus gratia, ipse possideret, ac fratribus illic Christo seruientibus, secum inde necessaria prouideret. Sed Abbas, prudenti pertractans consilio, homini nouiter conuerso talem pactionem, in via mandatorum Dei, maximo futuram esse periculo, & plus inde per dies animæ nasci dispendium, quam corporis, vt putabat subsidium, interim illum prouida mente ab incepto suspendit; & laico habitu adhuc vsu ad Altrahense monasterium secum perduxit. Ibidem prædictus vir cordetenus compunctus, petijt ab Abbate, vt ante professionem, liceret sibi Romam petere, & Apostolorum Christi, aliorumque Sanctorum intercessionem pro transactæ vitæ deuijs, & pro nouæ vitæ ingressu quærere, quo permittente, ita & redit. Tandemque ante altare sanctæ Mariæ cingulum deponens, caput & barbam totondit; & facta, de more, petitione, susceptus, ac aliquamdiu regulariter probatus, ab eodem Pastore monasticæ vitæ habitum est adeptus. Verum, post votum professionis, non immemor suæ, quam præscripsimus, pactionis, adiens Abbatem, licentiam petijt patriam repetendi, & locum, quem pepigerat, iuxta cõdictum, incolendi: quod pius pater interim consensit, nolens eum obstinata contradictione ab affectu, quamuis iniquo, prohibere; donec

*Guntherus
nobilis hæ-
reditatem
suam offert
Monasterio
Hersfel-
densi.
Gellinge
Monaste-
rium am-
bit.*

*Ad Altra-
ham mit-
titur.
Romam pe-
tit.*

*Monachum
inducit.*

donec, ratione dictante, inlicita cupientem animum, paulatim posset mitigare.

Venienti ergo ad locum, Gellinge dictum, & disponenti necessitates ibidem commanentium, ex occultis tentatoris insidijs, Domino, vt cerè credimus, ad exemplum beati Iob, permittente, multa & varia ei occurrerunt incommoda, pro quibus dum ipse scilicet ante, paupertatis ac laboris insolens, ad Abbatem sapius queritando confugeret, eiusque pro talibus consilium & auxilium anxie perquireret, sollicitus pater, fluctuationem mentis eius profundè perspicuens, & subsecuturam fortè cordis mutabilitatem vehementer pertimescens, blanda interdum consolatione, & suauiloqua cõmonitione, maestitiam eius mitigans, interdum verò, iuxta Apostolum, *arguendo, obsecrando, increpando, opportunè importunè* nutantem eius animam castigans, ad viam salutis eum reducere studuit; quod tamen adhuc modicum profecit. Sed cum in hac altercatione sapius luctarentur; & in huiusmodi molestia ambo crebrius fatigarentur, illi iterum, quadam die suæ sollicitudinis querelam suggerenti, vir Dei debito iustitiæ zelo permotus, turgente, vt aiunt, pulmone respondit; vt aut in promissa obedientiæ stabilitate Deo deuotius seruiret, aut certè ad solitam sæculi vanitatem, laqueis iterum Sathanæ irretitus, abiecto habitu rediret. ad quam vocem stupefactus auditor intremuit; & erroris sui nimietatem serò tandem perhorrescens, ingemuit, omni prædicta pactione corde tenus oblita; & tota cuiuscunque incommodi querimonia abolita, ad Altahense monasterium, vbi tunc sub eiusdem Patris cura (vt in gratia omnium loquar) singulare diuini cultus studium feruebat, se contulit; & illic fratribus humillimè subiectus, & in sacrae religionis districtione pleniter in breuiori tempore diuini roris infusione instructus, vltra regulare præceptum semetetiã, Prælatis admirantibus, afflixit.

*Gellinge
præpropere
admini-
strat.*

*Fluctuat
imperitum.*

2 Tim. 4.

*Obiurgatur
grauiter
à S. Go-
deharde.*

*In Al-
hensi Mo-
nasterio
respicit
& proficit.*

C A P V T V I I I .

Guntherus Eremum ingreditur.

TERTIONAMQUE suæ conuersionis anno in prædicto Bohemico saltu eremum petijt, in qua ad xxxvii. annos, in studio sanctæ religionis, & in summa veraciter districtione spontaneæ paupertatis, cum sibi commanentibus vixit. Annona denique eorum erat varia: vario certè studio à rege Vngarico, & de Bohemis & Polanis, & ceteris diuersis prouincijs, simul cum vestitu conquista. De potu, vt omnibus notum est, nihil profus ibi nisi sola aqua habebatur; & ipsa, etiam hospitibus ad sufficientiam, fratribus verò

*Guntheri
victus po-
tusque.*

*Scientia &
eruditio il-
literati.*

** Natali*

*Sermonis
efficacia.*

*Arnoldus
vita huius
scriptor
presens ser-
monis.*

ad mensuram, dabatur. Nam literas omnino nisi tantum psalmos non didicit; & tamen omnem rationem & intellectum Euangelij, legis, & prophetarum & historiarum quoque ex crebra fratrum relatione, & etiam auidiore verbi Dominici ex auditione, mirabiliter percepit: adeo, vt sapissimè obscuriora mysticæ intelligentiæ, interdum iocando, interdum vero admonendo, stupentibus auditoribus, proferret. Quod nos quidem, qui eum familiarius nouimus, frequenter audiuius; præcipuè tamen, cum in summa sua festiuitate, in * natiuitate scilicet sancti Ioannis Baptistæ specialis sui patroni, sermoni eius affuimus; quo, in capitulari collatione, eodem die, fratres suos admonebat, dum eos de eiusdem patris vita & moribus, victu & etiam vestitu, & operibus ad paupertatis suæ Domino --- placitam tolerantiam instruebat. Verum enim dico, & coram Deo non mentior, quia omnes panè, qui aderat eidem sermoni, ad vberimam lacrymarum infusionem, dono Dei, sunt compuncti. Assedit ergo ibidem venerabilis Abbas Altahensis Rathmundus, cum pluribus sui cœnobij fratribus, & alijs multis in superhospiti- bus, præter nos, quos in Canonico habitu illuc ingredi religio ve- ruit, quos tamen fratrum familiaritas & maximè Abbatis licentia circumquaque ad fenestras, concionatore ignorante, clanculo collocauit. *Erat enim, vt de S. Benedicto dicitur, quem post Deum, vita & moribus maximè sequebatur, & scienter nescius, & sapienter indoctus.*

CAPVT IX.

S. Godehardus senescens Hersfeldensi & Tegerensensi monasterijs se abdicat, & in Alaha Deo vacat.

*Arnoldus
Abbas sic
Hersfelden-
sis
S. Godehar-
dus Alaha
hanc exco-
lit.*

BEATVS itaque Godehardus, senio & labore iam fessus, & etiam tædio sæcularis curæ repletus, innuente rege, Herueldense regi- men præclaro viro Arnolde suo prius eo loci Præposito; & Berthol- do, æquè venerabili suo Primicerio, Degerense commendauit: sic- que ad Alaha remeauit; vbi, si Deo tantum placuerit, in finem vitæ suæ in debito captæ religionis studio perseuerare decreuit. Idem enim monasterium omni deuotione, vt vel hodie ibi liquet, adornare studebat; libris scilicet, & preciosissimis missalibus, vestimen- tis, cæterisque varijs, & vtilibus Ecclesiasticis ornamentis. Maximè tamen, quod vbiq; notissimum est, plurimos in eodem cœnobio fratres, scientia & moribus illustres, enutriuit; quos postea inter di- uersa

uerfa monasteria Patres ac doctores, Regis ac Episcoporum petitione, dispersiuit. Sed, cum iam in laboriosa, sibi tamen placita, illa ^{Decem mō} sua quiete, per decem annos, in huiusmodi studio pausaret, totaque ^{visis in} cordis intentione in regione viuorum Domino placere diurnis no- ^{Alaba} ^{quietuo.}cturnisq; suspirijs, præoptaret, mirabile tandem somnium vidit, vt ipse nobis sæpius intimauit, post quam certè visionem se de hoc mundo, quo Deus iusserit, abiturum, non dubitauit.

C A P V T X.

Visio oliuæ.

QVADAM igitur nocte, vt semper per triginta iam annos consue- ^{Peruigilia} ^{ipsum.} quit, post primam tantum noctis quietem, Ecclesiam ingrediens, psalmodiæ cæterisque talibus officijs intentus, pernoctabat; sed, & post marutinas in incæpto decreto perstabat. Iamque aurora irradiante, modicè dormitans cubiculum intrauit; sicque super scamnum tantum inclinâs, huiusmodi somnium vidit. Nam oliua pul- ^{visis} chrae magnitudinis ibi in claustrali atrio stabat, & putabat se, sub eadem arbore lectionis studio sedere, & ad se quasdam grauiores & ignotas personas accedere; quæ se à rege eò missas assererent; vt eandem oliuam suffossam sibi in regale seruimen deferrent. Nec mora, ^{Oliua est} ^{fossa.} vt sibi videbatur, secures & fossoria arripiunt; eamque, summa festinatione extirpare contendunt; sed quanto altius infodiunt, tanto densiorem radicum tenacitatem inueniunt. Quod ipsi videntes, festinationis causa, admotis securibus, radices secando præcidunt; sicque euulsam arborem secum auferentes discedunt. Et statim vt ^{Repullulatio} ^{no.} æstimabat ex relicta radicum densitate, innumera & speciosa virgulta sue creuerunt; quæ totum etiam atrium, sua multiplicatione replerunt; ita, vt & vulgus diuersi sexus & ætatis accesserit, & de eisdem fructibus plantaria plura euellens, per rura & compita disseminauerit. At ille euigilans Ecclesiam statim intrauit, seseque & totum ^{Propagatio} ^{no.} cogitatum suum in Dominum iactans, diuinæ clementiæ ardentius commendauit; quia se post idem somnium discessurum, certius æstimabat; quod tamen sapiens quisque alia euidenter portendere, patenter intelligit; qui multiplicem doctrinæ illius numerositatem sollicite perpenderit, & illic in prioris religionis exercitio relictam, & postea ubi ubi per diuersa diuini toris dogmata salubriter dispersam.

* * *

D E S A N C T O
A D D E F E N S O R E M .

QVONIAM quidem beati viri vitam, non propria scientiâ, quæ certè nulla est, sed diuina clementia fauente, ab exordio hactenus per multa laudabilia descripseram, gratias pro scire condignas eidem clementiæ refero, tuumque Venerande Pater auxilium, quem à fine vsque in finem in omnibus, & in hoc præcipue negotio eruditorem, defensorem, correctoremque præelegi, tuum, in quâ, tuique similibus auxilium, & interuentum ad Dominum imploro, vt deinceps maiora & laudabiliora, illius directione, sine mendacij fuco, veraciter & congruè describam.

D E E P I S C O P A T V
S. Godehardi.

A NNO igitur post incarnati verbi Dei mysterium MXXII. Regni vero Domini HENRICI XXI. Imperij autem IX. fælicis memoriæ Bernwardus venerabilis nostræ Ecclesiæ Antistes, ex hac vita ad perpetuam migravit. Cuius certè obitus totam regionem maximè contristauit. Erat enim, vt festinando omnem eius vitæ historiam transcurram, in cuncto diuinæ seruitutis studio iustè feruidus; & in tota mundanæ * utilitatis sagacitate sapienter prouidus; contra rebelles & induratos iure seuerus; erga obediens & mansuetos * rite mansuetus; in eleemosynis & miseratione cõpatiens & largus; vigilijs, ieiunijs, & orationibus conuenienter intentus. Monasterium itaque nostrum, libris, serico, auro, argento, gemmis, picturis, alijsque Ecclesiasticis ornamentis pluribus decenter redimiuit. Clericos auxiliante Domino multos, & etiam in diuino seruitio vtilis enutriuit. Venerabile templum S. Michaelis proprio labore constructum, suaque hæreditate & acquisitione sufficienter dotatum, in monachicam religionem Deo consecrauit. Turres munitissimas, & etiam honorificas cum adhærente muro in Orientali & Occidentali parte nostræ ciuitatis, in tuitionem ciuium construxit. Ecclesias multas, cum varijs, & vtilibus ædificijs per diuersas Episcopij curtes, ædificauit; & omni prorsus Pontificalis prouisionis honestate, in diuinis & humanis solerter inuigilauit.

S Bernwardi
Hildesheimensis
Episcopi obitus
Vita eius
praconium
* Humana
* Modestos
Opera S.
Bernwardi
Monasterium,
sua
Clausstrum
Ecclesia
Cathedra
lis
Clerus.
S Michaelis
templum,
& Monasterium
Munij Ciuitatem
turbibus
& muro.

C A P V T I.

Episcopatum Hildeneshemensem recusat.

E ODEM tempore Imperator Gruona sedebat, & præmemoratum Abbatem, solito semper pietatis more, secum habebat. Adueni-

ueniente ergo legato cum hac lugubri legatione, Imperator fidelem Christi, sui que amicum condigno mœrore defleuit; & piam eius animam Deo & sanctis Domini, Angelis, debita commemoratione commendauit. Deinde Abbatem secreto soliloquio conuenit; eique suæ voluntatis arcanum de Episcopatu eiusdem sedis aperuit. Cui statim ille in faciem restitit; & se indignum tali ac tanto honore & officio respondit: quem item itemque ex abundantia cordis deuotius admonuit. Ille verò in cæpta excusatione firmiter perstitit: dicens, certè se maiora onera diuitiarum ob hoc reiecisse, vt soli Deo liberius vacaret; & fragilis vitæ finem insolita dilectaque sibi paupertate, securius expectaret. Imperator verò per Episcopos duritiam cordis eius emollire tentauit; eosque de talibus illum conuenire rogauit: in quorum ille colloquio, solitâ fiduciâ restitit: & se tandem, si hoc tamen nomine dignus eis videretur, donec Ratisbona aut Pataua vacaret, vbi non sibi sed suis tantum prodesse possit, libentius expectare retulit. Sic que ibidem, per totam hebdomadam de hoc inter eos causa tractabatur; sed ille semper in eadem suæ sententiæ tenacitate retinebatur.

s. Godehardus Ratisbonensem vel Patauiensem Ecclesiam praoptat.

C A P V T II.

Post visum calitus oblatum acquiescit honori, & ordinatur Episcopus Hildenesheimensis.

TANDEM in vigilijs S. Andreae Apostoli, quæ tunc in quinta feria, ante aduentum Domini euenerant, itè somnium vidit, quod tunc soli Imperatori, postea verò & nobis gratulando, & etiam lacrymando, sæpius intimauit. Aspexit in visione post solitas nocturnas vigilias ac preces matutinas, vt sibi videbatur in atrio eiusdem Ecclesiæ, in qua post triduum DEO consecrandus erat, nimiam certè multitudinem inter se tumultuantem, & de Episcopo Hildenesheimensi seriò concertantem. Tunc accessit ad eum in media multitudine, cum pulchra puellarum caterua, quædam Matrona venerabilis, vultu & habitu mirabilis; & apprehensa manu eius, de frequentia turbarum, eum in eandem Ecclesiam introduxit; & extentâ dextera, nutu tantum eum ad agenda ante crucifixum *ueniam, admonuit, statimque ipso se ad preces inclinante ipsa cum circumstantibus clara voce ita Deo psallere cepit. *Infunde unctionem tuam clemens nostris sensibus:*

*Matrona augusta monitum & cantus *Venia. Gracia vel davor. au. roiev ut humilâ & supplicia ge. m. e. a.*

ad quam vocem ipse à somno euigilans, & eiusdem visionis mysterio compunctus, Ecclesiam intrauit, & coram altari domini prostratus, diuinæ pietati se, suamque visionem commendauit. Facto autem die Imperatorem secretius conuenit; & mentis suæ pertinacia remissa, visionis ei seriem aperuit; & tandem se diuinæ prædestinationi, & eius etiam consilio ac voluntati obsecurum, deuouit. Nec mora, eodem die, diluculo Clerus noster cum * Militia aduenit; quibus dum Imperator suum secretum, imo diuinum decretum intimauit, tota eorum vnanimitas gratanter dominum laudando, suscepit. Quamuis primò, quod nec mirum erat, aliqui vel ob ignotam eius vitam, vel etiam ob auditam olim iuuentutis eius nimietatem, ad tempus expauescerent, sibi que tale aliquid pertimesceret. Sequenti vero die, in Natali Apostoli, cum summo Cleri plebisque tripudio, eidem pastoralis cura commendatur, qui, proxima dominica Aduentus domini ab Aribone Metropolitano Moguntiacò dignè domino consecratur.

*Imperatori
Henrico
Visum aperit.
* nobilium
clientum
manis.*

*Ordinatur
Episcopus
ab Aribone
Moguntiacò.*

CAPVT III.

Initium controuersie super Gandersheimensi monasterio.

SED tamen in ipso eiusdem honoris, siue, vt ipse putauit, oneris initio, iustus à Deo, vt verè creditur, prædestinata, non defuit tē-tatio. Nam idem eius consecrator Aribo, eodem die ante missarum solemniam secretius eum cum Episcopis conuenit; eiq; in Gandersheimensi loco & circumiacente territorio omnem pontificalis officij prouisionem, Banni sui interpositione prohibuit. Quem quidem bannum ipse, suæ simplicitatis more, nec approbavit nec renuit, sed statim ad Imperatorem ab eo solummodo patrocinium, in talibus quærens confugit. Qui confestim Archiepiscopo cum fratribus familiariter accersito, & dissimulata cordis molestia sui, hunc nouum conflictum Banno soluto sapienter pacificèque diremit. Et sic, prædicta consecratione festiuè celebrata, eandem diem in timore Dei exultantes lati peregerunt; & ita in pace suum conuentum dissoluerunt.

*Aribo S. Gothardum
interdicit
iurisdictione
de Gandersheimensi.
* Gandersheimensi.*

CAPVT IV.

Gandersheimensis Parthenonis origo, & eius iuris deductio.

NON ergo vobis, o lectores, incommodum vel fastidiosum videatur, si huiusmet cōflictus initium, vobis certè in posteris necessarium,

farium, altius, necessitatis causa reperatur. Quidam Dux Saxoni-
 cus Ludolphus nomine cum sua coniuge * Oda cum consilio & li-
 centia S. Alfridi, IIII. nostræ Ecclesiæ Episcopi, Romam petijt;
 & à beato Sergio Papa reliquias Sanctorum Præsulum Anastasij
 & Innocentij impetratas detulit. In quorum honore Monaste-
 rium & cœnobium Virginum primo in Brunesteshusen: deinde,
 quarto post anno in Gandesheim construxit. Et easdem villas,
 cum adiacente territorio, & omni sua hereditate, illuc, in vtili-
 tatem Christo militantium contulit, & filiam suam * Hathamu-
 dam Abbatissam ibi primam, eodem Episcopo ordinante, consti-
 tuit. Sic totum idem territorium ab initio semper ad Hildeneshei-
 mensis Episcopos per CCCXL. annos pertinuit; & nullus Mogun-
 tinus Præsul quicquam inde vel sibi, vel suæ Ecclesiæ vendicauit, do-
 nec à Rabano duodecimus Willegifus Metropolitanus Moguntia-
 cam cathedram insedit, vir certè in omni Catholica pietate præ-
 clarus, sed in hoc solo tantum periculosè temerarius; qui suadente,
 vt impune veritatē loquar, domina Sophia sorore Imperatoris Ot-
 tonis tertij, quæ iuuenili iactantia, & generis dignitate elata, à Pal-
 ligero tantum velari gestuit, eundem locum sibi vsurpare tenta-
 uit. quæ tamen machinatio in conspectu Regis & principum,
 Osdago octauo, post Alfridum nostræ Ecclesiæ Episcopo, ve-
 ritatis ei & iustitiæ voce resistente desperiit; quando vix obten-
 tu Regis, eiusq; matris licentiam ab eodem Episcopo obtinuit, vt i-
 bi in natali S. Lucæ Euangelistæ missam celebraret Archiepiscopus,
 & prædictæ Sophiæ velationem simul cum eo ageret, de cæteris ve-
 ro velandis virginibus, noster Præsul suo iure prouideret. Post pau-
 ca autem, prædicto Osdago Episcopo defuncto, & Gerdago etiam
 nobis electo, & post biennium functo, Dominus Bernwardus re-
 gius Capellanus, eandem sedem obtinuit, quem idem Archiepisco-
 pus consecrauit; sed super eadē repetitione prorsus obtinuit, donec
 Domina * Gerburga Abbatissa venerabilis nouum monasteriū,
 quod ipsa post incendiū cōstruxit, voluit consecrari. Sed, quia ipsa,
 infirmitate detenta, ea prouidere non valuit, prædictæ Sophiæ spi-
 rituali certè filiæ, ac etiam nepti hanc procurationem commenda-
 uit; quæ statim, solito more, proprium Episcopum contempsit, Ar-
 chiefiscopum honorificè ad talia vocauit. Qui iterum pro huius-
 modi suasionem, iuris oblitus, eūdem locum inuadere festinauit: sed
 præsulis nostri literis commonitus, distulit. Item inuitatur, item-
 que auctoritatis iure repellitur. Ad tertiam vero inuitationem Ar-
 chiefiscopus illuc aduenit, Ecclesiam, vt putabat, dedicaturus,
 quod certè Eggehardus Slesuicensis Episcopus verè fidelis nostræ

* Yda.
 Ludolphus
 Saxonia
 dux fundator.
 S. Alfridus
 Episcopus
 Hildesheim.
 * Hathamoda
 alia.
 Hathamoda
 Abbatissa
 Ludolfi D. F.

Villegifus
 Metropolitani
 Moguntia
 primus
 Gandesheimense
 Monasterium.

Sophia soror
 Imperatoris
 Ottonis III.
 Abbatissa
 Gandesheim,
 tantum velari
 voluit
 ab Archiepiscopo
 qui pello
 veteratur, ut
 bene hic
 Surius, per
 riphrastra-
 cōs.

Osdagus
 Gerdagus
 Episcopi
 Hildesheimij.

Bernwardus
 Episcopus
 ibidem.

* Gerburga
 Ditzmaro.
 Gerburga
 Abbatissa
 instauratrix
 Gandesheimij.
 Eggehardus

*dux Sleswi-
censis Epif.
dedicat
nouam Ec-
clesiam
Ganderf-
heim.*

*Cunigunda
Regina Pa-
derbornæ
coronatur.*

*Rex Henri-
cus natali
tia Palidi
celebrat.*

*Wllegif
Archiepi-
scopi renū-
tatio fa-
per Gan-
dersheim
Epif opalis
ferula*

*Ius frater
natis
Wllegif
cum Hilde-
nesheimensi
Clero*

*Chri 1011 *
Erkã baldus
Wllegif
successor.*

*sedit 9 an.
vsque ad
Christ. 020
uel 021.*

*Aribo Mog
Archiepif.
cur uale-
stus S Go-
deharo.*

*Aribonis
Archiepif
laus.*

Ecclesiæ filius, illuc cum Clero à nostro Dño missus, scripturarum auctoritate interceptit. Post multas autem, & varias huiusmodi disceptationes, eadem causa tandem ab Episcopis com provincialibus, vsque in præsentiam Romani Pontificis Imperatorisque comperendinatur. Sed eo tempore pius Otto tertius Imperator ad Christum migravit; cuius loco, vt prænotatum est, Henricus in regnum intrauit. Qui statim natalem S. Laurétij Patherbronnæ celebravit: vbi Domina Cunigunda regalem coronam percepit. Prædictâ etiam Gerbergâ Gandenesheimensis Abbatissâ sæculo exemptâ, Sophia ei succedens solito iterum more ibidem principum licentiam Domini Bernvardi à Palligero benedicendi impetrauit. Deinde nouus Rex primum sui honoris annum in natali Domini Palidi inchoauit. Ibi coram eo per Principes sæpius dicta Episcoporum lite recitatâ, corde tenus indoluit; & ad illam sedandam, sæpe interceptam dedicationem Ecclesiæ Gandenesheimensis in Vigilia Epiphaniæ Domini destinauit. Illuc ergò, statuto die aduenientes, & dedicationis officium inchoantes, intus sacro mysterio peracto, Rex cum Episcopis & Primatibus ante fores ad populum processit; Vbi Willegifus Archiepiscopus publico sermone æstimationis suæ culpam professus, iuri & repetitioni eiusdem loci abrenunciavit: & in testimonium huius abrenunciationis, ferulam Episcopalem Domino Bernwardo, vt postea in Franconouordensi concilio claruit, coram Clero & populo condonauit. Archiepiscopus verò, hac lite sedata, Præfulem nostrum, omni honore & charitate vltra dilexit, & in nostro Cænobio fraternitate honorifice acquisita, summam dilectionem & loco & fratribus prouidit: qui quinto * post anno plenus dierum & bonorum etiam operum ad Christum migravit. Cuius successorem Erkanbaldum Fuldenfis Cænobij prius Abbatem dominus Bernwardus Calen. Aprilis Moguntiæ consecrauit; qui ibidem nouem annos præsidens ordinatorem suum, consanguinitate etiam sibi propinquum, debita deuotione percoluit, & supradictâ controuersia omnino conticuit. Huic autem, Aribo regius Capellanus successit, quem Imperialis annuli dono, regio more præsignatum, Bernwardus Episcopus ad principale altare, prænotatum Gandenesheimensis Ecclesiæ Presbyterum ordinauit; eique verbi Domini & Banni S. Petri auctoritate, eiusdem altaris & etiam loci vel circumiacentis territorij usurpationem inuasionem quoque vel repetitionem, astante Imperatore cum Episcopis, publicè interdixit. In huius banni vindictam, ille nouo nostro Patri intulit tentationem prædictam. Erat tamen, vt veritatem non occultemus, idem Archiepiscopus genere & dignitate,

gnitate, & probabili morum etiam grauitate, verè venerabilis; sed in hac tantum temeritate erga nos pro parte culpabilis.

Hæc ergo huius conflictus abbreviatio ideo hic adnotatur, vt subsequenti disceptationis de eodem Gandenesheimensi territorio veritas & ratio clarius cognoscatur.

C A P V T V .

Ingressus in Episcopatum & muneris exordia.

BEATVS igitur Godehardus Pontificatus Infulis decoratus, Nonis Decembris Hildenesheim aduenit; omnesque in suo aduentu verè gratulantes inuenit. Qui mox, vt Cœnobii nostri religionem eotenus rationabiliter, Deo gratias, conseruatam agnouit, cōdignas illico diuinæ miserationi laudes persoluens, omni eam deuotionis studio ampliare, & in diuini cultus exercitiō condecorare fategit. Forinsecus verò de generali Cleri & populi gubernatione, Episcopali speculatione solerter inuigilauit; pro qua etiam, die ac nocte, omni vitæ suæ tempore, indefectiuo gemitu, Domino indefinenter supplicauit. Semetipsum verò in sanctimonia solita, & in primitus incæpta bonorum operum assiduitate non solum cautè custodiuit, sed etiam religiosè diætini, augmentauit. In vigiliis & orationibus, ac continua & certe vix credibili ieiuniorum frequentatione, & largissima elemosynarū profusione, & in summa totius diuini timoris grauitate, vsque in finem, spiritu sancto corroborante, perseuerauit. Fuit, igitur, vt nulla prorsus virtutis eius pangyrtea prætermittam, Regibus & Primoribus & formidini & honori, ceteris verò, vnicuique secundum se timori pariter & amori. Pro cunctis scilicet ritè sollicitus, & in Christo omnibus omnia factus, soli tantum sibi grauis auferus perstitit, & parcus. Cœnobium suum Pastoralis cura sapienter gubernauit, & fratrum commoda in victu & vestitu, ceterisque indigentia humanæ necessarijs, sapius adauxit; quos etiam ad sacræ religionis obseruantiam Apostolicè, arguendo, & obsecrando, multipliciterque informando conduxit. Iuuenes quoque & pueros quos inibi bonæ indolis & sapidos inuenit, per diuersa scholarum studia circumquaque dispersiuit; quorum certè postea seruimine, variam ac multiplicem suæ Ecclesiæ utilitatem in lectione scriptura, & pietura, ac plurali honestiori clericalis officij disciplina, conquisiuit. Thesaurum nihilominus Ecclesiasticum, quem ibi numerosum inuenit, tam decenter, quam & vtiliter amplificauit; & quicquid in ædificijs Ecclesiasticis non solum principalis suæ ciuitatis, sed & in alijs suæ prouisi-

Cœnobij Cathedralis disciplina.

S Godehardi Conuersatio & Vita.

Autoritas.

Regimen Cœnobij.

Inuentio Ecclesiastica educatio.

Rerum conseruatio.

Fabrica.

Orwinus
Episcopus
Papiae Hil-
desheim
grauisulis
S. Epipha-
nium.
S. Godehar-
dius Con-
gregatione
Canonica
fundat.

onis locis, dirutum, vel veteratum * reperit, totum summâ celeritate distrahere, renouare, & meliorare festinauit. Inter quæ tamen omnia baptismalem Ecclesiã quam felicis memoriæ Orwinus X. noster Antistes in honore S. Mariæ & S. Epiphaniij Episcopi, quem de Papia ciuitate, Dei dono, Patronum nobis adduxit, in Australi parte nostræ Ecclesiæ construxit, senio certè & negligentia delapsam, diruit; & in eodem loco Monasterium honestum, in prætitulato honore, primo suæ ordinationis anno, fundauit, quarto consummauit; & ibidem Congregationem Canonicam pluris sane honoris & vtilitatis, in Domini timore coadunauit, quam concâbij sui acquisitione, sufficienter vestiuit & pauit, abundantemque illuc in futurum, ad talia sufficientiam, condonauit.

C A P V T VI.
Dæmoniacam sanat.

MIRACVLVM erga primum, quod per eum Christi gratia ipso suo primo anno fecerat, in spem & gaudium lectorum hic interponendum meritò opinor; quod ipsa veritate, quæ Deus est, teste, non mentior, ab ipso quidem vsq; in finem penitus celatum, sed à Clero & populo, qui intererant, diuulgatum. Eodem anno Aribo Archiepiscopus Imperatorem in Pentecoste Moguntiam inuitauit, vbi, & Concilium generale coadunauit, in quo Episcoporum consilio plura, quæ deuiauerant, correxit. Præcipuè tamen Ottonem Comitem de Hamerstein & Irmengardam illicitè commanentes, separare disposuit, quod tamen penitus perficere non potuit; quia ille partim se regali timore, partim Episcopali commonitione vt cumque correxit: illa verò publicè bannos præuaricans, ibidem ius legemque, vt vel hodie claret, funditus perdidit. Ad idem Concilium Præsul noster, & Imperiali, & Pontificali vocatione allegatus, pulchra cleri & militiæ frequentia, etsi non sponte comitatus, illo properabat. Et quadam die in pago, qui Logingaha dicitur, iuxta prædictum Castellum Gruona, vbi, gratia Dei & electus & consecratus est, iter carpebat; & contigit ibi in villa quadam, mulierem à spiritu vexari immundo; & à parentibus vel propinquis per Ecclesias ad Sanctorum patrocinia circumduci. Qui, dum nouum Episcopum illuc aduentare cognouerant, in occursum ei, sancta eius opinione fiduciati, simul cum infirma, concitè properabant. Immundus verò Spiritus, ipsa eorum festinatione pauefactus, per os infirmæ anxio clamore, quo duceretur, inquisiuit. Cui, cum dicerent, quod in occursum Godehardi Episcopi traheretur, horrifico statim mugitu, & eiulatu, caput miserabiliter

Synodus
Moguntina
sub Aribo.
ne. Anno
1023.

Otto Comes
de Hamer-
stein & Ir-
mengarda
contux il-
lex

S. Godehar-
dius inter-
est Synodo.

Gruona
Castellum.

Dæmon
refugit
S. Godehar-
dius.

ter refragari; & ne ad Episcopum veniret, ipsis, qui eum ducebant, mirantibus pariter & pauescentibus, reluctari, eiulans & vociferans, Godehardum se nec audire, nec posse videre. In eo certamine dum infirma, à fidelibus fide & spe, vt verè patuit, feruētibus, traheretur, Spiritus nequam totā violentiā reluctabatur. tandem (Deo gratias) fugato Dæmonio, mulier liberatur; & ad virum Dei vbi sub quadam arbore refrigerij gratia cōsedit, sana corde & corpore perducitur. Qui, cognitis rebus, timore pariter & gaudio cōpunctus, lacrymans gratias diuinæ pietati, in faciem prostratus, iure persoluit; eidemq; manus imponens, eam benedictione pariter & prece in fide confortauit, * & valentem, imò & gaudentē, ^{* Corroboraui.} cum gaudentibus ciuibus & amicis remisit; sicque iter, quod cæperat, peregit. Vnde eum omnes qui eum eò comitabantur amplius & amabāt & timebāt, cuius coram Deo tale meritum cognoscebant, quibus tamen, super hoc facto, seria auctoritate silentium indixit. Sed nec ægra, quæ sensit, nec turba, quæ salutare miraculum vidit, reticuit.

C A P V T VII.

Paludem salsam infestamque habitatione & templo frequentat.

ERat etiam in Orientali parte ciuitatis nostræ palus horrida & circū manentibus omnino plurali formidine inuisa, eò q; ibi, vt opinabantur tam meridiano quam & nocturno tempore illusiones quasdā horribiles vel audirent, vel viderent; quæ à fonte salsuginis, quæ ibidē in medio bulliebat Sulza dicitur. Qua, ille spectatā, & illusionē etiā phantasticā. qua bruta plebs terrebatur auditā, eandē paludē, secundo sui aduentus anno cum cruce & reliquijs Sanctorū inuasit, & habitationem suam ibidem aptauit; & in medio periculo Oratoriū in honorē S. Bartholomæi Apost. fundauit: quo, sequenti anno consummato, & dicato, oñe Dæmonū phantasma exinde funditus extirpauit, & eundē locū omnibus cōmorantibus vel aduentantibus gratū, & sine qualibet rētatione habitabilē reddidit. Vbi Xenodochium Christi, in receptionem pauperū ædificauit, q; omni humanæ indigentiaē cōmoditate abundans, fideli cuidam suo Presbytero Bernvardo, cuius hic nomē, pro fidei merito iure interponitur, cōmendauit, per Christi nomen eum frequētius terribiliter obtestās, vt non solum illie cōmorantibus, sed & cunctis fortè aduentantibus. victus & vestitus necessaria, ita cōuenienter prouideret, sicuti pro hac ipsa sua dispensatione Deo rationē reddere deberet. Quoddā ramen talium genus, illos scilicet, qui vel Monachico, vel Canonico, vel etiā Græco habitu per regiones & regna discurrunt, ^{Oratoriū ibi S. Bartholomæi condidit. Xenodochium addidit. Pauperes syonagi exclusi eorum delictis.} quos

quos & Platonis more, Peripateticos irridendo cognominavit, illos inquam prorsus exprobrando execrabatur, quos tamen per nomen Christi quod profitebantur, necessaria sustentatione biduo vel maximè triduo consolabatur: sicque præbitis calciamentis, vel vestibus, eos, ne cursus sui solitum obliuiscerentur, discedere hortabatur. Aliquibus verò cum eo diutius permanere cupiētibus, illam Gregorij in dialogo sententiam ironicè obiecit: quomodo stultum viatorem ad sacra loca properantem, inimicus per conuiatorem suum, & per fontis vel prati amœnitatem, vel etiam ciborum dulcedinem deceptit. Interdum verò à suis familiaribus, quod nec ei displicebat, admonitus, quod inter tales sapius veri Dei amici inuenirentur, illud statim Hieronymi ridiculum opposuit. Quia mendaces, inquit, faciunt, vt veridicis vix credatur. Si quos tamen talium in Dei cultu vel timore stabiles agnouit, hos nimirum priuatim potius quam publicè, quod & ipsi malebant, in his quæ ad Deum pertinent adamavit. Sed & super delinquentes & noxios mira erat miseratione mitis & placabilis; ita, vt si quilibet talium confessionis & pœnitentiæ gratia ad eum confugerent, & delicta eis statim, promptâ clementiâ, indulserit, & vigilanti cura, eis, ne vltius in talia necessitatis causa inciderent, omnem sufficientiâ in posterum prouiderit; more quidem & exemplo sancti sui patroni Nicolai Episcopi, qui eleemosynarum auro, & virginum incestus, & patris earum inopiâ, & totius familiæ detestabilem ademit infamiam, & quorūlibet pauperum ad se quoquo modo * peruenientium pia clementia sedauit indigentiam. Huius inquam exemplo, præsul noster satagat inopes vbique semper consolari; cui & cordi erat cum talibus colloqui, cum eis ludificando & etiam conuiuando, iocundari.

S. Godehardi mansuetudo erga penitentes.

S. Nicolai imitatur.

** pertinentium.*

C A P V T V I I I .

Conrardi regis primordia, iter, S. Mauritij mons.

Henrici Imp. mors.

Conradus Salicus.

Hildenesheimum

venit anno

1025.

Aribo reno

uat litens

Gandersheim.

Hol. epori

cor Conrardi regis.

EO etiam anno à natiuitate Christi MXXIV. piæ memoriæ Henricus Imperator ordinationis suæ anno XX II. ad Christum migravit, cuius quippe obitus, totam Christianismi lætitiâ, qui sub eo floruit, flebiliter conturbauit. Cui succedens vir nobilis & strenuus Conradus, primum suæ felicitatis annum in natali Domini Mindæ initiavit. Inde post Epiphaniam Hildenesheim venit. Ibi etiam prædictus Aribo Archiepiscopus, qui, viuente Imperatore iam per biennium obmutuit, iterum, inuenta occasione, beatum Godehardum super Gandesheim inquietare cepit. Quam tamen eius machinationem nouus Rex, Primatum consilio diremit. Sicque Rex, peragra-

peragrata compendioso itinere Saxonia, quadagesimali tempore per Thuringiam Franciamque in Baioariam progressus, Reginesburg sanctum Pascha honorificè feriauit. Et ea çtate, partes Baioariæ, Sueuiæ, & Carentinorum, cum circumiacentium prouinciarũ terminis, pertransiens, Natalem Domini Leodij celebrauit; ad purificationem verò S. Mariæ Augustæ mansit. Inde iter suum ad partes Italiæ direxit. Et proximum Pascha * Vercellis prosperè celebrauit. Et ita contiguas circumquaque regiones in nouo regio decore, visitando peragrauit. Tertio quoque suo anno, Præsul noster Montem speciosum in occidentali parte ciuitatis incolere cœpit, quem quinto post anno titulo ac nomine S. Mauritij, summi sui Patroni dicauit. Ecclesiam etiam pulchram in Holthusen in honorem S. Benedicti Abbatis monachicæ conuersationi aptam dedicauit; & circumquaque per Episcopij sui terminum basilicas multas, vel ipse studiosè ædificauit. vel ab alijs fidelibus Christi constructas, gratanter Deo consecrauit. Eo tempore prædictus Aribon Archiepiscopus in natali S. Matthæi Apostoli Selingenstadt, Concilium generale Episcoporum duodecim conciuuit; in quo Præsulem nostrum super prædicto Gandesheimensi territorio publicè conuenit. Quam tamen Synodum vnanimitas fratrum in futurum annum comperendinauit. Rex autem Natale Domini festum * Iporæ initiauit. Inde ad limina Apostolorum tendens, feriã tertiã ante Canam Domini Romam, felici prosperitate gaudens intrauit; & in sancto Resurrectionis Domini die coronam imperialis honoris à beato Ioanne Apostolorum Vicario gloriosè percepit: Inde in proxima dominica regressus, ac peruasa circumquaque potestatiuè ea regione, in pace repedauit; & Natiuitatem sancti Ioannis Baptistæ Imbripoli, nouus Imperator celebrauit; vbi, & defuncto in bona senectute Henrico duce Baioariæ, filio suo, Domino Henrico eundem ducatum, principum delectu, commendauit.

C A P V T I X.

Synodus Franconoforti ab Aribone celebrata.

EO item anno, Aribon Moguntinus Franconouordi Concilium Synodi coadunauit, præsidente Imperatore cum Episcopis xxiii. in quo iterum beatum virum Godehardum de sæpius præuentilata causa, more suo, inquietauit. Ibi præsul noster, tandem summa veritate, quæ Deus est, miserante pariter & adiuvante, Episcopatus sui proprietatem, super totum Gandesheimense territorium, testimonio septem Episcoporum, qui prædictam pactionem

E e

in Gan-

*Conradus
Auguste
anno 1026.
* Vercellis.
Collegij S.
Mauritij
origo.*

*Ecclesie in
Holthusen
Benedicti-
norum.*

*Synodi Se-
ligenstadt-
ensis in du-
ctio.*

** Eporeia
qua Epore-
dia.*

*Conradus
regis cora-
nario Ro-
ma paratæ
anno 1027.
vii Ka-
lend Aprilis*

*Reditus.
Henricus
dux Bava-
ria mori-
tur.*

*Ganderf-
hermensis
causa S. Go-
dehardo ut
testatione
7 Episcopo-
rũ addita*

in Gandisheim & audierant, & viderant, canonicè retinuit, scilicet Brunone Augustensi concionante; Wernero Argentinenfi decernente, ipso verò Metropolitano verè inuito verbi Dei banno affirmante. Hi enim erant Episcopi, qui Seniori nostro suum testimonium, sicuti audierant & viderant præbuerunt, id est, Bruno Augustensis, Euerhardus Bauenbergenfis, Meinwercus Paderbronnensis, Meginhardus Wirceburgenfis, Sigebertus Mindensis, Hildivvardus Citizenfis, Bruno Mersburgenfis. Pulchra enim erat ibi, & rationabiliter ordinata, tam regalis quam & Episcopalis confessio. Nam, in orientali parte ante altare Archiepiscopus Aribo cum suis suffraganeis, Wernero Argentinenfe, Brunone Augustense, Meginvverco Patherbronnense, Euerhardo Bauebergenfe, Meginhardo Wirciburgenfe, Godcharo Hildenesheimense, Branthoo Haluerstadenfe, Wiggero Verdenfe, Hazecone Wormatiense, confedit. In occidentali verò parte Imperator confedit, & à dextris eius Biligrinus Coloniae Archiepiscopus cum sibi subditis, Sigiberto Mindense, Sigifrido Mimigardense, Bennone Traiectense. A sinistris Hunfridus Parthenopolitanus Archiepiscopus cum suis, Hildevvardo Citizenfe, Brunone Mersburgenfe, Luizone Haluerbergenfe, Thiederico Misnense. In australi autem plaga Episcopi Rambrechtus VVirdennensis, Rodolphus Slesuicensis, Hiltolphus Mantuanus, Reginoldus Aldenbergenfis affederunt. In Aquilonari etiam, Abbates Richardus Fuldenfis, Reginboldus Lorefheimensis, Arnolphus Herueldensis, Gerbertus Moguntinus, cum alijs etiam eiusdem ordinis sex adfuerunt. Subsequens etiam natale domini festum Imperator Leodij celebrauit: Pascha verò Aquigrani festiuè feriauit, vbi & filius eius Henricus regalis nominis coronam à Piligrino Archiepiscopo, Cleri, plebisq; electione honorificè percepit. Eo anno iterum Aribo Synodum suam Geizlice conciuit, ad quam item Senioreme nostrum Godehardum inquietandum, legatis & scriptis vocauit; quo ille ire dissimulans venerabilè virum Tadilonem Decanum nostri cœnobij, cum fratribus obuiam ei misit; qui eum honorificè ex parte Senioris salutando, de præterita Synodi diffinitione commonuit, & plurali altrinsecus auctoritatum collatione profusa, Episcoporum auxilio eum ab ipsa repetitione, tunc tantummodo compescuit.

*Confessio
Episcopalis
& regalis
Francofur-
tensi Syno-
do.
Aribo &
eius suffra-
ganes.*

*Imperator,
& Piligri-
nus Colon.
cum suffra-
gan.
Hunfridus
Magdebur-
genfis cum
suffraganeis.*

Abbat.

*Henricus
Gouradi F.
Aquis coro-
natur à Pi-
ligrino Co-
lon. 1018.
Geizlice.
Aribo no-
uum Syno-
dum molit-
tur.
Tadilo De-
canus Hil-
deneshei-
mij.*

*Multorum Episcoporum obitus, & Aribonis cum S.
Godehardo reconciliatio. Consanatio pueri à
varijs morbis.*

SEquenti quoque nihilominus anno Imperatore Palidi confiden-
te, prædictus Archiepiscopus ibidem Synodo habita, veterem
querelam contra beatum virum, præsentem Imperatore, incepit, sed
post multa & varia disceptationum colloquia, vix tandem ab Epi-
scopis commonitus destitit. Hoc etiam anno Bruno Augustæ ciui-
tatis Episcopus obiit, cui * Eppo successit. V Vernerus quoq; Straz-
burgensis præsul sustollitur, post quem V Wilhelmus surrogatur. Pro-
ximo quoq; * anno Imperator Mersburg Pentecosten celebrauit;
vbi prædictus Aribo Archiepiscopus & Senior noster Godehar-
dus inter se inuicem super diuturna eorum disceptatione, reconci-
liati sunt. Nam ipse Metropolitanus Patrem Godehardum secreto
coram Episcopis conuenit; seq; super hac parochia errasse confite-
do nūciauit; & omnem fraternam satisfactionem, sed & de præter-
ita lite perpetuam taciturnitatem, sub vero Christi & Ecclesiæ te-
stimonio, promisit; sibiq; priora errata propter dominum remitti
suppliciter petijt. Istud ergò hic veraciter inscribitur, quia ipso do-
mino Godehardo idem sæpius in suo sermone protestante publicè,
verum esse comprobatur. Eo anno V nevvanus Archiepiscopus Hã-
maburgensis obiit, cui Liebizo successit. Deinde Imperator Nata-
lem Christi Patherbronne egit, vbi Aribo Metropolitanus in sancto
die inter missarum solemnia, publico sermone habito, licentiam ab
Imperatore & confratribus Romam pergendi rogauit; simulque à
Clero & populo indulgentiam sibi à Deo impetrari postulauit. Sic-
que post Purificationem S. Mariæ iter assumens, Romam adiit. Inde
verò digrediens v III. Id. Aprilis, ah, ah, obiit, anno ordinationis sue
XI. cunctis certè Catholicis merito flebilis, quia in omni Ecclesiasti-
ca religione erat verè laudabilis. Cui vir simplex & rectus, Bardo
Herueldiæ Abbas successit; qui, domino manifeste prouehente, bre-
ui ad culmen summæ perfectionis feliciter processit. Cuius pietatis
vita & actus hic plenius ideo non inscribuntur, quia (Deo gratias)
Moguntia pro sanctitatis suæ meritis inter Apostolicos sacerdotes
magnificè celebratur. Vnum tamen perfectionis eius priuilegium
dicam, quod ei in nostris confinijis à sanum sapientibus Clericis, ho-
noris gratia, oblatum est; scilicet, vt æquiuocato cum Beato Ioanne
Episcopo cognomine, propter dulcisonam prædicandi melodiam
Bardo Chrylostomus diceretur.

*Palidi vel
Poleda ce-
git Imp Sbi
Synodica
1029.*

*Bruno Au-
gusta Epi-
scopus mo-
ritur.*

** Eberar-
dus.*

*V Wernerus
item Ar-
gentina.*

** 1030.
Mersburgi
lis Gau-
dersheim.
sedatur.*

*V nevvanus
archie-
piscopus
Hamma-
burgi obiit.
Liebizo
succedit.*

*Aribo Pa-
deborna
valesacijs
Romam
adiit: & mo-
ritur 1031.
Elogium e-
ius*

*Bardo suc-
cessor.*

*Chrystos-
tomus dicitur.*

* Engelhus
sen Suris.

S. Godehar-
dus puerū
miserabile
oblatus
complecti-
tur fouet-
que.

Werini
nomine
puerū à S.
Godehardo
sanatus
Episcopali
Capella
mancipa-
tum.

Quodam etiam tempore cum more Episcopali beatus Præsul noster Godehardus visitandæ commissæ plebis gratia Parochiæ suæ terminos circuiret, Huginhusen * curtem suam adiit; ibi, cū eleemosynarum largitate, qua præ cunctis studebat, pauperes reficeret, quædam vidua pauper ex eadem familia filium suum eius conspectui detulit, puerulum pauperulum miserimo infirmitatis genere debilitatum. Nam partim paralisi, partim lepra vexabatur, distortisque neruis membrorum, à tota corporeâ formationis utilitate dissoluebatur. Manus enim cum brachijs, & genua cum pedibus, & tibijs, putrido tumore, & profluenti sanie manabāt, adeo ut nec gressum quoquo modo mouere, vel saltem reptando posset vsquam prodire. Quem ille & vultu, & corde hilari, quasi verè donum Dei gratanter suscepit, & suis cubicularijs diligentius commendatum secum deduci præcepit. Potens est, inquit, Deus, qui ab initio non dedignabatur miseris & peccatoribus, diuerso pietatis suæ remedio subuenire, nos etiam super hoc pauperulo, solito pietatis suæ more lætificare. Qui puer ad principalem nostram Ecclesiam cum Episcopo perductus, & non sine magno puerorum, qui eum seruabant labore per aliquot hebdomadas sustentatus, tandem post quatuor vel quinque menses cepit paulatim plane ex beati viri meritis & precibus conualescere, & sedato partim tumoris & saniei profluuiio, interdum assurgendo, interdum vero proreptando, quasi ad gressum membrorum neruos exercere. Quod Præsul pius agnoscens, præ gaudio sæpius illacrymans, diuinæ miserationi grates debitas retulit; cui & intentius supplicare, ut postea, verè donante Deo, patebat, non destitit, nam intra anni spatium, ut certè apud nos omnibus notum est, puer fugata morborū multitudine, laxataq; neruorum contractione in melius conualuit, & de die in diem ad quodlibet seruitutis officium valenter profecit. Idem namque homo Werinus nomine iam per viginti & eo amplius annos in Capella Episcopali incolumis deseruit, nisi quod quasi in testimonium virtutis Dei, in semetipso certè in cruribus & in manibus ipsas membrorum torturas, & ut ita dicam, gibbos quosdam cunctis se videntibus ostendit.

CAPVT XI.

Matronam Goslarie sanat floribus à se benedictis.

ALTIIS quoque permultis varia humanæ conditionis fragilitate laborantibus; quibusdam scilicet, quod & grauissimum est peccatorum

catorum pondere pressis; quibusdam verò, diuersa infirmitatum molestiâ detentis ad se confugientibus opem suâ intercessionis impertiuir; eosque infatigabili sanctarum precum instantia, & ab imminente periculo liberauit, & in futurum Domino auxiliante, à talibus custodiuit. De quibus quam multa multis planè cognita veraciter enarrare potuerim, nisi ea ab illis, tunc ipso cogente, dissimulata, ea maxime causa silendo modo præterierim, ne aut lectoribus altius fastidium ingeratur, aut ad talia pigris, incredulitatis peccatum augeatur. Vnum tamen dicam, quod quasi ioculari ridiculo Goslaris effecit, quando ibi in Curte Regali in postremo ætatis suæ tempore, iussu & petitione Gisla Imperatricis, Ecclesiam construxit.

*Ecclesia
Goslaris
constructa
à S. Gode-
hardo iussu
Gisla Im-
peratricis.
Hathzeca
matrona
laborans
Ophthalmia.*

Erat ibi matrona quædam in Laicali conuersatione posita, sed in timore Dei intime deuota, Hathzeca nomine, cuius filium ipse Episcopus pro fidei religione, quam in ea sentiebat, de sacro fonte suscepit, quam quodam tempore contigit, grauissimo oculorum dolore vexari, & per aliquot dies adeo, vt nec cibum nec potum accipere, nec aliquam corpoream quietem habere posset, cruciari. Quæ tandem, cogente grauissima doloris anxietudine, filiolum suum ad Episcopum cum eulogijs transmisit, eique infirmitatis suæ nimietatem intimans, aliquid medelæ subsidium ab eius pietate quæsiuit. Quibus, Præsul, auditis, læta hilaritate subrisit, & flores quosdam rubicundos de arbore quæ lingua Teutonica Spinnelbaum dicitur, ei forte in ipso momento à paupere quodam allatos, signo crucis miniuit, & eidem puerulo dedit, dicens; Affer hos flosculos amicæ meæ, matri tuæ, vt illos in mei memoriam secum habeat, & à Deo salutis remedia poscat. Nec mora, vt ipsa nobis sapius iurando retulit, vt ipsos flores ægris oculis admouit, omnè illico totius infirmitatis dolorem à suo capite, mirabili celeritate diffugere cognouit. Et statim, apertis vel ostijs vel fenestris cubiculi, quæ iam per aliquot dies diligentius eius ægritudinis causa claudabantur, cepit clarius videre, & nihil prorsus huiusmodi molestiæ amplius sentire. Quæ postera die ad Episcopum peruenit, & gaudens simul & lacrymans, gratias condignas diuinæ miserationi, eiusque visitationi humiliter retulit: quam ipse benignè consolando suscipiens, & in Domino, corde firmo sperare, & indefinenter benefacere præcipiens, oculos eius à Presbytero sacro oleo, quod infirmorum dicitur vngi mandauit. Quæ certè vnctio, eiusque pia deprecatio, eam ab eodem dolore, vsque in finem integrè sanauit.

*Iucundè
sanatur.*

Presbyteri per adulationem, & veteratorias ar-
tes S. Godehardo imponentis
exitium.

ILLUD quoque quod in antepenultimo presentis vitæ anno ei
accidit, propono in exemplum & cautelam fidelibus, & timo-
rem & formidinem negligentibus.

Erant sane in nostra congregatione quidam Presbyter ex familia
Ecclesiæ ortus, literalis scientiæ, vt in pace veritas procedat, pen-
ignarus, sed mundanæ sagacitatis subtiliter & supra modum gna-
rus. Qui ex infima paupertate ad summas diuitias, cunctis miran-
tibus, succreuit, qui primo à Domino Bernvardo Episcopo felici-
citer exaltatus, sed ab Imperatore Henrico, pro quibusdam cau-
fis, quæ modo melius silentur, humiliatus, iterum ab hoc beato viro,
quia utilis ei ad res Ecclesiæ videbatur, pia miseratione subleuatus,
variè tamen inter aduersa & prospera sæpius habitus: postremo au-
tem, in tantum sibi tanti Pontificis animum sua calliditate concili-
auit, vt per plures ante fideliter ministrantes Episcopo ab aliena-
ret, eosq; tam herili gratiâ, quod eis certè molestissimū erat, quam,
& dignitate & proprietatis vtilitate, priuaret. Sed ne hoc aliquibus
mirum videatur, quia beato Gregorio teste, sæpius fit, vt occupato
in pluribus & maximè in diuinis animo facilè ab adulantibus sub-
ripiatur, tandem ille ab omnibus publicè maledicatur, & etiam in-
terdum Episcopo à sanum sapientibus huiusmodi insolentia obij-
citur. Qui & ab his tandem qui in fontes alienati sunt, in gratiam
reducitur. Præsul tamen pius, post aliquot annos de talibus clarius
certificatus, & super eos, qui iniuste lædebantur aliquando ad ve-
niam inclinatus, die quadam conuenire de nostra congregatio-
ne Præpositum & Decanum, cum aliquot Fratribus, cæterisque
suis primoribus Holthusen, vbi tunc forte manebat, mandauit, as-
sidente etiam viro venerabili suo ex sorore nepote Ratmundo Al-
tahnensis Cœnobij Abbate, præsentem eodem Presbytero, omnibus,
qui se ab eo læsos querebantur, coram licentiam fandi donauit.
Statimque sine mora, plura querelæ generatam ab ipso Abbate,
suisque qui hospites intererant, quam & à nostris proferuntur,
quæ contra eum publicè à cunctis quasi vno ore dicuntur. Que-
rebantur enim omnes simul, primo generale Ecclesiæ & Episcop-
alis honoris scandalum, deinde ciues & hospites quisque specia-
le in-

Ex humili
emergens.

Obreptim
sante S.
Godehardo

In Holthu-
sen conuo-
cato consti-
tio inquisit
in Presby-
terum
Ratmundo
Altahnensis
Abbas ne-
pot S. Gode-
hardi.

le iniuriarum sui detrimentum. Quibus, ille, auditis quasi insultando, ut erat callidissimus subrisit, & velut admirans, quæ hæc essent, inquisiuit, ac deinde commentis mundanæ suæ sapientiæ, quæ planè plenus erat quæ verè ante Deum stultitia computatur, ut in ipso manifestè patuit obiecta quæq; eloquenter repulit, omnesque sibi aduersantes mirabiliter, quasi mutos & elingues reddidit. Pius Præsul, tandem Spiritu sancto verè compunctus, & insuper etiam mirabili stupore permotus, considerans pariter & manifestam rerum veritatem, & fiducialem cordis eius temeritatem, illico omnium voces compescuit, & modificato sermone, cunctis admirantibus, ita incepit. Hildevvine, inquit, sic enim vocabatur, ecce omnes circumstantes, ut tibi videtur, vicisti, ecce omnes subtilitate tua, Deo veritatem inspiciente, quasi mendaces ostendisti, iam modo ad me conuertere, & soli mihi, per Christum adiuratus, veritatem responde. Evangelica, inquit, te sententiâ aggredior; & quia sensum Evangelicum non planè sapias, te Teutonico sermone alloquor. Hildevvine, inquit, Diligis me? Ille statim fiducialiter, verè, ait, diligo te. Item Episcopus, Hildevvine, inquit, Diligis me? at ille, certè, ait, diligo te. Itemque Episcopus tertio, Hildevvine, inquit, Diligis me? tandem ille miser, Evangelico illo exemplo stupefactus, sed non rite, prò dolor, compunctus, irato pariter & flebili sermone, respondit, Deus, inquit, qui omnia scit, ipse scit, quia verè diligo te. Tunc Præsul, ecce, inquit, siquidem verum dicis, mihi satisfacisti; si autem desipis, temetipsum miserabiliter obligasti. Sed si me, ut dicis, fideliter diligis, pasce oves meas, id est, dilige fratres & amicos meos, etiam hospites & pauperes meos, dilige conseruos & domesticos tuos. Vnde, & per Deum te commoneo, ut si verè iurasti, te in veritate custodias, si quominus, dignè, pæniteas; & sub hoc pacto iam domum regredere; & dignitate pariter & beneficio, ac proprietate tua in gratia mea, siquidem Deus annuerit, utere. Sicq; conuentum illum, cunctis admirantibus pariter & pauentibus, dimisit. Illos tamen pariter ibi charitatis exhibitionem suscipere, & sic in pace discedere præcepit. Inter quos Hilduvvinus lætus & hilaris, & quasi de victoria sua exultans, ad prandium confedit; & inde incolumis redijt. Ad vesperam verò domi cum suis confedit iocundus & epulans; & in eos sanè, à quibus se læsum dolebat, conuitia & minas intentans, sic lectum petijt; & sospes, ut sibi videbatur, quieuit. Mane diluculo, ad prouidendum suum Ministerium iturus, valenter surrexit, calceamenta citius induit; sed ad indu-

*Callida
Presbyteri
frustratio.*

*S. Godehardi
oratio
ad vsu frum
ingenium
expugnandum ad-
posita.
Ioan 21.
Adiuratio
singularis.*

*Presbyteri
Veterari
vis interu-
tæ.*

induendas tunicas assurgens, concitus corruit, & mirabili celeritate præoccupatus, miserabiliter expirauit. Plures tamen & amplifsimas in sua proprietate in innumeris ex pretiosis vestibus, & alia pecunia, & etiam peculio dimisit, quas tamen beatus Præsul de eius morte, vltra quam credi potest, condolens, totas pro animæ eius remedio pauperibus penitus erogari præcepit; remissionemque ei peccatorum ex corde, etsi serò, indulfit; & pro animæ illius ereptione, ieiunij & obsecrationibus sapius insudare non destitit. Quia ergo nos eum modo, vltra debitum plus necessariæ veritatis, quam inuidiæ vel odij causa reprehendimus, & eius negligentiam nostra fortasse minorem, pluribus patefecimus, obsecramus (ô lectores) vestram dilectionem, vt cum hæc legeritis, indulgentiam ei & remissionem peccatorum pro nostra certè felicitate à Domino imploretis, & sic fortè hæc nostra reprehensio fiet illi ante misericordiam iudicis, venialis remissio.

CAPVT XIII.

Prædicit Tadilonis Decani & suum obitum.

*Tadilonis
obitum.*

ERAT quoque in nostra congregatione vir vitæ venerabilis, ac in omni canonicæ regulæ obseruatione iure laudabilis, nomine Tadilo, de quo etiam supra pauca retuli, primo sub Domino Bernwardo, pro fidei & industriæ prærogatiua, Vice dominus; sed ab hoc beato Pontifice pro vtilitate Ecclesiæ Decaniæ, ac scholari Magisterio præstitutus. Et, quia ei pro pietatis & castitatis merito cordetenus complacuit, eum sibi in Consecratiua & Symmystam in Dei seruimine adoptauit. Erat enim, tota Ecclesia, quæ eum noverat teste, grandæuus & emeritus, humilitate & dilectione præclarus, in regendis verò ac commonendis fratribus, media charitate feuerus; & in toto virtutum exercitio coram Deo sollicitus. Nam in admonitione sua illo ridiculo prouerbio sapius utebatur. *Diligant, inquit, homines, oderint vitia.* Huic beatus Pontifex ante aliquot menses sapius, vt nobis videbatur, iocando prædixit, quod aut secum, aut paulo ante se, ex hac vita esset emigraturus. Nouissimè verò ei in postremis decumbenti, per prædictum Abbatem nepotem suum, quem ad eum visitationis gratia sua vice direxit, serio mandauit, quod Sacram olei Vnctionem verè pœnitendo, & commissa sua confitendo, plena fide susciperet, & corporis sanguinisque Christi Sacramento munitus, intrepidus præmigraret, promittens ei veraciter se superstitem pro eius animæ remedio Dei gratiam indefinenter obsecraturum, & eum in proximo anno in pace Christi subsecuturum. Qui Abbas eundem dilectum, & iure semper memorandum

*Preparan-
ti se ad
mortem
necessaria.*

Magi-

Magistrum nostrum, cum astantibus fratribus sacro oleo perunxit; eique ex potestate & iussione Episcopi plenariam remissionem indulgit, qui felix post biduum verè ad Christum migravit. Cuius tamen obitus nos acriter contristavit, quia Cōgregationem nostram tanti viri patrociniò & consilio magisterioque priuauit. Verum certè, & clero, & populo teste, dicimus, quia nunquam eius ordinis virum, in omni Ecclesiastica probabilitate honestiorem vel vidimus vel videbimus. Cuius certè memoriam iure nos cordè tenus retinere debemus, quem verè ante conspectum Sanctorum nostri recordari non dubitamus. Sic ergo prophetiam beati Præfulis liquido Deus adimpleuit; qui eum post annum & tres tantum menses ex hac vita feliciter exemit.

C A P V T X I V .

Beati viri transitus ex hac vita.

JAM autem beati patris Godehardi appropinquante manifestius sine, semper operum bonorum augmentis, de virtute in virtutem anhelabat, vt videre mereretur, Deum Deorum in Sion. *psalm 83.* Et iam cessante practicæ plurali officio, in solo se indefinenter theoriæ * afflixit exercitio, tria tantum de generali specialiter eximens, Psalterium, Eleemosynam, & præ omnibus iugiter sibi sociam & amicam Abstemiam; adeo, vt si rarò festiuiori tempore, cogentibus per obedientiam fratribus, aliquid lautioris cibi, vel fortioris potus contra morem stomachi perceperit, molestiæ magis corpori, quam refectioni fuerit. Et tunc supremum præsentis vitæ Natalem Christiano scilicet MXXXVI. Imperatore Goslarię sedente, ipse Holthuisen votiue celebravit, soluens certè secundum Euangelium, quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ Dei Deo. Semet quippe, prædicto more, Christo spirituale sacrificium immolans, sed & suo nihilominus Clero sanè & populo in diuinis & humanis, pro ritu & etiam debito, iuxta vires congratulans. Sacratissimos etiam XL. dies, & vt ipse sæpius iocundando proclamabat, saluberrimos, summo cordis ac mentis affectu hilaris expectabat, quos corporaliter quasi extra corpus mirabiliter transiens, vix cohærentibus neruis ad sacrosanctum Pascha peruenerat; at tamen Dominicam Palmarum, Cænâque domini, & festum Resurrectionis Christi, debito Episcopali officio, ultra vires collecto robore, peregit: Sicq; Paschæ ferias, per circūpositas stationes, iuxta solitam religionem, admonendo fideles visitauit. In quibus etiam diebus sæpius publicè denunciauit, se modo cum illis vltima

*Festorum
periodos
ante mor-
tem reli-
giose decur-
rit
Matth. 22.*

*Vaticinio
de obitu
suo.*

** Domini-
cans in Al-
bis
Adensbads
Morbo suc-
cumbris.*

** adunato
Clerum se
uisentem
exhorta-
tur.*

*Tradit
mortem &
ordines
exequia-
rum.*

*Dimissionem
puerum
a cubiculo
morti pra-*

corporali consortio lætitia iocundari; & in Ascensione Domini, quo Deus iusserit, inuitari. Nos vero hæc audientes, quasi derisimus, quia cum iam quantoties de regressione antiquæ suæ patriæ videlicet Baioariæ nobis minitanti, audiuius. Post Albas itaque à nobis digressus cum prædicto suo nepote Ratmundo Abbate, Adensbads, quo inceptam iam nouiter Ecclesiam consummare studebat, deuenit. Nec infirmitati diutius reluctari valens, deficiente carne, decubuit. Quo, flebilis rumore comperto, prædictus Abbas, vir certè corde & animo diuinæ seruituti mancipatus, & Præpositus noster ac Decanus cum prioribus, ad eum, visitationis gratia conuenerunt; quem tamen dissimulato languore, solito more, Ecclesiastico labori assidentem, circumstantiumq; manibus sustentatum inuenerunt: quos aduenientes, solita charitatis hilaritate lætus suscepit, & quasi, oblita molestia, aduentus eorum causam admirando perquirens, reportari se ad cubiculum præcepit. Ibi, * admissio specialiter clero, primo singulos quosq; de suæ obedientiæ procuratio ne solerter admonebat, ac deinceps omnes generaliter de sacræ fidei & religionis obseruatione tam salubriter, quàm & terribiter, obsecrando simul & arguendo, informabat, deinde se orationibus coram, contra callidi tentatoris insidias & fraudes cõmisit; eisq; obitus sui diem & tēpus, funerisq; & exequiarum, & etiam sepulture ordinem, vt postea euenit, quasi alludens, liquido prædixit. Ite, inquit, in peruenturam Dominicæ Ascensionis lætitiā vos quisque pro suæ obedientiæ qualitate, & etiā pro spiritualis prærogatiuæ quantitate, præparate, & meum aduentum læti, & quasi verè mecum hic & in futuro congratulari expectate. Nam in vigilia Ascensionis in montē ad sanctum meum Patronum Mauritium adueniam; & ibi noctē diēque sanctam agam. Abbatem tamen vobis, qui vice mea Processionis & Missarū solēnia peragat, mittam; & sic eleuatis oculis, altiusq; suspirans, quasi tamen arridens, Noctē, inquit, illa, vt Christus voluerit peracta, inferia sexta diluculo ad sanctum Michaelem veniam, cum Abbate & fratribus pernoctaturus, inde Sabbato ad sanctum Andream oraturus, & inde vos ad eam vobiscum penitus permanensurus. Diem vero dominicam, conuocatis fratribus & amicis, solemniter celebremus, & ita totius nostri festi iocūditatem penitus terminemus. Et hæc dicens, benedictionem dedit; sicq; nos mirantes pariter & stupētes dimisit. Habebat quoq; beatus Pater in priuato suo ministerio iuuenem quendam illustrem, filium viduæ, pictoriæ artis opificem, qui vilia eius vestimenta calciamentaq; seruabat, nomine Bunonem, cui ab initio eiusdem anni, quod secum patriam suā, id est, Baioariam, perrecturus esset, sepe præcepit. Nam, vt prædiximus,

mus.

inus, longè ante, sapius se patriam suam reuifitaturum serio pro-
 misit, & pluribus cuiusque ordinis se vtroneos offerentibus, ac pa-
 riter cum eo proficisci cupientibus, grates deuotioni eorum re-
 tulit, & solum tantum Bunonem secum iturum prælegit. Eo-
 dem quippe die, ante aduentum cleri, vt prædiximus, dum, mo-
 re suo, in abditis vestimenta sua mutaret, eidem iuueni præcepit,
 vt eadem vestimenta, quæ deposuit, indueret, & ad eum concitus
 veniret. Quæ verba ille, quasi deliramenta vel irrisione plena, con-
 temptis; Præsul verò ac si dedignando cubicularijs dixit. Ite, & vesti-
 menta, quæ deposui induite ei, & ad me deducite: qui statim eum
 post velum cubiculi trahentes induerunt, & in conspectum, velut
 irridentes, reducerunt. Quem ille diu intuens, ait. Verè scias, quia
 in eadem veste rumorem inuenies. His dictis, puer exiuit; & in ipso
 momento, intolerabile eum frigus inuasit, & hora eadem ægotas,
 lecto procubuit. Quem cum post discessum fratrum, Episcopus re-
 quireret, dictum est, quod ægotaret, qui statim, accersito Procura-
 tore præcepit ei, dicens. Puerum illum cautè, & sine molestia fac ad
 matrem suam deduci, vt in occursum meum paratus mecum possit
 proficisci, qui statim deducitur, & decrepantibus diætis viribus
 ad extrema præparatur.

Deinde Præsul noster, ingrauescente feбри Holthufen, vbi con-
 fluenti Ecclesiastico more ad visitationem tanti viri multitudi-
 ni sufficiens ædificiorum erat copia, prouehitur. Ibi, inter mul-
 tam cleri populique frequentiam, quadam die venerabilis domi-
 na Sophia de Gandesheim aduenit; quæ tandem, vt in pace loquar,
 deposita priori pertinacia, plena se fide & deuotione ad beati Præ-
 sulis familiaritatem conuertit. Quæ tunc, occasione inuenta,
 & populari turba remota, astante clero, de friuola quadam per-
 tinacia, quæ de suæ Ecclesiæ Clericis contra Beatum Virum in-
 creuit, exordium fecit, & debitam satisfactionem promittere capit.
 Ad cuius verba ille, partim morbo cogente, partim verò, vt nobis vi-
 debatur, indignatione permouente, ita acundè respondit, & in futu-
 rum talia suspendi, rogauit. Illa verò comotionem eius dissimulans,
 & obitum eius celerior formidans, item itemq; in sua satisfactio-
 ne, etiam lacrymando, perstitit; eamque, vt recipere dignaretur,
 obsecrando postulauit. At ille, Domina, inquit, per dominum
 paulisper reticete; & hæc, donec in festiuitate S. Mariæ cõueniamus,
 suspendite: ipsa autem, vt videbatur omnibus, finem eius citius ad-
 uenturum intelligens, & tamen, verba eius vehementer expauescens,
 Vrinam, inquit, ô pater dilecte, tam diu nobis vita nostra supersit,
 donec hoc tempus venerit. Ille vero fortiter, collectis viribus,

parat,
 quam cum
 Episcopo
 erat abita-
 rum.

Puer fami-
 liaris in-
 ducitur Epi-
 scopo Gode-
 hardo vesti-
 mentis.

S. Godehar-
 dus morbo
 ingraue-
 scente in
 Holthufen
 proficisco-
 tur.

Sophia
 Ganders-
 heimensis
 Abbatissa
 S. Godehar-
 do se recom-
 ciliao.

Spiritus
 Propheti-
 ca S. Gode-
 hardi.

apertisque oculis, & omnibus diu circumspēctis ait. In potestate quidem Dei vita nostra, exitusq; verè consistit; in veritate tamen, quæ Deus est; dico vobis, quia in festiuitate S. Mariæ, vbi Deus voluerit, certè simul erimus; ibidemque coram, veraci testimonio, & de his, & de alijs etiam, quæ inter nos dissident, tractabimus. Et hæc dicens, compressis oculis, reticuit. At ipsa nimio stupore pauefacta, silentibus circumstantibus, ait, Heu me miseram; nunquid nam sum moritura, eumque in proximo subsequutura? Nec tamen amplius eum inquietare præsumpsit, sed humiliter sibi ab eo indulgentiam simul & licentiam petijt. Item ille, apertis oculis, eam breuiter, imo & salubriter de sacra religionis obseruatione commonuit, ac de plurali suæ obedientiæ prouisione coarguit; & sic, eleuata dextera, eam benedictione muniuit; eique, pro tempore, remissionem indulgens, non sine magno, vt ipsa fatebatur, timore dimisit. Transacta autem hebdomada, Beatus Pater, iam, deficiente funditus corpore, ab Abbate cæterisque Fratribus sacri olei liquore Ecclesiastico more perungitur, & ita, vt prædixit, in Vigilia Ascensionis Domini, in montem S. Mauritij transfuehitur. Ibi statim ad eum Fratres flendo conuenerunt; nec amplius amaritudinem doloris, quo corde tenus vexabantur, abscondere valuerunt. Cætera verò innumerabilis multitudo fidelium confluit, quam non minor pro obitu charissimi * Pastoris afflixit amaritudo, quos tamen ille, licet iam deficiente penè lingua, benignè consolando dimisit; & diluculo iterum aduenire mandauit. Quibus discedentibus, & sacram noctem illam in magno dolore ducentibus, Beatus Pater, consueto sibi more psalmos semper, quasi pro dulci refectione, ruminabat; & in tali meditatione cursum suum consummans, pernoctabat. Summo verò diluculo, iterum Clerus, peractis matutinis, aduenit; quem ipse affatu item supremo breuiter, attamen salubriter de sacra religionis & obedientiæ obseruantia commonuit. Sicque confessionis versu cum eis communiter prolato, ad celebranda cum Abbate missarum solemnia, valedictione vltima dimisit. Præsul autem clemens, non immemor suæ promissionis, de prædicto suo cubiculario Bunone, requisit; quem, vbi desperari corporaliter cognouit, ei per nuncium mandauit, dicēs. Consolare puer meus in Domino, & confortare; quia iam tempus instat quo mecum ad patriam æternæ beatitudinis debes verè peruenire. Quæ verba puer lætus audiuit, & nil iam de vita præsentis medians, in ipsa sacra Ascensionis Domini die, viaticum salutare petiuit: quo percepto, gaudens promissionem beati Præfulis expectauit. Missarum igitur apud nos celebritate peracta, refectioneq;

*Extremam
unctionem
accipit.
In montem
S. Mauritij
peruehitur*

** reueren-
di.*

*Banoni pu-
ero Cubicu-
lario præ-
dicit felicè
mortem.*

festi-

festiuè perceptra iterum Fratres, hora iam diei decima ad Pontificem dilectum reuenerunt, & penè linguæ officio cessante, *corde uero*, iuxta Apostolum, *spiritu & mente psallente*, psalmos in solo pectore difficulter ruminantem inuenerunt. Tunc, inito consilio, pueros quatuor scholares ex utraque lectuli parte statuerunt, quos psalterium à principio, apertè & distinctè recitare fecerunt. Quibus, Beatus Pater, auditis, quasi hac melodia delectatus, aliquantum quieuit; interdum & simul cum illis psallere gestiuit. Versus tamen illos præcipuos, qui specialiter Dño ad supplicandū pertinebant, apertis eleuatisq; oculis altius ructirabat. Media autem nocte iam finito psalterio, iam imminente manifestius sine, matutinale officium incæperunt; & dum ad psalmum, Benedictus Dñs Deus Israel, peruenerunt, vir beatus in ultimo agone tunc desudans, vix dum, apertis oculis, clero cantante, Illuminare his qui in tenebris & umbra mortis sedet, ille, ad dirigēdos inquit pedes nostros in viā pacis, & in hoc verbo dum à Clero, Gloria patri, cum Antiphona, Ascendo ad patrem meum & patrem vestrum, canebatur, ipse ab astantibus delecto leuabatur; sicq; felix verè illa anima, quasi obdormiente corpore, carnali ergastulo soluebatur, cōsonantibus statim ibidem campanis. Fratres, qui in Monasterijs felicè eius obitum solerti vigilantia expectabant, pro tam dilectæ animæ remedio preces exequiales deuotè frequentabant.

1. Corinth.
c. 14.
psallendi
ratio per
pueros
scholares.

S. Godehardus
moris
psallit.

Postridie
Ascensionis
sanctus de
corpore
migrat.

Non ergo nunc æstimo silentio prætereundū primum meritæ eius indicium, in ipso beato obitu, Deo teste declaratum. Nam sæpè dictus puer Buno in domo matris suæ iuxta Ecclesiam S. Michaelis eodem momento, membris præmortuis extremo tantū spiritu in solo pectore palpitante, desperatus iacebat; qui, resonantibus illico campanis, quasi à somno euigilans, quid hoc esset stupens exquisiuit; cui cum mater dissimulās, matutinale officium signari, diceret, ipse, ac si indicans matris astantiumque fallaciam, cur me, inquit, fallitis? Cur veritatem celatis? Verè cum hoc signo dilectus Dominus meus cælum scādit, & promissionum suarum, ah ah, immemor me reliquit. Surgite, ait, & eleuatis manibus, cordibusq; eius dilectam animam diuinæ clementiæ commendate; & vt mei meminerit obsecrate. Et eleuatis, nisi quo potuit, ad cælū oculis, O Præsul, inquit, sancte, O pater clemētissime, per ipsum te adiuro, ad quem vadis, vt nunc mei memineris; & ne me in carne iam post te relinquant, quem tecū ad patriam iturū sæpius promiseras. Illi stupentes pariter ac marētes, dum iussioni eius obtemperāt, vix dum reflexis oculis, statim eum exanimè aspexerūt. Quem illico stratu deponabant, & omisso fletu, eum, q̄ optauerat, obrinuisse congaudebant.

Buno puer
mire cum
sequitur.

*Parenta-
liae & Exe-
quia quon-
to omnium
ordinum
studio per-
soluta
Bruno Min-
densis Epif.*

*Ex monte
S. Maurij
trāsferur
in S. Micha-
elis.*

*Luctus in
funere.*

*Ad S. An-
drea defer-
tur. &
mox in Ca-
shadrialem.*

*Sepultus in
medio
Choro
* Collocatū*

*Pueri Bea-
tonis sepul-
tura
Sophia Ab-
batissa
mors.*

Fratres verò à Monasterijs, exequiarū debito, matutinaliq; officio peracto, Missarū celebratione, psalmodumq; frequentatione Pastorem suum diuinæ comiserationi tanto deuotius commendabant, quantū se ab ipso comendandos fiducialius sperabant, adueniente autem felicitis memoriæ Brunone Mindenenſis Ecclesiæ Episcopo, quem ipse Pater venerabilis sibi in Spirituale filium adoptauerat; qui etiam cognita eius infirmitate, iuxta nostra cōfinia habitabat, hora eiusdē diei tertia totus clerus cum populo Militiæ certè & familiae, & plurali ciuiū comprouincialiumq; & maximè pauperum, frequentia ad Montē, vbi specialis noster thesaurus seruabatur, processit, eumq; ad Monasteriū S. Michaelis, vt ipse viuēs p̄destinavit, deduxit. Quo, dum appropiatur, ante portas atrij, funus defuncti iuuenis, cum non modica parentū ciuiumq; turba, p̄fertur; quod & ante pedes Episcopi per dispositas Ecclesias à ministris circumfertur. Quantus verò planctus & lamētatio vel cleri, vel populi, vel etiam pauperū ibidem extiterit, ingenij nostri faciūdia certè ad enarrandū, non sufficit; quia, in vna cuiuslibet mente, vel voce luctus & lætitia pariter sonuit, dum pectora fidelium de præſenti mæror, de futuro gaudiū perculit. Quia, sicuti de S. Martino canitur, *Piū erat flere, & piū gaudere.* Merito ergo fleuimus, quia talem Pastore amissimus, sed & iure gaudebamus, quod talem intercessorem præmissimus. Vigilijs ergo ibi, pro nostro modulo condignè peractis, beatū corpus mane ad S. Andream est honorificè delatū; ibiq; oblati sacrificijs, inde in principali nostra Ecclesia cum debita veneratione collocatū. In crastinum verò, illucescente Dominica ex diuersis p̄ Saxoniam Cænobijs fratres & sorores in obsequium tanti patroni cōuenerāt; qui destitutionē cleri & desolationē populi, ac generale totius Christianismi damnū, debita lamentatione defleuerant, sicq; ab Episcopo missali officio deuotissimè pacto, sacrū beati viri corpus in medio nostro choro, Ecclesiastico more, terræ est colatum*; quod ibidem, vsq; in hodiernum à fidelibus Christi iuxta humanæ fragilitatis possibilitatem condigna cum reuerentia frequentatur. Prædicti autem pueri corpusculum ante Occidentalem templi introitum, ab eodem Episcopo prius est humatum. Domina verò Sophia, de qua etiam supra retulimus, iam de sua præmonitione magis magisq; sollicita, sorores suas ac Presbyteros illo cum oblationibus transmisit. se seq; beati viri meritis & precibus suppliciter commisit, sicq; superuenturam beatæ matris Christi Assumptionem simul & Natiuitatem pauens expectauit, quæ tamen incipiente sequenti anno, triduo ante Purificationem S. Mariæ ex hac vita emigravit. Sic, & in hoc Beati Patris prophetiam Deus li-

quido

quido declarauit. Nos quoq; quantum, Deo annuente possumus, merito eiusdē Abbatissæ animam diuinæ miserationi sæpius commendare debemus, quæ Congregationem nostram, dum vixit, omni semper dilectione percoluit, eiusdemque dilectionis certum testimonium posteris reliquit.

Eius merita in clerico Hildesheimensi.

C A P V T X V .

Miracula post mortem edita.

DE miraculis igitur, quæ per beati Patris merita post dissolutionem eius corporis, in salutem credentium, diuina pietas clementer ostendit; melius pauca quam plura scribenda putamus; ne aut studiosis fastidium, aut desidiosis vel etiam infidelibus incredulitatis periculum, narrationis prolixitate, contrahamus. Præcipuè tamen, propter quasdam vanæ mentis personas, quæ in nostra patria, vsitato more per sacra loca discurretes, se aut cæcos, aut debiles, vel elingues, vel certè obsessos temere simulât, & ante altaria vel sepulchra Sanctorû, se coram populo volutantes, pugnisq; tundètes, sanatos se illico, pclamant, ea scilicet sola vesana voluptate, vt sic tantum maiorem stipem, vel quæstum à plebe percipiant: sicq; fit, vt & beatum Virum sæpius de talibus dixisse præmisimus. Quia *médaces*, inquit, *faciunt, vt veridicis vix credatur.* Et cum in huiusmodi fallacia tales liquido deprehenduntur, etiã veræ sanctorû virtutes in periculosam desperationē hac dubietate retrahuntur; vel certè & hi, qui verè sanâtur, etiã non solû à perfidis, sed & interdû à fidelib⁹ fallere creduntur. Sicut vtiq; nobis de quadã muliercula palã euenit. Primo namq; prædicti nostri Antistitis Helizonis * aão, in speciali nostra festiuitate, id est, in Assumptione S. Mariæ, anus quædã nobis ignota, velata capite, nubilatã facie, ante sepulchrû beati viri se, piccit; ibique, prædicto amentiũ more, diutius volurata, tandem, psiliens se p multos aãos cæcã ibidẽ tunc illuminatã, pclamauit. Quo statim rumore diffamato, clerus populûsq; cõcurrit, ipse etiã Episcop⁹ aduenit; cumq; iam ad agēdas publicè Dño gratias, pperarēt, ciues illius, qui eã prius nouerāt eamq; in huiusmodi fallitate sapi⁹ notauerāt, venerūt, qui illam & modo, & sæpè etiã anrea talia mēritam, veraciter dixerūt. In quã, cum iam populus merito, vt malè tractaretur, insurgeret, à clero tamē pro Beati Pontificis veneratione defensa, cõfusa discessit, & nusquã nobis postea comparuit: Talibus ergo fallacijs, cauta consideratione post hæc deuitatis, pluribus ignotorû d. ctis, quæ certè vera esse poterāt, dubitãdo dissimulãs, ad ea tantummodo sola, quæ præsentis, veritate teste, vidimus, vel, quæ certè ab his audiuius, quos veraces in timore Dñi cognouimus, narrationis nostræ seriem intendimus.

Impostoria genus in se miracula nuntiensa.

* Helizonis
Anus simulans cæcitatem.

Primarius

*Miraculum
Clau-
di sancto
familiari*

*Pauperes
quotidie
circa men-
sam sancti.*

*S. Godehar-
dus lapillis
colligendis
pauperes
occupabat.*

*Luidigeri
pauperis
industria
erga S.
Godehar-
dum obser-
uantia.*

Primum namque fuit, quod & erat & est omnibus notissimum. Quidam de operarijs nostræ Ecclesiæ nomine Luidigerus, cum in Ecclesiæ atrio ligna collocarent, grauiori quadam trabe decidente, femore cum tibia & pede miserabiliter contrito, penitus debilitatus est; quem Beatus pater, quia prius eum fidelem & vtilem cognouit, ante mensam suam quotidie cum pauperibus ad Eleemosynam sedere fecit, præcepitque. Qui miser super debilitatis suæ dolorem, grauiori semet mœrore sæpius afflixit, quia ad opus, cui mancipatus erat, vtilis esse non potuit. Quicquid tamen sedendo vel proreptando agere potuit; in hoc se voluntaria vtilitate studiosus exercuit; nec prorsus aliquod tempus, nisi cum somnum vel cibum caperet, transire sibi patiebatur, quin semper in aliquo vtilis esse videretur. consuetudo namque dilecto nostro Pontifici fuit, vt puerulos, vel etiam pauperes validiores sæpius per plateas, vel per defossas petrarum foueas ageret, qui sibi lapillos minutos quosdam niuei coloris, vel nigri, vel rubri interdum, vel varij, deferrent; quos ipse climatos, & politos variaque collisione vel confricatione in similitudine pretiosorum lapidum redactos, aut in altaribus, aut libris, aut in capsis honestè collocauit. In quo nimirum opere, prædictus ille pauper se priuatim exercuit; & cæterorum industriam vtiliter præuenit, & pro curiositate tali Episcopo penitus complacuit. Interdum autem & pictoribus, & eis, qui vitro fenestras componebant, se admiscuit, inter quos etiam vtiliter operosus extitit. Beato verò Pontifice ex hac luce sublato, ipse detonsus & laneis indutus, carne & lautiore reliqua refectione abstinens, ad sepulchrum eius contulit se; ibique tam custodibus, quam & cæteris fidelibus, quanta potuit fidelitate, seruiuit; & postremò, consentientibus magistris, totam sepulchri custodiam penitus vsurpauit: vix tamen debili crure, ligno sustentato, reliquo vero corpore baculo subleuato, tale obsequium exercuit. At tamen vires, quas inualetudo denegauit, obediendi deuotio ministravit. Psalmos quippe non nouerat, verba tamen, quæ fidelium narratione vel admonitione perceperat deuotius inuigilando, sæpiusque in modum veniæ, fidelium more decumbendo, sollicitus frequentabat. Quo ibidem in hac sedulitate firmiter perdurante, & ad altiora, quàm ad se, proficere sat agente, quadam die Sabbati ad vesperam, dum in choro vespertina laus canitur, ipse iuxta sepulchrum pontificale prosternitur; & ibi diutius, aut somno aut extasi quasi immobilis detinetur; & vt ipse præterea fatebatur, intolerabili quadam membrorum & neruorum distensione, vel contractione inuisibiliter cruciatur. Sed, finita laude, quasi soporatus surrexit, & veluti plus solito ægrotans, vix habita-

habitaculum repetijt; statimque lectulo sese collocabat, & pertotam noctem in illa membrorum distractione durius laborabat. Sed paulo ante matutinum tandem sopitus, obdormiuit, & somnium, in quo surgere, & ad Ecclesiam ad agendas gratias domino propere iussus est, vidit. Somno tamen cito excitus surrexit; moxque remoto femorali sustentaculo, reiectoque baculo, matutinali hora & Ecclesiam intrauit, & coram omnibus, Deum, euidenti professione lætus laudauit; & postmodum in finem vitæ incolumis, quanto diutius, tanto deuotius ministravit.

II. Mulier etiam quædam nomine Merfuind, omnibus nobiscum commanentibus notissima, quæ per multos annos errabat cæca, ad idem Beati Præsulis sepulchrum, in crastinum post Assumptionem S. Mariæ coram Clero & populo est illuminata.

Cæca mulier visum recipit.

III. Quidam quoque rusticus de pago Ecclesiæ, qui Hollelaon dicitur, nomine Deniko, diutina infirmitate, miserabiliter fatigatus, contractione lumborum per multos annos est crurum officio spoliatus; qui tandem ad viri sancti memoriam baculorum sustentatione vix dum perreptando, peruenit, ibique in anniuersario eius diei, integram sanitatem coram clero & populo omnibus nobis inuentibus recepit.

Claudus iterum vestitur.

III. Nobilis verò quædam fæmina non ignota, de Episcopatu Mindonensi, Siuue, nomine, puellam fratris sui filiam nutriuit, quam in locum filiæ adoptatam, intimè dilexit; quæ grauissima infirmitate præuenta, periclitari cœpit, & quasi præmortua biduo exanimis iacebat. Propinquus verò cum familia & ciuibus assidentibus, & tantam puellæ elegantiam, pro multiplici miseratione amarè deflentibus, anus quædam, quæ ad Ecclesiam seruebat, de memoria nostri Præsulis, sermonem habuit; & qualiter ad eius tumulum infirmi, per diuinam miserationem, sanarentur, exposuit. Cuius admonitione, domina ipsa compuncta, matutinali tempore Ecclesiam intrauit; & coram altari prostrata, profusis lacrymis, domino Sanctæque Mariæ, & beati etiam Præsulis animæ pro eadem sua nepte oblationes intima deuotione deuouit. Et continuo, vt ipsa nobis flendo iurauit, regrediens, pusillam iam videtem, iam loquentem, reperit; quæ refectioem petijt, & accepit, & Christo pro Beati Viri meritis annuente, sanitatem integram recepit. Quam amita, quinta post die ad S. Mariæ altare, & ad tumulum Præsulis cum promissis oblationibus deduxit; & qualiter sanata sit, cum sufficienti ciuium & prouincialium suorum testimonio, coram multitudine comprobauit.

Puella exanimis curatur.

V. Frater quoque noster non ignotæ memoriæ VVolchardus

VVolchardus

Gg

Presby-

*di Episcopi
Brandebur-
gensis con-
silio, puer
moribun-
dus sana-
tur.*

Presbyter, eo tempore Vicedominus, postea noster Præpositus, postremo felix Brandeburgensis Ecclesiæ Episcopus, qui eidem patri nostro, vt omnibus notum est, & fideliter seruiuit, & intimè complacuit, cum post obitum eius, Episcopales curtes, more solito, circuiret, in villam, quæ Aichgereshusen dicitur, deuenit; & in domum quandam ad prandendum diuertens, puerulum misera languoris infirmitate detentum, inuenit; qui tunc per aliquot hebdomadas, & omni membrorum officio destitutus, iacebat; & ad exitum diætim, vt omnibus videbatur, appropinquabat. Quem idem Presbyter, sicut semper erat super talibus miserans, lacrymando diutius intuebatur, languorisque tempus, & euentum, ex familia sciscitabatur. Quod, vt agnouit, flenti matri, vt ad tumulū S. pontificis candelas iuxta pueri mensuras promitteret, persuasit; quod & ipsa statim libentissimè fecit. Sed cum pauper illa ceram ad talia non haberet, ipse ex lino lychnum parari præcepit, & puerum per singula membra metiri fecit, vt certam mensuram secum deferret, & per se, præstita cera, candelas pro ægrotante ad Beati Viri memoriam offerret. Quo factò, ad prandium confederunt, & quasi obliuio puero, alia quædam inter se fabulari cæperunt. Interim verò puer mira celeritate quasi ex morte reuixit, & in lecto, cunctis admirantibus, resedit; &, vocata matre, de stratu prorepit, & refectioem petijt, & eodem momento percepit; & postea, pro Beati Viri meritis, incolumis permansit.

*Desiderius
Diaconus
ager & ca-
uus conua-
lescit.*

*Hildenes-
hem Monas-
terij incen-
dium.
* Natalis.*

*Cantiano-
rum Mar-
tyrum reli-
quia. Hilde-
sheimij.*

VI. Erat etiam in nostra congregatione iuuenis quidam, ex laico conuersus, Desiderius nomine; & eodem Beato Viro iubente, in clero tonsuratus; & vsque ad diaconatus ordinem promotus. Et, quia plenum officium cantando & legendo cum fratribus frequentare non potuit, cum, ne penitus vacaret, cum custodibus Ecclesiæ, ministrare præcepit. Tempore autem Azelini nostri Præfulis, post miserabile incendiū nostri monasterij, dum idem frater noster, intra festiuos dies * Natiuitatis domini, quadam vespera in scholis cum pueris sermocinando consedit, subita cæcitate miserabiliter percussus cecidit, & alia etiam infirmitate concrecente, tempore longo decubuit: quadragesimali vero tempore, cæcitate durante, ex infirmitate conualuit, & Ecclesiam debito more frequentans, ad pontificale sepulchrum, spe sanandi, sæpius prostratus, procubuit. Et contigit quadam feria ante Pascha, certè in Cal. Aprilis, quando celebramus reliquiarum aduentum Sanctorum Cantianorum Martyrum, dum in matutinis ibidem proecumberet, ilico, quasi pruriente dextro oculo, & durius manu confricato, sanguis non modicus prorupit; &

statim

statim in eodem oculo visum recepit; pro qua clementia, diuina pietas ab omnibus in commune laudabatur; & pro reliquo solita miserationis domini potentia expectabatur. Post Pascha vero in anniversario die sancti Patris nostri, cum in eius memoria, Missa pro defunctis ab Episcopo celebrata est, tempore oblationum, coram clero & populo, quasi infirmatus corruit, & prorumpente illico sanguine ex oculis & naribus, & etiam auribus, aperto oculo, visum liquido percepit. Missali denique officio peracto, Episcopus habito sermone, clerum & populum ad laudes debitas persoluedas domino, admonuit; & profusis vnanimiter lacrymis, dominum patriter & ipse laudauit, qui frater eodem momento, gratias Deo agens, penitus conualuit; & post hæc in promissa professione vsque in finem fideliter permansit.

Plurima igitur Beati Pastoris nostri præconia, eâ solummodo, quam præmisimus, ratione, præterimus; quæ, per diuinam clementiam ab initio vsque adhuc gloriosè fieri sæpius sentimus. Nec tamen illud reticebimus, quod tota sancta Dei Ecclesia teste verum esse nouimus, quia plures plerumque ad sepulchrum eius cum oblationibus gaudentes adueniunt, qui sese, suosque, à varijs tribulationibus, vel infirmitatibus, celeri subuentione, per virtutum eius merita liberatos publice referunt; namque, vt alicui aliquid incommoditatis, vel molestiæ occurrerit, statim cum ad sancti huius Patris memoriam, vel absens oblationis suæ votum vbicumque promiserit, procul dubio eodem momento, quamcunque consolationem in vera fide sperans obsecrat, eam celerius meritis eius suffragantibus impetrat.

*Sanitatum
gratia a-
pud S. Go-
dehardi se-
pulchrum.*

X. SEQUENTIA MIRACVLA FACTA SVNT
CVM ADHVC ESSET ABBAS.

DE QVODAM FEBRICITANTE,
QVEM SANAVIT IN BAVARIA AN-
tequam factus fuit Episcopus.

IOANNES quidam ciuis Parauiensis, febris incommodo vexabatur per longa tempora, contigit autem vt Sanctus Pater Godehardus adhuc Abbas in suo Monasterio Altach pro negotio dicti sui Monasterij Parauiam adueniret; & infirmus ille, ipsius cognita praesentia, fratrem suum misit ad eum, rogans vt ipsum causa Dei visitare dignaretur. Quod & fecit. Visus autem ipsius in quibus decubuit febris, ingemuit, & ait. O Pater Adam, quis te tam celeriter excæcauit, vt mandatis Dei Creatoris tui contraires, & tot malis nos omnes peccato tuo subijceres. Ecce post hæc, quæ temporaliter hic patimur, nisi mandata eius seruauerimus, æternaliter pati formidamus. Et erit hoc malum temporale, initium nobis malorū æternorum. Hoc autem cum dixisset, accipiens scyphum quandam, & vinum in eum fundens, signo crucis signatum benedixit, & tradidit viro decumbenti, dicens. Bibe frater in nomine Domini nostri Iesu Christi; & in eo confortare. Qui bibit confidens in Dei clementia, & sancti viri meritis, illico surrexit ab omni febris incommodo penitus liberatus, & iuit ad Ecclesiam S. Stephani laudans Deum.

DE QVODAM MONACHO QVEM
*precibus suis à febre acutissima
liberauit.*

VIR sanctus Godehardus Monachum quendam de Monasterio suo Altach ad Monasterium Herueldense secum duxit; qui post, ibidem febrium molestiâ decumbebat. Hunc Sanctus Pater consolationis gratiâ frequenter visitauit. Quodam autem tempore dixit infirmo; Frater mi, quomodo habes? & infirmus ait. Ecce, Pater, febriū molestia nimiū me vexat, ita vt vita quasi nulla amodo sit in me, Et ait ei, vir Sanctus, Dñs noster Iesus Christus maiora pro nobis passus est, quam hæc febrium tuarum possunt esse incommoda. Cui decumbens, ait, scio, Pater mi, scio, quod multo grauiora pro

ra pro nobis passus est ad mortis amaritudinem tormenta. Et ait S. Godehardus. In nomine Iesu Christi qui grauiora pro nobis sustinuit surge; & in fratrum tuorum Collegio psallēs benedic eum, qui te suo sanguine abluit, & redemit. Et infirmus ait, surgam in nomine Iesu Christi; & ibo ad Patrem meum, qui & pater est Dñi mei Iesu Christi: & dicam ei. *Iam non sum dignus vocari filius tuus, sed fac mecum misericordiam tuam, quasi cum seruo tuo, sed à via tua deuiante; & ad te clementer suscipe reuertentem.* Et, inter hæc verba, surrexit, & ad chorū iuit, & omnibus admirantibus, cum adstantibus laudans Deum & cantans, benedixit.

DE QVADAM IUVENCULA A molestia febrium liberata.

IUVENCULA quædam in oppido Teckendorff, in territorio Bauariensi, cum febrium molestia nimium grauaretur, astabant ei quædam honestæ scemina, referentes ei qualiter prædictus in Patruia meritis beati Godehardi post haustum vini per eum benedicti à febrium rigore fuerat liberatus. Quibus auditis, dixit infirma patri suo. O mi, dilecte pater, rogo te per Iesum Christum, vt mittas ad S. virum Godehardum, petendo eum, vt benedicat parum vini in cupha vel scypho suo, & mittat ad me, vt bibam ex eo, vt alleuiar à feruore febrium, quibus incessanter affligor atq; vrer. Pater autem his auditis, misit vt voluit, & vinum benedictum accepit à S. Godehardo, quod iuuenula bibit infirma in nomine Iesu Christi; & subito sanata est, & surrexit laudans Deum; qui meritis Sancti Godehardi eam clementer à vi febrium liberauit.

DE QVODAM SCHOLARE SANATO à simili febrium molestia.

SERVVS Dei Godehardus, quia erat ex corde misericors, & super afflictos piagestabat viscera, infirmorum siue decumbentium, vel per se, aut per alios, sempervisitauit domicilia. Contigit autem quodam tempore, cum adhuc in Abbatia Altahensi præsideret, quendam scholarem cuiusdam viduæ pauperis, febriū molestia grauiter infirmari; quem pietate solita sapius visitauit. Cui & quodam tēpore dixit. Fili viriliter age sustinens flagella Dñi ac confortetur in eo cor tuū. ipse enim est, qui pcutit & medetur, atq; sanat; suos castigans electos, ne morti tradantur sempiternæ. Et iuuenis ait, quæ est fortitudo mea, vt hæc grauia sustineā, & patiēter agam? Et pater sanctus ait. Confide, fili, sciens quod non sunt condigna passi

S Godehardus sedulus in visendis infirmis.

psalm. 26.

Rom. 8.

2. ad Corin.
c. 12.

ones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Et libenter gloriari velis cum Apostolo in infirmitatibus tuis, vt in te sicut in eo habitet virtus Christi. nam virtus in infirmitate perficitur. Cui infirmus ait. Peto, sancte Pater, vt Deum pro me misero suppliciter exores. At Pater sanctus, pomum in manu habens, (quod forsitan secum tulerat, aut iuxta lectum infirmi inuenerat) benedixit, & dedit infirmo dicens. Accipe fili; & manduca pomum, in nomine Iesu Christi, & si est voluntas eius, de lecto surge sanus; sin autem, maneat hæc infirmitas tibi, & patienter age, vt à Deo præmium vitæ æternæ, in quo æterna est sanitas, valeas promereri. Comedit ille, & surrexit sanus laudans Deum.

DE IUVENE SVBMERSO MERITIS

Sancti Godehardi resuscitato.

Eccl. 41.

Psalm. 33.

Mater filio
defuncto
optat Ec-
clesia Sa-
cramenta.

Iuuenis re-
suscitatus
post accepta

IUVENIS quidam de castro Stanwenborch in Bauaria prope Danubium fluuium pertransire volens, procellis nauem subuertētibus, mergitur in flumen; vbi plus quam tribus horis remansit incognitus, tandem corpus exanime ad litus eijcitur, & mortuus ad domum parentum deportatur. Lacrymantur proximi, & gemunt affines ob mortem tam subitam iuuenis tam famosi. Sanctus autem Abbas Godehardus casu transiens locum illum, & audiens voces vlulantium, ait: *O mors quam amara est memoria tua homini, quam subito & inopinatè extinguis; quæ & peccatoribus es pessima, iustis autem nimis desiderabilis atque pretiosa.* Cum autem hæc, & his familia diceret, venit mater misera iuuenis; & ad pedes procidit viri sancti, dicens. Domine, si quid potes apud Deum, misere-re mei, & resuscita filium meum. Cui sanctus Pater; crede mihi mulier (vt verum est & experientia docet quotidiana) omnes subiace-mus mortis imperio, ideoque Beati mortui qui in Domino mori-untur. Mors enim omnes, qui in mundo viuunt, non vno, sed quasi mille modis sternit. Beatus qui vigilat, & in aduentu præmunitur. Et iterum mulier, ait, voce lacrymosa. En filius meus vnicus & dile-ctus, in flumine suffocatus interiit subito; huic timeo damnationē, quia mundanus erat nimis. Rogo igitur, pie Pater, si quid potes a-pud Deum, resuscita filium meum; vt tantum sua confiteatur deli-cta, & sanctis Ecclesiæ Sacramentis muniatur, & post, si Deo pla-cet, in pace, feliciter, requiescat. Cui vir sanctus, Saluatoris vtens verbis, ait. O mulier magna est fides tua fiat tibi sicut petijsti. Et transiens cum ea ad cadauer in libitina iacens, & tenens manum eius dixit. Adolescens tibi dico surge, & iuuenis surrexit incolumis atque sanus; & sanctum virum petijt, vt causa Dei, confessionem eius

eius audiret, & pro peccatis suis sibi iniungeret pœnitentiam salutarem, & annuit Sanctus Pater petitioni eius, & audita confessione eius, sacris Ecclesiæ Sacramentis eum præmuniuit. Quo facto, iuuenis ait, iube me sancte Pater nunc iterum in pace quiescere; quod mundum nimis horreo, qui suos amatores mittit in gehennam, cuius pœnam grauissimam ex parte sum expertus. & vir Dei ait, Dormi, fili mi, & quiete feliciter in pace Iesu Christi, & ille respondit Amen. Et inclinato capite, in gratia Dei feliciter obdormiuit. Felix autem mater eius, his auditis & cognitis, semota prorsus omni tristitia, cum gaudio corpus filij Ecclesiastico more tradidit sepulturæ, ac Deo, deuotione, quanta potuit, animam ipsius lætissimè commendauit.

*Sacramen-
ta iterum
moritur.*

DE MULIERE IN PARTU LABORANTE, & orationibus Sancti, à dolore partus liberata.

SANCTVS Pater Godehardus, dum in cella sua post Vigilias matutinas orationis causa resideret, contigit, vt quædam mulier habitans in confinibus Monasterij partu laborando cruciaretur; cui compatiens vir sanctus, terræ procumbens orationi se dedit dicēs. O Domine Deus Omnipotens, adiuua plasma tuum, miserere filiæ Euzæ in matris suæ maledicto laborante. Et illico, modo quodam inopinato mulier conticuit; quia peperit filium; quæ postea obdormiens, ei reuelatum est, quod precibus S. Godehardi à dolore partus sit liberata. quæ gratias egit Deo, qui eam sancti viri meritis tam clementer visitauit; filium autem suum Godehardum vocari fecit, & in puerili ætate, eum tradidit sancto viro regularibus disciplinis imbuendum. Hac igitur de causa mulieres regionis illius in dolore partus S. Godehardi patrociniū consueuerunt inuocare, & multæ petitionis suæ sentiebant effectum adoptatum.

S. Godehardus partus laborantibus opitulatur.

DE QVODAM, QVEM IN VIA SOCIVM habebat, qui cadens crus fregit, sed sanctus vir subito eum sanauit.

CVM S. Godehardus pro negotio forsitan sui Monasterij ad Romanā iret curiam, habens aliquos de suis Monachis secū in suo comitatu, inter quos quidā cæteris senior Erkēfrid⁹ nomine incautè pcedens, dum montem, qui Godehardi dicitur, ascēderet, equus cum eo cecidit, & crus eius dextrum ex toto confregit. Qui gemens

mens cum lacrymis, ait, contra sanctum Dei murmurando, vt quid, pater, me duxisti ad montis istius præcipitium, vt me interficeres. Cui sanctus Pater, ait. Scio, fili mi dilecte, quod inuitè mecum iter hoc cæpisti; & intra te ipsum, murmurando, mihi detraxisti. Ideo nunc reddita est tibi merces tua. Pænitere igitur & ora Deum, vt dimittat tibi offensam hanc, vt saneris. Qui, ait, adiuua pater infirmitatem meam, & remitte mihi quod deliqui contra te: & cruciet me flagellum Dei, quantum libet. Vir autem Dei, audita eius deuotione, tetigit confractum os cruris eius, & ait. *Sanct te frater Dominus Iesus Christus: & tu, in nomine eius surge, vt ambulemus. Qui surrexit ex toto sanus, & vltra profectus cum eo. Idem postmodum secutus est eum Hildeneshem, & mansit apud eum, vsque ad diem mortis suæ.*

**DE MULIERE CÆCA, QUAM IPSE
illuminauit cum Deo.**

CONTIGIT quadam vice, vt S. Godehardus pertrāsiret oppidum Strawigen diœcesis Ratisbonensis; & obuiauit ei quædam cæca mulier mendica ostiatim quærens panem, quæ forsan equorum nitēbatur declinare strepitum, & in lapide, lædens pedem, cecidit grauitè nimis. Sanctus autem Godehardus, hoc viso subito descendit de equo, & accurrens, amplexando eam releuauit & quantum potuit luti sorditiem de mantello mulierculæ terisit diligenter; & ait, quare ceci disti mater? & illa dixit. Cæca sum, amice; & ideo offendicula viarum cauere non valeo, nec possum deuitare. Sanctus autem pater sibi ex corde compatiens, ait; ô mi Deus meus, quot sunt in terra conuitia & grauamina tui plasmatis. bene ergo dicitur. *Væ, væ, væ habitantibus in terra.* Et cum dixisset, *lutum cum spūto miscuit*, more nostri Saluatoris, & *liniuit oculos eius dicens.* O domine Iesu Christe, qui in conspectu discipulorum tuorum lutum ex spūto fecisti, liniuisti que oculos cæci cuiusdam, & vidit; illumina etiam oculos huius pauperculæ tuæ, vt confiteatur nomini tuo, & glorie tur in prædigna laude tua. His sic actis, & dictis, mulier cæpit sanctum virum intueri; cecidit que ad pedes eius dicens. *Viderunt oculi mei salutare Dei & prona osculabatur pedes eius; & iuit ad propria; laudans Deum pro virtutibus & meritis sancti viri.*

**DE OBSESSA SANATA, MERITIS
sancti Godehardi.**

IN ciuitate Ratisbona, quodam tempore S. Godehardus morabatur pro negotio forsan sui monasterij: vbi quædam obsessa à dæmonio

monio ad eum ducebatur, vt sanaretur ab eo. Quam vir Dei inspiciens, ait; responde mihi immunde Spiritus ad ea, quæ à te quæro. Quid hic agis in creatura Dei? At Dæmon ait, pleno iure est anima ipsius mea; quod incantatrix est, & per eam multas animas lucratus sum. Et ait vir sanctus; quare ppter incantationem tua est? Et Dæmō ait, nonne legisti quia dominus Pithones, diuinos, & incantatores iussit exterminari: quid enim tales faciunt, nisi quod mihi meisque principibus deseruiunt, Idololatræ enim sunt. vix etiam aliquos tanto iure possidere possumus, quanto huiusmodi vitijs irretitos. Nunquid ignoras, quod inter mille incantatrices aut diuinos, vix vna inuenitur, quæ vel qui, velit hoc vitium confiteri, sic enim ora ipsorum claudimus, vt de talibus loqui nihil valeant quouis modo. Et, ait vir sanctus. Scio, quia magna est malitia tua & tuorum similibus; nec tamen dubito, quod maior bonitas Dei est & clementia. Ergo, immunde Spiritus, da honorē Deo, & recede ab hac creatura eius, vt redeat ad gratiam, quam tu ab ea abstulisti. Et Dæmon, ait, cur me in tantam agis violentiam? quid feci tibi? aut quid habes contra me? Et ille ait, audi proterue & immunde Spiritus. In illa æterna patria, de qua tu superbiens cecidisti, tanta mihi erit lætitia de bono communi, vt de meo proprio: imo & multo maior. Et ideo hic dolere conuenit de malo alieno multo fortius, quam de malo proprio. Per hoc enim vitam æternam promerebor. habeo ergo contra te iustam causam, quod minus iustè possides, & punis sororē meam, plasma Dei creatoris tui. Non enim vt asseris, ago tibi violentiam, sed pro gloria Dei & amore plasmatis eius, pro quo, vnigenitus eius sanguinem suum fundens, amarissimam mortem sustinuit, contra te pugil, sed victor gloriosus. Ergo, tibi præcipio, superbe & immunde Spiritus, in nomine Ies v Christi recede ab ea; & non præsumas ammodò creaturam Dei molestare. Et sic Spiritus ille malignus abcessit: & mulier, vt mortua cecidit. Sed vir sanctus subitò eā erexit: erecta verò publicè vitium incantationis, quod dudum multoties perfecerat, cum lacrymis est confessa; quam & vir sanctus absoluit virtute passionis Ies v Christi.

Sana crimen suum cur non faciantur.

Magis dolendum de malo alieno quam proprio.

DE PVERO MULTUM HEBETE, quem oratione sua docilem fecit.

IN ciuitate Parauia erat quidam ciuis diues valde, qui habuit filium, quem tenerrimè dilexit; qui puer adeo hebes erat, vt in tribus annis non potuit efficere, vt disceret minus alphabeticum. Vnde pater eius sanctum Godehardum adiit, retulitque

ei duritiam cordis filij sui, petens obnixius, vt pro eo suppliciter ora-
re dignetur; quatenus Deus omnipotens eum illuminare dignaretur.
Sanctus vero Godehardus, vocato ad se puero, super eum legit,
quæ sequuntur. Omnis sapientia à domino Deo est, cum collecta,
Deus qui per coæternā tibi sapientiam, hominem cum non esset cō-
didisti, &c. & addidit. Vade fili; & ille magistrorū optimus, qui sub-
ito docuit Apostolos, te instruat, & in via recta ad agnitionem perdu-
cat clariorem. Qui puer ita mutatus est, vt in breui tempore omnes
suos consanguineos, & omnes sibi coætaneos, imo seniores atq; do-
ctiores se, sapiētīæ plenitudine anteciret; qui postea ppter intellect⁹
& sapiētīæ profunditatē, in Episcopū Patauiensem est electus atq;
ordinatus; vnde sibi & subditis pro animarum salute instantissime
laborauit. Sequens miraculum factum est, cum esset Episcopus.

DE MORTUIS, QUI AD PRÆCEPTVM

*sancti Præsulis surrexerunt de sepulchris, exeuntes de Ecclesia, quia ex-
communicati, quod viui facere noluerunt.*

ACCIDIT, vt sanctus Præsul Godehardus, quosdam de suis sub-
ditis, ob eorum rebellionem, post monitiones consuetas excō-
municaret; quorum aliqui, malitiæ suæ veneno excitati, ipso cele-
brante, Ecclesiam intrauerunt arroganter & proteruē. Quo cogno-
rito, se diuertit ab altari dicens, Præcipio vobis omnibus, qui estis ex-
communicati, in virtute Spiritus sancti, & sanctæ obedientiæ, vt ex-
eatis de Ecclesia. Rebelles autem & excommunicati hoc præceptū
non curantes, perstiterunt, remanentes in Ecclesia. Sed quidam de
mortuis, qui multis annis quieuerant in monumentis, qui & forsan,
ignorantibus eis, qui eos sepelierunt in excommunicatione sepulti
fuerant, surrexerunt, & de Ecclesia exierunt. Quod videntes illi re-
belles, erubuerunt; & post mortuos exierunt. Sanctus autem Præsul,
finita missa, ad eos exiens dixit. Audite rebelles, & increduli; & vide-
te iustum Dei iudicium contra vos. Ecce mortui Deo in suo vicario
obediunt, vos autē superbo referti spiritu, obedire contēpsistis. Sur-
gent igitur mortui isti contra vos in iudicio, & sententiā damnatio-
nis allegabunt contra vos, nisi plenā & condignam pænitentiam e-
geritis. Et, his dictis, cōuertit se ad mortuos dicens. Ego vos, frat. & s,
auctoritate Domini nostri IESV Christi, absoluo à sentētia excom-
municationis, qua huc vsq; fueratis inodati, in nomine Patris & Fi-
lij & Spiritus sancti, Amen. Ite, reuertimini ad loca vestra, & in pace
requiescite, aduentum iudicis præstolantes. Mortui autem, inclina-
tis capitibus, & iunctis manibus, quasi gratias agentes ad loca sua
remeauerunt, & quieuerunt.

QVOMODO B. GODEHARDVS IN SANCTORVM NUMERVM SIT

RELATVS.

ET DE MIRACVLIS SVBSEQUENTIBVS.

CANONIZATIO ET TRANSLATIO S. GODEHARDI.

LORIA summo Creatori, & humani generis reparatori; qui non nostris meritis, sed sua immensa bonitate, dignatus est Confessorem suum Beatum Godehardum Pontificem, ad salutem omnium credentium hominibus nostri temporis reuelare, & eum; qui pro longinquitate temporis, iam quadam nube obliuionis obfuscatus fuerat, vt tandem ab incolis nostrae Ecclesiae veneretur, voluit nationibus diuersarum terrarum manifestare; vt gloria ipsius non tantum ad domesticos fidei attingeret, sed etiam in exteris nationes se dilataret. Qualiter autem, & quo ordine, translatio praedicti Confessoris nostri facta fuerit, non turgido eloquio; vel nitens grandi cothurno, sed simplici stylo aggredior describere: non confusus ingenij mei igniculo, sed illo Euangelico dicto. *Aperi os tuum, & ego adimplebo illud.* Et iterum. *Non vos estis, qui loquimini; sed Spiritus patris mei, qui loquitur in vobis.* Per scripturas enim res praeteritae, & breui tempore in obliuionem tradendae, ad memoriam reuocantur, & per res virtuosae in Ecclesiae gestas, cum leguntur, fideles accenduntur, & torpores mentium discutiuntur.

*Psalm 80.
Marsh. 10.*

Anno Dominicae Incarnationis MCXXVIII. obitus vero beati Godehardi nonagesimo, Bertholdus vir venerandus, & in omni Ecclesiastica religione perspicuus, utpote scientia literali admodum eruditus, & morum honestate valde decoratus, Cathedrae nostrae Ecclesiae praesidebat, quam discretè gubernando, & religiosos viros vndiq; ex diuersis Ecclesijs ad se colligendo, adeo sublimauit, vt

*Bertholdus
Hildensis
heimensis
Episcopus
& eius en-
comium.*

diuerſas Cellas, ſuis temporibus, ædificaret, & in ſpiritali conuerſatione, dulci adhortatione, confirmaret. Quo reſidente, in comuni conuentu cleri ſibi comiſſi, & de populi Eccleſiæ noſtræ utilitate, vti moſ eius erat, ſemper pertractate, Deo faciente, vti poſt effectus indicauit, ex improuiſo ſermo de patrono noſtro beato, ſcilicet, Godehardo exoritur, item atque item à pluribus replicatur, conquerentibus & condolentibus, ſe tam miſericordē habere patronum, & condignum ſibi in Eccleſia Dei non exhiberi honorem. Nam, quantā miſericordiam & quam manifeſtā gratiam prædictus Confefſor fratribus noſtris, ſuis meritis, apud Deum obtinuerit, ab ipſis viris auctorabilib⁹, in prædicto conuentu exiſtentib⁹, omnib⁹ manifeſtatur. p̄ quod, mentes aſſidentiū omnium non ſolum exhilarentur, ſed, qualiter laudes ipſius in Eccleſia Dei multiplicentur, vnanimiter oēs accenduntur. Prædictus enim Antifteſ noſter Bertholdus priuatā gratiā ſibi à Patrono noſtro conceſſā omnibus aſſidentibus indicauit, & qualiter eum pium interceſſorē apud Deū eſſe cognouerit, non ſine cōtritione * cordis fratribus noſtris enumerauit. Nam, tempore iuuetutis ſuæ, cum ipſe inter ceteros adoleſcētes ludicris robuſ eſſet intētus, contigit, vt ipſe in ſuburbio noſtræ ciuitatis, quendā laicū non volūtariē lancea p̄foraret, & eum, quaſi mortuū ad terram proſterneret: qui, quaſi ſemiuiuus domum diducitur, lecto affigitur, & vſq; ad mortē periclitatur. Sed præfat⁹ Antifteſ noſter dolēs, & mœrens, in diuerſa rapitur, ſe ſacris ordinibus, quaſi homicidam eſſe repellendum, anguſtiatur, & ira in diuerſas cogitationes, animus ipſius inuitatur. Tandem nutans quaſi nauis deprehēſa in fluētibus maris, ad Patronū noſtrum beatum Godehardum, vt ad portum tutum ſe dirigat, ſpem ſuam in eum, quaſi anchoram in firmum littus inſigit, vt ab imminente anxietate eum eriperet, corde contrito, & humiliato ſpiritu, poſtulauit: Sed vir vulneratus, dum iam eſſet in agone poſitus, ipſe fide firmus ad ſepulchrum S. Patroni noſtri ſe proſtrauit, totamq; noctem in oratione p̄noctauit, & magis rugitu cordis, quam propalatione vocis, miſericordiam implorauit. Sed tandem prope termino noctis, vigilijs defatigatus, & dolore conturbatus, quietem intrare compellitur. In qua ei & ſtatura & forma patroni noſtri in viſione, quantum tamen quam in hac vita viderat, certiffimē manifeſtatur. Nam, dum adhuc eſſet inter vigilias & adultam quietem, perſona Patroni noſtri ei in viſione apparuit, vt Miſſarum ſolemnia celebrari faceret, ei diligentiffimē indixit, & vt, officium, Ne timeas Zacharia, exaudita eſt oratio tua, decantari faceret, continuò adiunxit. His viſis, excitatus orationes ſuas magis ac magis continuare

* *Comptu-
dione.
Bertholdi
in pueritia
caſus, circa
ſcruiciatum
ab ſe læcen*

*Supplicatio
eius ad S.
Godehardi
ſepulchrum*

*Iubetur
Miſſarum
ſolemnia
procurare.*

nuare

nuare instituit: sed in via nuncium suscepit, qui certissimè agrum, cuius fuisse mortem, nunciauit. His auditis, corde & animo exhilaratus, Deum cœli benedixit, qui nobis talem Patronum in Ecclesia nostra reseruauit.

*Sancius
conuulsiōis*

Fuit verò tunc temporis in conuentu nostro Sacerdos quidam, religiosus, Adelbertus nomine, qui regulari vita in Cellabeati Bartholomæi, quæ sita est in Orientali plaga nostræ ciuitatis, viuebat; qui, cum audisset quæ Præsul noster narrauit, videns tempus idoneum, & ipse sibi gratiam à Dño collatam Patrono nostro, omnibus intimauit. Dum enim ipse quadam nocte patrociniâ Sanctorum implorando, altaria nostræ circuiret Ecclesiæ, tandem iuxta sepulchrum beati Confessoris se prostrauit: sed surgendo manu indiscretè, tenendo sarcophagum eius, se subleuauit; & illico pollex eius de propria iunctura emarcuit. Videns autem iam sese manu debilitatum, supplex & gemebundus se ad terrâ prostrauit; veniam & misericordiam à beato Godehardo postulauit. Et statim in proprium locum sine mora & læsione, pollex resiliuit.

*Adelberti
narratio
de pollice
sibi curato.*

Audiens hæc Magister quidam de monte S. Mauritij, Reinardus nomine, vir prouectæ ætatis; & ipse manifestam gratiam Patroni nostri expertus, cum oportunum videret, non eam subticuit, sed omnibus in conuentu nostro existentibus euidenter patefecit, dicens. Fuit enim puer quidam custodiæ ipsius addictus, in Clericali arte erudiendus, qui epileptico morbo, quem vulgari nomine caducum appellant, adeo vexabatur, vt quotidie sexies ad minus ad terram prosterneretur, & vsque ad mortem, nimiam fatigatione periclitaretur. Hic quadam die ad patrocinium beati Confessoris nostri deducitur, sed in via bis ad terram prosternitur. Orationes ad tumbam ipsius, pro eo funduntur; elemosinæ pauperibus largiuntur, & perfectè sanatus in domum ipsius regreditur. His tribus signis in communi conuentu ab auctorabilibus viris recitatis, omnes hilari mente percipiunt, ipsum Antistitem nostrum, quod voluntariè per se faceret, instigant, vt omnibus modis elaboraret, qualiter beatum Pontificem nostrum Godehardum inter ceteros Sanctos Dei canonizaret. Sed dum in rebus minimis, ne dum in maximis, in quibus latum expectamus finem, diuinum inuocandum sit auxilium, placuit omnibus, vt speciales vbique in Ecclesia nostra funderentur ad Deum pro hac causa preces, ne quid incassum vel inconsultum, contra nutum Domini inciperemus, quod ad bonum effectum perducere non valeremus. Igitur statutum est, vt omnes tam maiores, quam minores, finita, matutinali hora,

*Reinardi
Magistri
relatio de
puero epi-
leptico sa-
nato.*

*De Canoni-
catione
S. Godehardi
tractatus
incipit.*

*Orationes
& Eleemo-
sina decreta*

ad tumbam ipsius Beati Patroni nostri Godehardi conuenirent, & sese humiliter ad terram prosternerent; & Psalmum, *Benedixisti domineterram tuam*, corde contrito & humiliato, Domino decantarent. Statutumque est, vt in singulis cœnobijs, in territorio nostræ Ecclesiæ constitutis, speciales pro eo fierent orationes & elemosynarum largitiones; quia impossibile est multarum non exaudiri voces orationum. His ergò, aliquanto tempore peractis, Ecclesia nostra noua tribulatione concutitur. Nam prædictus Pastor noster, prò dolor, nobis ex hac vita subtrahitur: & omnis Ecclesia nostra tanto pastore desolata conturbatur. Sed qui consolatur miseros in tribulatione sua, Deus, non permisit Ecclesiam suam in fluctibus huius sæculi sine gubernatore diu fluctuare, sciens, *quia ubi non est gubernator, corruet populus*, nam omnis Ecclesia nostra simul coadunata Bernardum summum Præpositum, virum omni clericali scientia eruditum, & moribus optimis decoratum, communi consensu cleri & alacritate populi, reclamantem, & omnibus modis renitentem, seque indignum vociferantem, in spiritualem Pastorem elegit; & vsque ad cathedram summi sacerdotij perduxit. His ita gestis, causa Patroni nostri, quæ propter tribulationes nostras iam aliquantulum deciderat, redintegratur, & quo ordine ad effectum perduceretur, ab omnibus elaboratur.

*Bertholdi
Episcopi
mors, cui
succesit.*

*Proverb. II.
Bernardus
ex Præposi-
to summo.*

*Canoniza-
tio cur lege
iuncta.*

Sed cum Canonicâ censura, propter illusiones dæmonum, quæ frequenter in Ecclesia Dei in talibus contigerunt, statutum sit, ne quis sine Apostolica auctoritate, & vita ipsius, per viros auctorabiles approbata canonizaretur, quod tamen in præcedentibus, tum propter difficultatem, tum propter longinquitatem itineris, causam nostram valde retardauerat, factum est, Deo annuente, vt quod ante, sine magna impensa, ac summo labore, non poterat ad effectum perducì, id nobis quasi ante ostium inopinate deferri. Nam in Leodicensem ciuitatem curia indicta est, vbi Innocentius Papa cum Romana Ecclesia, & magna parte Galliæ, cum Lothario rege & ferè vniuersis Episcopis Theotonicæ regionis conuenerunt; vt de violentia Romanæ Ecclesiæ per Petrum Leonis perpetrata, qui tum temporis Papatum sibi violenter vsurpauit, pertractarent; & qualiter illud idolum in templo domini positum, destruerent, elaborarent. Factum igitur est, vt ad Dominicâ Letare Ierusalem ad prædictam ciuitatem multi Catholici viri tam cum Apostolico, quam cum Rege conuenirēt, & de communi statu Ecclesiæ pertractarent. Inter quos præses noster Bernardus cum Maioribus nostræ Ecclesiæ assistens, videns oportunitatem vltro sibi collatam, ipsum Apostolicum cū omni curia Ro-

*Innocentij
Papa &
Lotharij
regis con-
uentus Leo-
dij.
Bernardus
Episcopus
Hildenesi-*

ria Ro-

ria Romana aggreditur; vitaque Pastoris nostri coram ipsis recita-
tur; & vt per eum in Ecclesia Dei canonizetur, deuotissime preces
funduntur. Sed cum consuetudo sit Romanæ Ecclesiæ in generali
Concilio, Sanctos Dei canonizare, quod tunc temporis in Remen-
sem ciuitatem in festo S. Lucae indictum fuerat, accepto consilio,
petitionem Ecclesiæ nostræ vsque in prædictum locum distulit; ibi-
que diffiniturum certissime promisit. His ita gestis, Antistes noster,
Apostolica promissione animatus, lætus regreditur, & ab omnibus
deuotè suscipitur, & quæ sibi responsa sint, enarrantur. Tunc om-
nes audierunt, quæ per Apostolicum promissa sunt, vnanimiter
lætantur, precesque apud Pontificem nostrum deuotissime fun-
duntur, ne se tantæ promissioni subtrahat, sed licet laboriosum sit,
ipse se tamen vna cum Maioribus Ecclesiæ nostræ ad indictam Sy-
nodum repræsentet. Iam dies aduenerat, in qua Synodus vniuer-
sæ * Ecclesiæ Cirramontanæ indicta fuerat. Tum verò præfatus
Antistes noster Bernardus vnà cum Metropolitano Magdebur-
gense Norberto, qui tunc temporis in Ecclesia Dei magni nominis
fuerat, & Maioribus Ecclesiæ nostræ, ad præfatum Synodum iter
instituit, & Deo annuente, cum magna prosperitate & oportuni-
tate ad Remensem locum peruenit. Vbi honorificè suscepti, dum
iam Synodus aliquot dies esset celebrata, Antistes noster Bernar-
dus Apostolicum Innocentium cum suis Cardinalibus conuenit,
& de causa Patroni nostri beati Godehardi vsque eo induciata, de-
uotissime submonuit. Sed, Deo annuente & id faciente, omnes v-
nanimes, & concordés in sua petitione inuenit, vt post ipsa res in-
dicauit. Nam postera die cum in Synodo generali Apostolicus resi-
deret, nullo admonente, sed Deo faciente, Apostolicus ad omnes
luculentam orationem habuit, in qua disertissime petitionem no-
stræ Ecclesiæ de Patrono nostro exposuit; &, vt assensum præbe-
rent, deuotissime postulauit. His ita gestis, Episcopus Tarraco-
nensis vir religiosus, & literali scientia eruditus, quo ordine Trā-
latio fieri deberet, exposuit; scilicet, si ea quæ dicebātur de Patrono
nostro, Ecclesia nostra per legitimos testes ac iuramento, compro-
baret. His verò verbis, Apostolicus se interposuit; & se, à Principi-
bus terræ nostræ adeo in Leodicensi Ecclesia certificarum fuisse,
asseruit, vt non opus esset id secundo testificari, quod lucidius sole
posset probari. Auditis autem, quæ ab Apostolico diceban-
tur, omnes vnanimiter, vt canonizetur, assensum præbent; & vt
laudes Domino persoluantur, admonent, qui dignatur seruos su-
os ab infirmitate huius carnis eripere, & inter sanctos & electos su-
os collocare. Continuò, Te Deum laudamus, canitur; laus Omni-
potenti

*heim. cum
suis agit
Leodij.
Canoniz. a
tio olim in
Concilio
generali
peragi so-
lit.*

*Studium
est alacri-
tas Hilde-
nesheim-
suum erga
cultum
Sanctorum
* vniuersa-
li.
Synodus
Rhemensis.
S. Norber-
tus & Bern-
hardus
Hildenes-
heim. ad
eam profi-
ciscuntur.*

*Innocenti-
us ipse re-
fert ad Sy-
nodum de
S. Godehar-
do.*

*Episcopus
Tarraco-
nensis po-
stularpro-
cessum.
Innocenti-
us acqui-
escit noti-
ssa facti
Leodij ex-
hibita.
Godehar-
dus à Papa
& Con-
cilio appro-
batur
Sanctus.*

*Bernardi
Episcopi
reditus, &
annuncia-
tio cultus*

potenti Deo persoluitur; & sic demum coadunata Synodus terminatur. Tum verò Antistes noster, munitus Apostolicis literis, ad nos vsque regreditur, & à clero & populo benignè suscipitur: literæque Apostolicæ referantur; quibus recitatis, Deo laudes persoluantur. Tenor vero Apostolicæ concessionis sequitur in hæc verba.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filijs, Clero & populo Hildenesheimensi, Salutem, & Apostolicam benedictionē. Veniens ad nos venerabilis frater noster Bernardus Episcopus vester, in plenaria Synodo, quæ Remis per Dei gratiam fuerat congregata, attestatione fratrum nostrorum, Episcoporum & Abbatum & aliorum, qui secum venerant, sanctæ memoriæ Godehardum Episcopum vestrum laudabiliter vixisse in mundo, & tam in vita, quam post mortem multis miraculis coruscasse, asseruit. Vnde nos, cum fratribus nostris, omnipotenti Deo gratias referentes, habito eorum consilio, & collaudatione, quia, eundem in cælis cum Sanctis credimus coronari, ipsum inter Sanctos honorari precipimus; mandâtes vobis, & eidem beato viro, solennitatē in vestra Ecclesia statuatis; & ad eam annualiter conuenire, curetis. Data Remis iv. Kalend. Nouembris.

*S. Godehardi
di sepul-
chrum a-
peritur.*

Sed quia tunc hybernum tempus imminerebat, nec ad tantum negotium se expedire valebat, visum est congruum, quæ per Apostolicum concessa sunt catholicis & religiosis viris nunciari; & ipsam Translationem vsque in quartum Nonas Maij differri. Et iam tempus aduenerat, cum tam celebris rumor, scilicet de Translatione tanti Patroni in nostram ciuitatem plures tam religiosos, quam promiscui sexus homines coadunabat. His visis, consilium in communi conuentu capitur, qualiter cautè, sine turbatione transferatur; ne aliquod scandalum Ecclesiæ nostræ inde oriatur. Nam fuere quidam religiosi viri admodum timentes, propter longinquitatem temporis, vel corpus non inueniri, vel nullum indiciū sanctitatis reperiri. Sed tandem, post multas disceptationes, in hoc omnes conueniant, vt remota multitidine, ante matutinales horas, omnes conueniant; & sic tumbam, in qua positus fuerat, cum omni deuotione aperiant. Mediæ ergo noctis tempore Antistes noster, vna cum religiosis viris, tam Monachis, quam Regularibus sibi coadunatis, cum magno timore ac tremore, cryptam nostræ Ecclesiæ subijt, & sarcophagum, in quo positus fuerat noster Patronus, aperiri præcepit. Ipseque cum cæteris fidelibus, orationibus interea deuotissime institit; sed vbi summus labor in frangendo sarcophago ante visus fuerat, iam, Deo faciente, illico se aperiebat; & aditum facillimum ad corpus præbebat. Tum verò, aperto sarcophago, quantas lacrymas astantium aspiceres? quos singultus audires? quam spiritalem dispositionem

corpo-

corporis ipsius prospiceres? quis vel sermone, vel stylo exprimere valeat? Quid plura? Diuinus quidam, & incognitus odor fragrabat, qui quosdam astantes, quasi quadam spiritali dulcedine refocebat; & in perfecta fide sanctitatis ipsius, eos corroborabat. Tum verò, videres omnes sese humiliter excusare, seque esse indignos tanti patroni corpus attingere; cum nouerint, vitam suam longè ab eius sanctitate discordare. Tandem, omnibus cunctantibus, & longam moram facientibus, per fratrem nostrum Præpositum Bertholdum corpus subleuatur, & propter multitudinem populi, quæ ad tantam rem videndam conuenerat, in secretum Sacrarij nostri deportatur. Sed hæc hæc hactenus dicta sufficiant, qualiter sit beatus Godehardus translatus. Nunc superest charitati vestræ intimare, qualiter per eum mundus sit illuminatus, & vsque ad remotissimas gentes & Paganissimas exaltatus. Nam ex longinquitate temporis merita vitæ ipsius fuerunt penè *abolita, & paucis tantummodo cognita, quæ per translationem corporis ipsius, euidentissimè omnibus sunt manifestata. Tot enim Dominus per eum fecit miracula, vt nec lingua valeant exprimi, vel scriptura. Vt autem quæ sunt notiora & manifestiora, aggredior describere, vt in eis posteritas de patrociniò tanti Patris possit confidere.

Odor diuinus qui dum inde exspirat.

Bertholdus præpositus sancti corporis subleuatur.

** obliuioni tradita.*

Nam ipsa die translationis, cum corpus ipsius, vsque ad montem S. Mauritij cum magna reuerentia cleri & populi deferretur, contigit, quendam flumen, quod præterfluit ciuitatem nostram, incidisse; & longo tempore, sub vndis morantem omninò expirasse. Hic dum corpus Patroni nostri ad eum appropriat, vitæ priori restituitur: & domino opitulante sanus & incolumis à terra subleuatur. Qui postea per multa tempora infamulatu Patroni nostri apparuit, & pro vita restituta non ingratus, Deo exitit.

S Godehardus translatus fertur ad montem S. Mauritij.

Mer suo flumine vita restituitur.

His verò auditis, Ecclesia nostra non statim & indiscretè acquieuit, sed aliud certius & manifestius miraculum humiliter expectauit. Postera vero die, cum dies anniuersarius Patroni nostri illuxisset, finita missa, & horis constitutis, mulier quædam muta habens filium priuatum lumine, subitò, quasi in extasi rapitur, ac per horam paruum, in terra volutatur. Transacto verò aliquanto tempore, matri lingua referatur, lumen puero restituitur: & manifestum esse miraculum, omnibus comprobatur. Nam fuere in ciuitate nostra tunc temporis quidam viri auctorabiles de Corbeia, ipsius mulieris comprouinciales, qui eam cognouerunt, & verissimè eam mutam, filiumque eius lumine priuatum, longo tempore fuisse, nunciauerunt. His auditis, Ecclesia nostra tam clerus quam populus in vnum coadunantur: laudes creatori persoluuntur, qui nouit electos

Muta lingua. cæcus oculorum vnum recipiens.

1. Corinth.
14.
 suos ab omni ambiguitate absoluerunt, & in perfecta fide solidare. Signa enim debentur infidelibus non fidelibus, ut per miracula & inusitata confirmantur in his, quae a sensibus nostris & memoria sunt remota. Vix laudes de miraculo praedicto Deo perfoluuntur, cum claudus quidam, qui longo tempore contractus fuerat, se subito erigebat; & pedem, firmo gressu terrae affigebat. Sicque factum est ut ipsa die anniuersarij Patroni nostri infra basilicam nostram quinque miracula contingeret: quae omnibus manifesta fuisse, apparent. Cæcus enim videt, mater ipsius loquitur. Claudis tres potestatem ambulandi receperunt. His ita gestis, rumor & fama patroni nostri propter frequentiam multitudinis, quae ad Translationem tanti viri conuenerat, magis & magis innotuit, & sese in omnes comprouinciales terras dilatauit. Vnde factum est, ut tanta multitudo hominum patrocina * Pastoris nostri implorantium in ciuitatem nostram conflueret, quantam nullus hominum nec antea in Ecclesia nostra vidit, nec, ut arbitror, deinceps videbit. Nam omnes habentes infirmos, languidos, claudos, surdos & mutos, nec non & daemones, vel quouis morbo detentos usque ad Patrocinium Pastoris nostri pro recuperanda sanitate deferuntur.

Claudi tres sanati.
Manus au- da restituta.
 Contigit vero circa idem tempus, quod quidam viri auctorabiles de Turingia adueniunt, qui suum pastorem vna manu debilem secum adduxerunt. Hi, ut patrocinium beati Godehardi implorauerunt, illico sanitatem recepit, & manum debilem erexit. Quo facto, omnes vnanimiter laudes Deo referebant; & insignum veritatis, manum manui comparabant. Nam manum, qua pastorem virgam ante tenebat, rugosam & induratum inueniunt: alteram vero, cum qua non laborauerat, candidam & mollem reppererunt.

Mutum lib- quela recuperat.
 His ita gestis, matronae quaedam ab eadem terra usque ad nos perueniunt, ducentes secum mutum longo tempore loqui non valentem; quae dum orationibus insisterent, ac pro ipso, patrocinium beati Godehardi implorarunt, subito vinculum linguae est ruptum; & officium ipsius per misericordiam est restitutum.

Claudius & Vicedominus Erfordensis missus sanatus.
 Fuit vero tunc temporis Erpistordiae Vicedominus, habens pro misericordia Dei claudum, & paene omnibus membris debilitatum Eleemosynis suis addictum; quem, auditis miraculis, quae per patronum nostrum fiebant, usque ad patrocinium ipsius in Ecclesiam nostram direxit. Et sicut credidit, sic per misericordiam Dei recepit. Nam quem debilem & omnino incedere non valentem, usque ad nos transmisit, Deo adiuuante, sanum & incolumem suscepit.

Alicuius item eius.
 Fuit vero circa idem tempus in Cella beatae Paulinae, multo tempore

pore quidam claudus, omnibus notus & manifestus. Hunc potens quidam de Turingia per licentiam Abbatis ad se recepit; & quæ corpori necessaria fuerant pro misericordia domini ipsi erogauit; hic ad patrociniū beati Godehardi peruenit, & integritatem corporis percepit.

Fuit etiam tunc temporis in Turingia puella quædam gibbosa, in dorso valde curuata. Hæc veniens ad patrociniū beati Godehardi, per misericordiam Dei est erecta, & quod raro fieri solet, gibbo est omnino priuata. *Puella gibbosa admittitur.*

Vir quidam ab eadem terra natus, per misericordiam domini & beati Godehardi, ab eodem morbo est liberatus. Isdem vero temporibus fuit matrona quædam in Hafsia, omnibus comprouincialibus nota, & maximis infirmitatibus per multa tempora detenta. Hæc, cum nihil iam præter mortem speraret, tandem patrociniū beati Godehardi humiliter implorauit; seseque ad terram prostrauit, & miro modo sanitatem recepit. Nam & in inguine vbi antea caro sana fuerat, subito se aperuit, & duos lapides tantæ magnitudinis, quantæ in humano corpore nemo prius viderat, subito emisit. Quo facto, vnum secum insignum miraculi, vsque ad patrociniū beati Godehardi in Ecclesiam nostram detulit; alterum vero in signum virtutis Dei domi referuauit. *Item viri. Calculosa liberatur.*

Circa idem tempus contigit in Turingia insigne miraculum, & dignum memoriæ tradendum. Nam duo viri, pro dolor mala societate coniuncti, furtum quoddam peregerunt; & pelles cuidam surripuerunt. Factum est ergò, vt vterq; caperetur, & ad iudicium traheretur. Sed cum iam vterq; conuicti suspendio traheretur, alter ipsorum toto corde ingemuit, & quod solum poterat, corde contrito, & humiliato patrociniū beati Godehardi implorauit: alter verò, quasi desperans nulli petitioni institit, vel vocem cõpunctionis emisit. Factum est igitur, vt vno fune colligarentur, & vno ramo suspenderentur; quo facto, alter spiritũ illicò emisit, alter verò, qui patrociniũ beati Godehardi implorauerat, sine læsione & molestia pependit. Sed iam longo spatio horarũ transacto, ille cuius pelles fuerant, propius accedens, & videns alterum expirasse, huic, quæ adhuc viuere putauit, in hæc verba prorupit. Quærebat enim, si viueret, aut si vitã retinere potuisset. Ille verò sperans sibi adiutorium aduenisse, confessus est & se viuere & nullum dolorem sentire. Hoc audiens, qui eum suspendi fecerat, magnam inhumanitatem ei intulit. nam fune, quo suspensus fuerat tornato, firmo nisu, ad terram corpus depressit; & sic spondilia colli se fracturum sperauit: quo facto, statim discessit: & omnem voluntatem suã se iam

adimpleſſe non dubitauit. Factum eſt autem poſt diſceſſum eorū longo tempore, vt prædictus vir, manus poſt tergum ligatas diſſolueret, & pannum præ oculis ligatum diſrumperet, & ſic tandem funem, quo ſuſpenſus fuerat, confringeret. Ad terram verò proſtratus, videns ſe nullam læſionem habere, in fugam ſe conuertit, & ſyluam, quæ vicina erat, cum feſtinatione introiuit. Hoc videntes quidam, qui non remotè diſceſſerant, eum admirantes proſequuntur, & rogantes eum ſyluam exire, & nihil niſi bene de eis ſperare. Qui tandem adhortatione ipſorum confortatus, ſyluam exiuit, & cum eis magnificans & glorificans Dominum, vſque ad Eccleſiam peruenit. Hic poſtea, ad patrociniū beati Godehardi venit; &, quæ ſibi per miſericordiam Dei & beati Godehardi contigerāt, conſtantibus ciuibus ſuis, qui plures vna ſecum aduenerant, nobis omnibus enarrauit. Quot vero ſuſpenſos & iam in articulo mortis Deus per merita beati Godehardi liberauerit, longum eſſet per ſingula deſcribere, maximè, cum funes quibus ſuſpenſi fuerant, omnibus in Eccleſiam noſtram aduentantibus poſſint demonſtrari.

S Godehardi ſuſpenſos multos liberauit.

Mulier appetentiam cibi recuperas.

Tunc temporis duæ mulieres de longinquo ad patrociniū beati Godehardi venerunt, quæ gratiam ſibi ab eo collatam deuotiſſimè nobis omnibus narrauerūt. Nam altera poſt imenſam infirmitatem, omnem appetitum cibi & potus amiſit, adeò vt nec cibum nec potum infra duos meſes ſumpſerit. Videns autem, ſe vitam ſic longo tempore non poſſe retinere, miſericordiam beati Godehardi implorauit, & priſtinum ſtatum recepit. Altera verò, cum longo tempore, lumine eſſet priuata, in via, in qua ad patrociniū beati Godehardi pergebat, eſt illuminata.

Alia viſa

Dæmoniaco curas.

Fuit verò iſdem temporibus in Mindenſi Episcopatu vir quidam Dæmoniaco, adeò obſeſſus, vt vix plures eum retinerent, quin ſeipſum interimere, & alios neci traderet. Hic tandem manibus poſt tergum ligatis, & pedibus concatenatis, per parentes ſuos ad patrociniū beati Godehardi deducitur, eiſque auxiliū, ab omnibus, humillimè imploratur. Dominus verò ſuus Hezelinus nomine, videns ſummam eiſ vexationem ac maximam tribulationem, miſertus eiſ, ipſum manum iſit, ac ſeruum beato Godehardo tradidit; quo facto, ſtatim ſanitatē recepit, & cum parentibus ſuis, ſolutis vinculis, integer & incolumis, domum remeauit.

Sub eodem tempore venit in Eccleſiam noſtram vir quidam, magnæ pænitiæ & aſteritatis, qui per multa tempora carnem ſuam vigilijs & ieiunijs domauerat; adeò vt & loricam inditus ad carnem

carnem portaret Hic, cum deuotè coram Patrono nostro orationibus infisteret, multis videntibus per gratiam Dei, lorica quasi tela aranæ dirupta est; & vsque ad terram dilapsa. O virum omni laude dignissimum, cuius meritis & vincula peccatorum dirumpuntur, & ligaturæ ferreæ dissoluuntur.

Habebat tunc temporis Abbatissa de Wunstorff * claudum, quendam valde debilem, qui omnino os in genu amittit erat, & crus, in quamcunque partem volebat, quasi sine iunctura, vertebat. Tunc Abbatissa, cum tanta miracula per Patronum nostrum fieri perciperet, secum prædictum claudum vsque ad limina Patroni nostri perduxit, & Deo faciente, sanum & incolumem reduxit. Sed, cum ad Ecclesiam sibi commissam remearet, cum hymnis & laudibus eum reduxit, referens gratias Deo pro omni dono sibi collato.

Hæc videns mulier quædam minus religiosa, nec Dominum timens in hæc verba prorupit, se nunquam velle patrocina beati Godehardi implorare, nisi puerum quendam omnibus membris debilitatum, quem tunc temporis in platea reptantem vidit, recto gressu videret incedere. Factum est igitur, vt parentes ipsius pueri, post paucos dies ad patrocinium beati Godehardi eum deferrent, & factis orationibus pro ipso, sanum & incedere valentem reciperent. Quod postquã vidit præfata mulier, ex verbis temerariè prolatis, corde contrito, & humiliato pœnituit; & se visitaturam Patronum nostrum, Domino vouit. hoc facto, ex imo cordis suspiria duxit, considerans sibi necessaria viæ deesse vel vnde pueris ex se genitis domi possit prouidere; quæ dum sic anxietur, factum est, vt paruulus ipsius inscius domum egrederetur, portans panniculum, quem in platea inuenerat; in quo mater nouem nummos, quasi nesciente puero, quid ageret, reperiebat. His ita gestis, laudes Deo & beato Godehardo persoluit, qui & ipsam ab anxietate eripuit, & omnem dubietatem à corde ipsius extirpauit.

Circa idem tempus fuit puer in Episcopatu Mindensi in villa, quæ Lanesberge appellatur, claudus, & miro modo contractus; hunc parentes ipsius, licet pauperes ad patrocinium beati Godehardi adduxerunt, & pro eius sanitate recuperanda, deuotissimè misericordiam ipsius implorabant. Sed dum aliquantulam moram facerent, nec vllum profectum in puero viderent, ad proprias mansiones redire parabant; quia se exaudiri deinceps dubitabant. Sed dum ppè ad villam, quæ Runeberge appellatur, venisset, & in quodam prato se quieturos disposuissent, in lacrymosa verba proruperunt; conquerentes, se in multa tribulatione ad patrociniũ

*Pœnitenti
lorica fer-
rea de cor-
pore exim-
itur.*

** Wunstrif
dorpe.
Abbatissa
de Wun-
storff clau-
dum ab se
adductum.
recipit sa-
num.*

*Puer debi-
lis omnibus
membris
restituitur.*

*Muliere-
gena num-
mis reper-
tis suble-
uatur.*

*Puer claudus
est con-
tractus mi-
re sanatur.*

beati Godehardi venisse, sed nullam gratiam in puero suo percepisse. Qui, dum sic colloqueretur, subito puer membra, quæ antea fuerat incuruata extēdit, & de curru, in quo vehabatur, lætus & ouās prosiluit. Quod postquam gens vicina viderat, illico vnanimiter Dominum collaudabant, & ad proximā Ecclesiam puerum sanatū deuotissimè deducebant. Sed ne tantum miraculum in obliuionē traderetur, in prædicto loco casam quandam comprouinciales erigebant, vbi fideles prætereuntes, in reuerētia istius miraculi post multo tempore oblationes deferebant.

*Claudus
proserpens
arigitur.*

Fuit item claudus quidam illis tēporibus in Goslaria omnibus notus, qui & ipse pro recuperāda sanitate ad beatum Godehardum se contulerat, & Domino adiuuante, sanitatem recipiebat, adeo vt scabella, quibus antea reptabat, quasi in signū memoriæ, in Ecclesia nostra derelinqueret, & ipse erectus incederet. Hoc plures religiosi illius ciuitatis viri omnibus fiducialiter affirmabant, qui per multa tempora eum claudum agnoscebant.

*Fistula co-
ratur.*

Fuit verò tunc temporis in loco territorio Ecclesiæ nostræ addito, qui Aulica appellatur, vir tantæ ægritudinis in morbo, qui Fistula appellatur, vt iam omnino vitā desperaret, quia nodum femoris in iunctura ante positum amiserat, & cæteram partem iam se amissurum timebat. Sic ad patrociniū beati Godehardi sese deferri præcepit, & sanitatem corporis, Deo faciente, recepit. Post hæc nodum, quem antea manu ferebat, in signum miraculi & doni sibi à Domino collati, in Ecclesiam suspendi iussit, ac deinde, lætus & alacer, domum remeauit.

** Herwor-
da.
Paralytica*

Circa idem tēpus fuit matrona quædā de Heruorder si * loco genita, quæ omnino fuit paralytica & omnibus membris dissoluta, nullū enim membrū ipsius propriū officium exercuit, sed nec per multos dies adimplere valuit. Hæc maximam partem substantiæ suæ in medicos expēderat, sed per eos sanitatem corporis recuperare non poterat. Audiens verò tantam gratiam per merita beati Godehardi hominibus à Domino concessam, spretis exterioribus medicis, totam se misericordiæ Domini commendauit, & ad patrociniū beati Godehardi deferri præcepit. Quæ, dum aliquanto tempore moram faceret in nostra Ecclesia, tum per orationes fidelium, tum per beati Godehardi patrociniū sanitati est reddita, & omnia membra eius pristino vigori restituta. Hæc postea frequenter ad limina beati Godehardi peruenit, & pro dono sibi collato, gratias non immodicas Domino persoluit.

Non multo post tempore venit vir quidam in nostram Ecclesiam, habens filiam valde dilectam, quæ graui morbo laborabat, & iā morti

morti propiabat. Nam gutturi ipsius, ob imensam magnitudinis, & ex vtraque parte magni acuminis per sex dies adhaeserat, quod nullus extorquere quavis arte valebat. Qui primum medicos in ciuitate nostra tunc temporis commorantes circuibat, & ab eis consilium, quid de filia esset acturus, requirebat. Sed nullum salubre consilium adinueniebat. Destitutus autem omni exteriori consilio ad patrociniū beati Godehardi se vna cum filia contulit, ipsumque pro ea humillima deuotione implorauit. Factum est ergo, vt ipsa die puella os sine læsione eijceret, & integrā sospitatē recuperaret.

Os faucibus implacatum eijcitur.

Non multo post eodem morbo quidam per septem dies laborabat, & iam certissimè ei mors imminabat, hic veniens ad patrociniū beati Godehardi, statim liberatus est, & in pristinum statum restitutus.

Contigit vero circa idem tempus quod Ekehardus quidam de Wigeleue, cognatum quendam suum vi & iniuriosè captiuauit, & contra ius & fas incarcerauit. Qui dum aliquanto tempore in captiuitate detineretur, contigit in ipsa nocte Pentecostes, dum matutinales horæ celebrarentur, vt ad terram se prosterneret, ac patrociniū beati Godehardi pro sua liberatione imploraret. Tandem ab oratione se eleuans, foramen adeò arctum accessit, vt puer trium annorum pertransire potuisset, sed dum caput applicaret, vt sibi visum est, foramen se dilatauit, & ipse sanus & incolumis pertransiuit. His ita gestis, sine mora omnibus innotuit, captiuum de carcere erupisse & omnia euasisse. Statim omnes vnanimiter eum prosequuntur, vias quibus euadere possit, custodijs muniunt, & qualiter eum apprehendant, omnibus modis elaborant. sed, Domino adiuuante, & beato Godehardo, factum est, vt omnium insidias pertransiret, & ipsos cognoscens à nemine cognitus est. Hic sine mora, ad patrociniū beati Godehardi se contulit, & pro sua solutione grātia Domino in Ecclesia nostra persoluit.

Captiuus asseritur.

Fuit verò tunc tēporis in Marchia Vngariæ, vir quidam in captiuitate positus, & fortissimis cōpedibus compeditus, qui nihil aliud sperabat, quam vel omnia sua amittere, vel mortem subire. Ad aures ipsius fama beati Godehardi innotuit, & quanta Dñs pro eius amore operaretur, ipsi innotuit. Mox ad terrā se prostrauit, & eius patrociniū deuotissimè implorauit. factum est igitur, vt, ipsa nocte, catena qua ligatus erat, se dissolueret, & ipse de captiuitate, Deo adiuuante, euaderet. Hunc omnes in Ecclesia nostra viderūt, & sic euenisse circa eum, veraciter perceperunt.

Alius captiuus liberatur.

Iisdem vero tēporibus, fuit quidā paganus de vltiorib⁹ partibus Sclauie captus, & in Halterbergensi vrbe, incarceratus. Huius fa-

Sclauus paganus.

*mirre solus
eis compe-
ditus, a
Domino
amittitur.*

ma reuelante, de patrono nostro audierat, & quanta dominus pro eius amore operaretur quocumque modo, utpote Paganus, perceperat. Hic quadam nocte mortis timore coactus, inter spem timoremque pendulus, orationem ex imo cordis ad beatum Godehardum direxit; & ut sui miseretur, deuotissime exorauit. Quo facto, sine mora, ex trunco magnæ molis & fortitudinis, quo conclusus fuerat, integro remanente, quasi ex liquida re sine læsione pedes eduxit: & qualiter id sibi accidisset, ignorauit, nec fugam ullatenus iniit. Die verò illucescente, custodes aduenerunt, & non sine admiratione magna eum reppererunt. Sciscitantes verò, qualiter id sibi ad inuocationem nominis beati Godehardi accidisset, admirati sunt, dominoque suo retulerunt, & quid deinceps essent acturi quæ fierunt. Dominus verò compunctus tanto miraculo, gratiam impendit; ipsumque captiuum sine læsione abcedere iussit. Quantos verò, & quot incarceratos, & maximis compeditos compedibus Dominus, per patrocinium beati Godehardi, à summa tribulatione absoluerit, longum est, per scripta enumerare; cum quiuis ipsa tormenta in Ecclesia nostra pendentia possit cognoscere. Quapropter non superuacaneum duximus plurima ex his, quæ longa forent scribere, præterire, & ad alia innotescenda transire.

*Captiuus
multis ope
S Godehar-
di expedit.*

Non multo post ea, quæ diximus, fuit vir quidam habens filium unigenitum valde sibi dilectum; qui, puerili more, per campos cursitando ludebat sed fortuito ad fossatum quoddam veniens, maxima multitudo terræ ex improviso super eum corruerat. Sed pater hæc ignorans, nec ipsum puerum domi reperiens, usquequaque quaerebat; nec ullatenus eum inuenire poterat. Unde factum est, ut quidam diceret, se circa fossatum puerum ludentem vidisse, nec postea comparuisse. Quo audito, pater, cum festinatione, ubi vltimus puerum viderat prædictus vir, transcurrit, & magnam multitudinem terræ nouiter corruisse, conspexit. Quo viso, adiunctis sibi plurimis, terram cum magna festinatione retexit, & puerum, nullum indicium vitæ habentem, inuenit. His ita gestis, quia magnæ misericordiæ patronum nostrum beatum Godehardum fuisse audierat, illico preces deuotissimas ad ipsum dirigit, adiciens, si dominus per merita ipsius vitam pristinam restitueret, ipsum ei in perpetuum seruum offerret. Quo facto puer vitæ pristinae restituitur, ac domum simul cum patre regreditur. hunc postea cum patre in Ecclesia nostra vidimus & ab ipso patre, sic de puero euenisse, certissime cognouimus.

*Puer aggre-
re obrutus
in vitam
reuoatur.*

*Hydrops-
icus iama
xno.*

Fuit verò tunc temporis vir quidam in loco, qui Mindin appellatur, adeo in hydropisi detentus, ut circiter annum in eo laboraret; & iam

& iam nihil nisi mortem speraret. Hic, audito nomine beati Godehardi in adiutorium suæ infirmitatis eum suppliciter inuocabat; & ut sibi in necessitate posito subueniret, humiliter exorabat. Factum est ergò non multo post, vt quidam, quem nec antea viderat, nec postea vidit, ad eum intraret; & facta incisione, tantam abundantiam aquæ ex eo manare faceret, quantam vix tina * quis ferre potu * *summa.*

Hunc postea perfectè sanum vidimus, & eo referente, sic circa eum euenisse, veraciter cognouimus.

Circa idem tempus, per beatum Godehardum, in signe contigit miraculum, & dignum memoria retinendum. Nam quidam peregrinantes de Ruzia ad patrocinium beati Godehardi aduentabāt; & in die Palmarum quoddam desertum intrabant. Sed Christiano more, cum diuinum officium niterentur peragere; contigit, vt subito multitudo paganorum in eos irrueret, & quotquot poterant neci traderent. Factum est ergò vt Sacerdos, qui vnà cum ipsis fuerat, occumberet, & per passionem ad Dominum migraret. alij verò videntes se vnà interimi, licet inermes, resistere eis parabant; sed propius protectionem beati Godehardi deuotissimè implorabant. Quo facto licet plures & armati contra inermes congregarentur, tamen, Domino faciente, pagani se in fugam verterunt, & arma passim à se reiecerunt. Ipsi verò hoc videntes baculis quibus vtuntur peregrini, illos feriebant, & circiter sex morti tradiderunt. Victoresque effecti, arma quæ à se latrones reiecerant, acceperunt, & tam scutū quàm gladiū in signū victoriæ in Ecclesiā nostrā detulerūt.

Non multo post hæc contigit, piscatorem quendam cum puero suo Weseram velle transire; & solito more, vtilitati suæ insistere, sed cum iam fere medium aquæ obtinuisset, tanta tempestas incubuit, vt vita se euadere dubitarit. Videns autem ventum magis ac magis insurgere, magister signum adiutorij populo intonuit; Puer vero orationem ad beatum Godehardum direxit. Factum est ergò, vt magister, qui natare nouerat, confidens in populi adiutorio submergeretur, puer verò natare nesciens, per suffragium beati Godehardi liberaretur.

Tunc temporis venit quoque quædam paupercula, in ciuitatem nostram, de Spirensi loco genita, ducens secum puellulam, omnibus membris debilitatam, nec prorsus incedere valentem. Quæ, dum circiter mensem in ciuitate nostra moram faceret, nec ullam gratiam in filia perciperet, tristis in terram suam redire instituit; quia iam se indignam audiri autumauit. Sed cum super ripam Weseræ, in loco qui Munden appellatur, puenisset, & asinum pastū

mississet, filiamq; de curru deposuisset, matre semota, puella, quæ antea fuerat debilis, subito, se erexit, & in hæc verba prorupit. clamabat enim se gratiâ beati Godehardi realiter percipere, & illum secum ibi manere. Quo dicto, omnia membra illius, quæ antea fuerant debilia, in naturalem statum sunt restituta; & ipsa integraliter est sanata. Hanc omnes in Ecclesia nostra sanatam vidimus, Dominoq; de dono sibi collato laudes persoluimus.

*Selauus
neophytus
à cecitate
inducatur*

Fuit circa principium translationis beati Godehardi quidam Selauus, lumine longo tempore priuatus, intra paganos moram faciens. Hic audiens virtutes, quas Deus in honore beati Godehardi operabatur, vsque ad limina eius peruenit, ac patrocinium eius humiliter implorauit. Sed dum communes pro eo in Ecclesia nostra fierent orationes, quia nouiter, relicto errore gentilitatis, venerat ad Sacramentum Baptismatis, factum est, peccatis nostris exigentibus, vt sanitatem non reciperet, sed omni spe destitutus post aliquod tempus domum remearet. Contigit autem, vt sui contribules, adhuc in sua gentilitate permanentes, eum visum non recuperasse viderunt, continuo in opprobrium & derisionem eum deduxerunt; scilicet quod Deum suum dereliquisset, & in alio nullam salutem inuenisset. Hæc, & his similia illis exprobrantibus; factum est, vt prædictus vir pudore confunderetur, & mortem sibi inferre niteretur. Sed ô virum omni laude dignissimum, qui & vitam temporalem ei conseruauit, & à morte æterna eum liberauit. Nam dum adhuc in hac intentione permaneret, vt mortem sibi inferret, per merita beati Godehardi est illuminatus, ijs, à quibus prius contumeliosa susceperat, deos suos surdos & mutos exprobrabat, & se nunquam ab eis benè quid accepturos verissimè confirmabat. hinc postea in Ecclesia nostra plures viderunt, & eum fuisse illuminatum verissimè cognouerunt.

*Obfessor
sibiriodi-
stus*

Contigit vero non multo post, quendam de Polonia ad patrocinium beati Godehardi aduentare, sed dum iam ostium, nostræ Ecclesiæ niteretur introire, subito à maligno spiritu est raptus, & ad terram, horribili modo, deiectus; qui dum in Ecclesiam vi duceretur, & ad tumbam beati Godehardi applicaretur, tanto furore cepit debacchari, vt quiuis posset admirari. Tandem corpus beati Godehardi ad eum defertur, & signo sanctæ crucis benedicitur; & sine mora, statim cum indicio magnificætoris, liberatur.

Fuit verò tunc temporis in Traiectensi Episcopatu, vir quidam artimercatoris deditus, qui frequenter mare transiit; & quæ sibi necessaria erant, conquisiuit. hic quodam tempore maxima tempestate in medio mari deprehenditur, ab omnibus cõclamatur, & nullam

iam, nisi vltimus vitæ terminus timetur. Tandem finito aliquanto tēpore, resumptis viribus animæ, auxiliū beati Godehardi implorabāt, & argenteam nauim delaturos, si euaderēt, deuouerunt. hos in Ecclesia nostra nauim argenteam deferentes postea vidimus, & sic eis euenisse verissimè cognouimus.

*Tempesta
se erepti
nauim ar-
genteam
venerunt.
Godehardo*

Contigit etiam tunc tēporis in Hollandia, quod quodā tempore mare per inundationem influxit; & infinitā multitudinem populorum submersit. Hoc quidam percipiētes, in basilicam quandā in honorem S. Mariæ dedicatā sese receperunt; in qua mortē se euaturos sperauerūt. Sed cum iam mare magis ac magis efflueret, & iā ipsum murum basilicæ impingeret, videntes se non posse euadere, auxilium beati Godehardi implorauerunt, quod statim euidenter perceperunt. Nam continuo mare ad solitum locum relabitur, & ne deinceps locum habeat euagandi, diuinitus inhibetur.

*Hollandi
ab inunda-
tione maris
S Godehar-
di inter-
cessione li-
berantur.*

Factum est igitur vt Dominus noster patrociniū beati Godehardi nobis non tātum in terris ostenderet, sed etiam in mari certissimè manifestaret. nam, quot naues in magna tempestate deprehēsas Dñs per eum liberarit, testantur adhuc ceræ naues in Ecclesia nostra pendentes. Circa idem tempus Lotharius Imperator Romanorum legatos suos, scilicet Eilbertum Præpositum Goslariensem fratrem nostrum, ad Imperatorē Constantinopolitanū dirigebat, & antiquum fœdus Imperatorū, quod iam penè neglectū fuerat, inter ipsos reparabat. Hic dum mare transiret, & iam prospero cursu, pergeret, contigit, vt quidam famulus ipsius resupinus de puppi caderet, & longo tempore sub vndis maris existens, nulli appareret. Factum est ergò, dum ab vndis maris esset absorptus, & omnis vox esset interrupta, sola intentione, qua poterat patrociniū beati Godehardi implorabat, & vt eum à mortis periculo liberaret, deuotissimè rogabat. Eo sic cogitante, apparuit ei quidam canuta facie; educensq; in superficiem maris, quod ante non nouerat docuit natare. Videntes autem qui in nauī fuerant, velum relaxabant, & minori nauī, quæ eos comitabatur, vsq; ad eum peruenerunt. Sic prædictus famulus à morte, iam penè absorptus, eripitur, & miro modo vitæ restituitur. hunc omnes postea in Ecclesia nostra vidimus, & circa eum sic euenisse, veris assertionibus cognouimus.

*Naufragi
& na-
ues rom-
seruata
multa.
Lotharius
Imp Eilber-
tum & a-
lios mittit
Constanti-
nopolim
legatos.*

*Ex vndis
eripitur
submersus.*

Non multo post tempore contigit, in Vngaricis regionibus celebrari miraculū & dignum memoria retinendū. Nam Comes quidam illius regionis, filiū habuerat, in quo oēm spem temporalē & fiduciam posuerat. Contigit verò eum ægrotare, & iam vsque ad mortē periclitari. Factum est igitur, dum oēs sollicitè, nocte dieque

*Ornitio fili
liis in Vr-
garia
morum sus-
citatur.*

circa eum vigilarent, & inter spem timoremque hæsitarent, vt puer morti appropriaret; & quadam die, circa horam primam expiraret. His ita gestis, dum omnes luctum lamentaque geminarent, & quæ exequijs erant necessaria præpararent, forte quidam vir de Bauarica regione aduenerat; qui & ipsum puerum de sacro fonte leuaue- rat. Hic igitur videns incomparabilem dolorem patris, & matris; misertus eorum, cœpit eis nomen beati Godehardi intimare; & quantam gratiam fidelibus in eum sperantibus dominus admini- stre, deuotissime annunciare. His auditis, sine cunctatione pater & mater, firma fide ad terram se prosternunt, misericordiam beati Go- dehardi deuotissimè implorant, seseque deuuebant, cum suis ob- lationibus ad limina ipsius iter instaurare, si ad pristinam vitam, per eius patrociniū filium suum possint recuperare. His finitis, iam vespertinum tempus aduenerat, cum insperato modo, puer ad vitam pristinam redit; & quod mirabile dictu est, sine indicio læ- sionis de lecto surrexit, ægritudinis. Votum verò quod prædictus pa- ter & mater fecerant, sine mora adimpleuerunt, & oblationibus non modicis limina beati Patroni nostri Godehardi visitauerunt. Nos in Ecclesia nostra honorificè suscepimus, & sic eis contigisse veraci relatione, cognouimus.

*Abuti So-
lens esse
pro reli-
quis sub-
ita morte
peris.*

Circa idem tempus, dum tanta miracula per beatum Godehar- dum florerent, contigit duos viros, nimia potatione ingurgitados, ciuitatem nostram exire, & ad proximam villam velle transire; qui, dum medio campo consistere, alter ipsorum fortuito os inuenit, quod subleuans manu, per horam secum portauit. Sed videns ipsū os esse magnæ pulchritudinis, & candoris, dicebat se terram velle pertransire, & omnibus notificare, se Reliquias nostri Patroni de- ferre; & sic temporale lucrum, vt cæteri, acquirere. Quo dicto, sine mora in vesaniam raptatur, & loquens aliena, domum deducitur, & mala morte proxima nocte traditur. His auditis, maximus terror hominibus incutitur, & si qua dubietas cordibus ipsorum de no- stro patrono irrepserat, omnimodo ab eis eliminatur.

Fuit temporibus illis, pistor fratrum, Adelwardus nomine; ad cuius hospitium peregrini quidam declinauerunt; & hospitali mo- re, secum nocte permanserunt: qui, dum equos suos ad aquandum deducere, filium eius adhuc parvæ ætatis existentem, caballo im- posuerunt, & patre ignorante, abduxerunt: qui dum equos ada- quarent fortuito infans exterritus, de caballo præcipitatur, & sine mora vndis subducitur; & vbi quæri possit, ab omnibus ignoratur. Sed peregrini non valentes puerum reperire, tristes domum rede- unt, patrique, quæ circa filium euenerant, nunciauerunt. Quibus audi-

audi-

auditis, pater concito surgit, tristis ad aquam pergat, nauimque longè subductam requirit; & vt filium saltem mortuum, cum non posset viuum adinuenire, elaborauit. Qui dum diu puerum in loco, vbi deciderat quæreret, nec inueniret, ad terram redijt, vncum quæsiuit; quo reperto, post longum spatium puerum inuenit. His ita gestis, in domum proximam declinauit; ibique puerum mortuum & nullum vitæ signum habentem, deposuit, tantumque quæ exequijs necessaria erant, solícite quæsiuit. Dum hæc sic geruntur, mater pueri cum cæteris mulieribus, quarum magna multitudo domum introierat, misericordiam domini & beati Godehardi implorat; & vt solitam benignitatem, quam omnibus impenderat non sibi subtrahat, deuotissimè exorat. Quid plura? post paruū tempus, puer singultus emittit; aqua, quam hauserat, cum magno impetu effluxit; & tandem vitam pristinam resumpsit.

Puer suffocatus aquis in vitam redit.

Fuit verò circa idem tempus vir mercatoriæ arti deditus, qui negociando, diuersas terras pertransibat; & sibi suisque victum difficulter quærebat. Contigit verò, vt hic quodam tempore causa mercaturæ, cum pluribus aliis inter paganos tenderet, & possessionem non modicam secum deferret. Qui, dum prosperato itinere, pergerent, contigit eos vastam solitudinem introire: vbi non modicam multitudinem paganorum obuiam habuere. Quod videntes, ad arma concurrerunt, defensasacula vndique sibi preparauerunt, sed multitudini illorū resistere non valuerunt. Tunc verò quosdam ex ipsis morti dederunt, quosdam corpore truncauerunt, quosdam captiuauerunt; bonaque ipsorum diripuerunt. Inter quos captiuos, prædictus vir, cum quodam puero, filio fratris sui, captiuatur, & in remotissimas partes paganorum deducitur; ibique in quadam Insula Oceani detinetur. vbi, cum diu seruili opere desudaret, & vnde eriperetur non haberet, vtpote vbi mare vndique circumflueret, nec vllum locum euadendi inueniret, tandem se ad patrocinium beati Godehardi Patroni nostri iturum deuouet, si, per quam partem manus illorum effugere posset, illi demonstraret. His ita gestis, quadam die, dum circa littus maris angustiano & orationibus insistendo deambulare, cymbam paruam in obscuro loco littoris inuenit, in qua se mare transire, Dei adiutorio sperauit; sed, quia mare magnum, & spatiosum fuerat, tantum periculum attentare trepidabat, seseque orationibus beati Godehardi commendabat, petens vt animo illius inspiraret, & cōpetentia adminicula ei præpararet, quibus tantam tribulationem euadere potuisset. His finitis iam nox aduenerat, cum iam fixo animo se ad fugam præparabat, acceptis igitur duabus lanceolis, & panno de culcitra

Negotiator captiuus se spes euadit.

abstracto, ad puerum filium fratris sui, qui in alia villa morabatur pergit: eumque secum abduxit. Sed cum ad nauiculam venisset, lanceolis & panno, quem secum portauit velum adaptauit, & sic se misericordiam Domini & Beati Godehardi commendauit. Quod videtes qui in Insula comorabantur, eum subito profecuti sunt: sed, Deo adiuuante, eum comprehendere nequibant; domumque, infecto negotio, remigabant. Prædictus verò vir, non immemor quod Deo vouerat, sine mora ad patrocinium beati Godehardi veniebat, & lanceas & pannum, vnde velum fecerat, in memoriam tanti miraculi, in Ecclesia nostra suspendi rogabat.

*Henricus
Coloniensis
Archiepiscopus.*

Petit fraternitatem cum clero Hildesheimensi & reliquias sancti.

Reliquia S. Godehardi in Sueniam translata.

Fraternitas S. Godehardi instituta à Theodorico Hildesheimensi.

Interea dum hæc aguntur, & memoria beati Godehardi valde celebris habetur, contrigit, vt Archiepiscopus Coloniensis Henricus nomine, ciuitatem nostram, cum non modica manu cleri & populi pertransiret: & prædicta miracula, quæ per eum fiebant cognosceret. In conuentum ergò fratrum nostrorum venit, & fraternitatem nostram deuotè postulauit. Ad cuius fraternitatis confirmationem, dari sibi de reliquijs beati Patroni nostri humiliter petijt, promittens se facturum, vt in omni diocesi sua celebris haberetur, & congruus honor tanto viro exhiberetur. sed quia petitione eius propter absentiam Pastoris nostri distulimus; & tunc nos satisfacturos voluntati ipsius polliciti sumus, vbi is adesset. non multo post tempore dominus noster cum in conuentu nostro hæc supradicta cognouisset, petitioni Archiepiscopi acquieuit, & quæ ab eo postulabantur sibi donari præcepit. Mox Abbas beati Godehardi ad eum cum portione reliquiarum transmittitur, & ab eo deuotissimè suscipitur. Hanc verò portionem Archiepiscopus in terram Natiuitatis sue, id est, in Sueniam transmisit; ibique quandam Ecclesiam in honore ipsius instituit: ad quam, cum multi confluerent, & certissimam salutem animæ & corporis recuperarent, contigit, vt quadam die, cuidam viro manus abscinderetur a deo, vt nec minima particula corpori iungeretur. Videns ergò manum se esse, manum arripuit, & fide firmata eam ad truncum apposuit, & ad eandem Ecclesiam ad patrocinium beati Godehardi migravit, vbi, cum deuotissimè misericordiam ipsius imploraret, contigit celeberrimum miraculum, vt trunco manus conglutinetur, & in pristinum statim restitueretur.

Vir quidam honestus, cuius nomen Theodoricus, cuius Hildesheimensis. Hic deuotione singulari motus, fraternitatem instituit S. Godehardi; & in eam vtriusque sexus homines induxit; tribuens de proprijs elemosynam pauperibus satis largam in festo dicti Pontificis Godehardi. Hic in infirmitate quadam decumbens, quæ phthisis dicitur, à medicis derelinquitur, qui de vita ipsius desperabant. Quadam verò nocte, quam pæne duxit infirmum,

mnum,

mnem, apparuit ei S. Godehardus in habitu pontificali, dicens ei. *ambic à phisifi curatur apud S. Godehardi.*
 Quid agis frater? Cur sic iaces prostratus in lecto. Cui Theodoricus respondit. Infirmirate grauiatus valida, aliud non possum, quã prostratus iacere; sed rogo te, sancte Godeharde, ora p̄ me. Cui vir sanctus ait. Surge in nomine Domini nostri Iesv Christi; & vade ad Ecclesiam, & ostende te Confratribus tuis; & dic eis, quia Dominus Iesvs meritis meis te sanauit, eo quod honorem meum in hac infirmitate procurasti. Insuper dic eis, vt in incæptis perseuerent; & ego frater eorum ero, & defensor ab hoste maligno, & ab omnibus. quæ honorem, vitam siue famam eorum lædere possunt; & apud Deum intercessor ero semper. Dictus autem infirmus surrexit; & quod ei dictum fuerat fecit. Et omnes qui audierant verbum Deum benedicebant, qui talem eis patronum dedit, & intercessorem. Dictus autem Theodoricus sanus & hilaris postea vixit annis multis; deuotè Deo & S. Godehardo se commendans.

Magister Ioannes Decanus Aquensis, cum scholaris esset, tam grauius, quodam tempore infirmatus est, vt confessus & inunctus nihile nisi mors videretur. Qui cum materia rapta esset in cerebrũ, solus iacens in excessũ venit. Viditq; homines sibi ignotos intrare, qui lances, quas manibus portabant cum lignis breuibus & quadratis ante ipsum ponebant. Stantibus ipsis ex vna parte lectuli contemplatus est introire tres inclitos Confessores; sanctum videlicet Martinum Turonensem, & S. Godehardum Episcopum Hildensem, beatumq; Berwardum; qui eum parte ex altera circumsteterunt. In quorum conspectu puer Ioanes vni imponitur Lanci, & ligna ponderis alteri. Cumq; eleuata statera iuuenis æger minus habens inuentus est, prædicti Confessores puerulum paruũ & mendicum sinui eius imposuerunt, qui simul lancem aduersam mox suspendentes, lignis grauiores apparuerunt. Statimque Ioannes qui mihi hanc visionem retulit in sudorem erumpens crisin fecit, & de eadem infirmitate citius conualuit.

Postremum miraculum editionis Lipsiana, vite breuioris.

ANNO Domini MCCXXXV III. Ciuitas Pataviensis per Episcopũ Pataviensem, cum multa armatorũ militia, circũuallata sic ar- *Patavia obfessa con fugit ad parrocinis S Godehardi.*
 tabatur, q̄ populus in ea desperatus de salute, hostib; suis se tradere volebat. Contigit. a. vt vn̄ inter eos in S. Godehardo specialẽ gerẽs fiduciã, & inter maiores ciuitatis residẽs, diceret. Audiuius multa pietatis insignia, & salutaris auxilij augmẽta nõ modica, quomodo S. Godehar. de hac nostra ort̄ terra, imo de hac nostra diœcesi multis ad-

tis adstitit tribulatis, & cōsolationem ab eo receperunt, vt multis est notissimum. Expediit ergo, vt & nos ipsius adiutorium imploremus, petentes deuotione supplici, vt clementer nobis adsistat, & iram Dei, per quam meruimus hanc calamitatem, à nobis auertat. Placuit omnibus verbum senis; eiusque omnes fauent hortamento. Et votum fecerunt vnanimiter, se missuros aliquot de ciuibus cum oblationibus, petentes, vt eis in necessitatibus suis citius subueniret. Quo voto emisso, mira celeritate se inuenerunt consolatos. Nam generosus Princeps Dux Bauariæ veniens, negotium interceptit; & inter Episcopum Patauensem, & ciues dictæ ciuitatis ab eo obsessæ, treugas * constituit amicabiles. Sicq; Præsul abcessit, & ciuitas pace gaudebat insperata. Sed & medio tempore dictus Dux Bauariæ pacem inter Episcopum & ciuitatem inceptâ confirmauit, & consolationem hominibus vtriusque sexus condonauit. Ciues autem dictæ ciuitatis, suos vt vouerant ad sepulchrum miserunt S. Godehardi cum votiuis oblationibus, omnibus ibidem narrantes qualiter suffragijs S. Godehardi de tribulatione maxima subito fuerint liberati.

*Vouet San-
cto munera*

*Liberatur
interuentu
Ducis Ba-
uaria
* indutias.*

*Votum en-
soluit.*

*Appendix, alia manu ascripta de miraculis quæ ad
reliquias Sancti longius exportatas
acciderunt.*

SCIRE volentibus quæ & quanta Dominus operari sit dignatus sper merita beati Godehardi Cum essemus in Prouincia Traiectensi, & in alijs locis, habentes nobiscum venerabiles reliquias eiusdem breuiter quædam annotare curauimus.

*Abbas in
Dokkige.*

Honorabilem virum Abbatem in Dokkige curatum euidenter cognouimus à fluxu sanguinis quo vehementer & diu laborarat. Per eius suffragium matronam etiam quandam, quæ bona spe easdem reliquias ad se deferri petijt, Deus à duplici morbo, hydropico & podagrico, quo diu laborauerat, eiusdem meritis potenter atq; euidenter liberauit.

*Zona veli-
quis Gode-
hardi ap-
plicata mi-
raculorum
efficaces.*

Præterea Zonis multorum applicatis ad easdem reliquias, & appositis ad membra infirmorum tam sæcularium, quam claustralium, in continenti sanitatē recepisse noscuntur; videlicet infirmi laborantes quotidiana, tertiana, dolore capitis, oculorum, dentium, & cæterorum membrorum.

*Fraterni-
tas S. Gode*

Cum fœmina quædam inter conciuies suos, dantibus nobis confraternitatem, more solito ab ipsa se absentaret, monita per visum à beato Godehardo, cur se tanto beneficio priuari vellet? & respon-

spondens, quod nihil offerendum haberet, audiuit, vt mane sur- *hardi offer-*
gens, quicquid apud se inueniret, offerret; sicq; in bursa duos gra- *risolico.*
uoris monetæ nummos inueniens, obtulit, & idem factum coram
populo professa est.

Vir etiam quidam magnus nobis valde contrarius existens, cum
populum à nobis auertere, & negotium nostrum omnimodis im-
pedire studeret, ita per inflationem gutturis, & totius capitis peri-
clitari cepit, vt iam penè deficere videretur; donec in se rediens &
corde pænitens, per suffragia beati Godehardi ab ipsius mortis
faucibus liberatus, errorem suum deuotione & humilitate corre-
xit.

Quædam mulier cum geminos generaret, vno soluta ante no-
strum aduentum, tribus diebus, cum altero periclitari cepit, sed
nobis aduenientibus artatu zonæ sanctis reliquijs appositæ, in-
continenti enixa dinoscitur.

Præterea, cum maior Ecclesia Traiectensis suspensione diuino- *Ecclesia*
rum longo tempore nimis turbaretur, propter aduentum reli- *Traiecten-*
quiarum beati Godehardi, diuina resumpsit; & toti po- *sis restitui-*
pulo ingens gaudium tribuit in dedicatio- *one diuina.*
ne, videlicet ipsius Ec-
clesiæ.

R^{di} P. CHRISTOPHORI BROUVERI, S. J.

NOTAE

AD S. GODEHARDI

VITAM.

DE EDITIONE HAC NOSTRA ET EX-
EMPLARIUM FIDE.

ERRORE, ut hominum varia iudicia sunt, ne actum age-
re me ij praesertim putent, qui leui manu veterum mo-
numenta pertractantes, frustum satis se magnum col-
legisse putant, si curiosam & desultoriam quandam le-
gendi voluptatem explerint; & putamina raptim, vs
pueri colligentes, de nucleo frangendo, parum sint solliciti. Ace-
dit, quod gratia semper ab ijs maior iniri videatur, qui id, quod in
hisce argumentis, musteum ac floridum est, emptoribus ac patro-
nis raptim delibandum offerunt, quam qui eadem, ab omni foete &
vitioso succo repurgata, ceu vetera vina & salubriora, mature deli-
banda propinant. Certè, qui thesaurum Samio vase accuratè inclu-
sum, signisq; Domini ac annulo obsignatum transferre habeat alio,
sueq; fidei periculo tradere ijs, ad quos mittitur, is si vase diffracto si-
gnisq; mutatis, donarium id accipientibus tamen gratum, minimè-
que suspectum esse iubeat, an ut leuissimè dicam, munus ut illibatū
offerre censeatur? Sed rem muneris cum fide tradidit, thesaurū in
medio posuit. At clusa patefecit, obstructa dissoluit, signa arbitrari
suo mutauit, ut illud S. Hieronymi, quod contra interpretem haud
satis felicem vsurpauit, hic locum inueniat. Aut totum muta quod
malum est, aut totum prode, q; optimum putas. Ita ergo faciamus;
postquam nobis vitæ S. Godehardi, praestanti fama sanctimoniae sa-
cerdotis, ex eo loco copia facta est, unde hæc ceu ex spinis rosam le-
gere, iucundum ac suaue fuit. Descripta quidem hæc, ex antiquo ex
emplari Ecclesiae Hildenesheimensis, cui S. Godehardus Episcopus
olim tanquam sol quidam, & ocellus Germaniae Antistitum, prelu-
xit: & apographum à R. P. Nicolao Hunecken Collegij S. I. ibidem
Rectore transmissum vbi diligentius expendere fuit animus, à Su-
riana editione nimium quantum, ceu *dis diá πικρῶν* distare, deprehen-
dimus.

Apogra-
phum Hil-
deneshei-
mensis.

dimus. Venit post hæc etiam in manus antiquum exemplar editæ vitæ S. Godehardi Lipsiæ, anno salutis M. DXVIII. ex Bibliotheca præclari monasterij S. Godehardi prope muros Hildeneshemensis ciuitatis, suppeditatum; quod cum ad MS. apographi fidem proximè accedebat, tum collatum quoq; fuit cū Manuscripto veteris auctoris, qui vitam S. Godehardi, vsq; ad translationis acta contexit. Porro in hoc exēplari, etsi prima libri parte nonnulla desiderarentur, quia tamen præter primigeniū vitæ factum, alterā Sancti vitam, ceu prioris epitomen protulit, nec pauca dedit eiusdē supplementa, ad id sanè q̄ instituimus perfectius elaborandum, magnū certe hæc copia atq; varietas nobis attulit adiumentum. Quamobrē operam me non lusurum, sed bene nauaturum arbitratus sum, gratiam forte iacturū, etiam aliquam, à veteris memoriæ cupidis, si quod ex aquila parum limpida & sincera huc vsq; licuit, iā ex ipso genuino fonte, & tanquam vberis flumine, sitim se leuare, affatim posse sentiant.

Lipsiæ
editio col-
lata cum
MS.

Autor vitæ S. Godehardi quis?

TOM. VII. Surij posthumo, in mense Maio editor duo proficitur de vita S. Godehardi, nempe stylum mutatum, & reddita quædā Paraphrastinor. Inde historiam nec integram exiisse, sicut ab autore cōscripta, sed in ea non pauca prætermisssa. Vtrumq; per se licet manifestum attestabitur hæc editio, quæ nō vnum autorem sed plures præfert, cum siue acta præcipua vitæ, seu quæ vitam insecuta, vt miracula & canonizationem, seu quæ Episcopatū antegressa, & ab eo etiam cum Abbate mirè gesta sunt, singula suos habeant scriptores, suam quoq; methodum & seriem. Vnde hoc etiam secutū, vt diuersam capitum & numerorum distinctionem, maiores adhibuerint. Lemmata quoq; cum deessent, visum est, ea lucis causa, adijcere, numeros, quos apographum dedit retinere. Rerum in Episcopatu gestarum scriptorem, certū est, Arnoldum fuisse, viri sancti discipulū & æqualem; qui hortatu Athelberti Abbatis, spiritu, vt ait, & corpore medicus, hanc prouinciā suscepit. Vtriusq; nomen quod Surianæ editioni in proprijs familiare, suppressum est. Monachum autē fuisse, suadeat forte Althensis educatio, & inde assumptū in contuberniū Episcopi: nam studiorum gratia in Althensi monasterio vixisse se, testatur. Inde cum S. Godehardus Herueldesem Abbatiā quoque administravit, sæpe vltro citroq; intervtrumq; monasterium Althā & Hersueldiam, cōmeasse se scribit Nisi quis, quo prōnitus feror, ex Saxonico Clero à S. Godehardo cooptatum literisq; apud Boios ex cultū, ad ipsum inde rediisse velit. Nam, veste canonica vsū, & in

Arnoldus
scriptor
Monachus
an Cleri-
cus.

Canonicus
Hildens.
fuisse videri
affir-
matur.

affirmat, cum gentem suam eo quoque tempore, ob indocilem & vix Christi iugo cedentem indolem, *Saxigenas* audijisse scribit.

Vitio autem gratis, quam scriptoris rectius imputes, quod ei cursus orationis saepe ceu salebris impeditus hæreat; quod alibi durus & asper, verborum ambitu longius aures animumq; lectoris abducat; nam cum aliunde laudandarum actionum fructum vberem ostendat, nō quomodo, sed quid loquatur magis attendendū censeo.

CAPVT I.

Altabense Banaria MONASTERIUM vel ALTACHIVM.

QVIA S. Godehardi memoria à Meinverci Paderbornensis Episcopi, cuius æqualis ipse fuit, historia lucē accipit, rerumq; cognatio & similitudo cōmentarium nō postulat, cauebo mihi ne Abydenon auctarium intulisse, & rem egisse superuacaneā coarguar. Ferunt enim Abydenos habuisse in more, vt cum conuiuas & hospites, sepulo bene lauto conditoq; excepissent, deniq; post mēsas pueros atq; infantes suos ijs osculandos offerrent; qui tum demū ploratu atq; vagitib. suis omnia cōplentes, molestiam haud exiguam hospitib. afferebant, & prioris comitatis fructū intēpestiuo suo vagitu decerpebant. Idē ne mihi eueniat, omnimodo providendū est; contrahēdaq; scholiorū vela, ne vbi ceperim vulgaria omnia cōsectari, eū Abydenis lectori non scholia sed infantium vagitus obtruisse videar. Itaq; cum peritis Nautis, abundē nobis sit. *stellis signare viam.*

Abydenon auctarium.

*Abydenonum in sepulchro impo-
nuntur.*

Altabia duplex.

*Vtilo Duc-
monditor.*

*Inferium
Altabia.*

*Altabia si-
tuo.*

*Bibliotheca
in
Sacellum
S. Godehardi
ubi.*

Altabia duplex huius nominis in Bauaria Monasteriū, *superius & inferius*, cuius hic mentio: vt runq; ad Danubiū flumen vltiore ripa; sed amni hoc propinquius, illud à flumine magis distat. Clarissimus Velserus Boic. rerum lib. v. Vtilonem Bauarię Ducem conditorē vtriusq; perhibet; & cōfiscunt litera domestica, quæ ad annū Domini DCCCIII. Vtilonis auspiciis, deductis ex Augia diuite istue monachis, primum inferioris Altabij; Abbatem fuisse tradunt Eberfvindum. Habes hic claram loci originem. Appellat in diplomatis, quæ optimo publico, Iacobus noster Gretserus luce donauit, Hēricus Rex sanctus, *venerabilem S. Mauritij Martyris Abbatem Altabia*, quam p̄lixā & regia liberalitate in gratiam Godehardi p̄secutus est. Sitā est loco plano nec in ameno. atq; vt obseruauit R. P. Ioānes Horion, in itineratio Illustrissimi Antistitis Bambergēsis, Cæsaris in vrbem Legati, vno milliari abest ab oppido Bauarię Dechemdorffio, vbi per pontem ligneū transitus est, ad vltiore fluminis ripam. Vifitur ibi Bibliotheca, optimis libris etiam manuscriptis præclarē instructa, & sacellū intra Cœnobij muros inclusum, titulū & venerationem S. Godehardi.

C A P V T II.

S. Godehardi progenies.

NESCEO in quas fumosas & plenas vanitate chartas, Krantzius Lib 4. cap. 7. Metrop. incidit, cum S. Godehardum sanguine nobilem, natum ex comitibus Bauariæ, scribit illis videlicet, quibus præteritis, Otto primus fratrem Héricum antetulerit. Quin, & Henrico Imperatori fuisse sanguine iunctum. Sed hunc fumum occupatione propria disiecit in proœmio Arnoldus, respondēs ijs, qui prodita natalium obscuritate, Sancti vitam ceu macula putarent infuscari, & ei, nescio, quam notam humilitatis inuri. Dicitur itaq; à vetere scriptore, ex Altahensis Ecclesiæ familia, in villa Ritenbach diœcesis Patauiensis, honestis parentibus natus, quorum nihil ferè à Paraphraste expressum est. Sed narrant illud quoq; Altachij monumentum de S. Godehardo extare, quod die anniuersario ipsius, omnibus, qui è vicino vico in quo natus esse fertur, demonstrare possunt, se ex eius stirpe vel familia descendere, epulum præbeatur, instituto ipsiusmet S. Godehardi.

S. Godehardi obscuri natales.

C A P V T IV.

*Altaha restituitur.**S. Godehardus ex Clerico fit Monachus S. Benedicti.*

MVLTIPLIX historia in huius capituli argumentum confertur, eaq; re, dubium relinquitur, an iusta *Στοιχειωσις*, id est accommodatio gestri ad tempus suum, inueniatur. Paraphrastes expressit annum DCCCLXXXII. quod quidem verum est, si ad Othonis II. exitum narrationem astringas. Interim apographum nostrum MS. quinario, numerum hunc exsuperat. Ceterum, quæ hic de Mersburgensis Episcopatus abolitione, Geronis Comitis nece, ppria Othonis II. *σφάλματα* & regiminis offensiones; Itē de Hérici ducis Bauariæ exilio narrantur, omnia hæc ante Italicam expeditionem, superstite tum Othone secundo gesta, clarè ex Dietmari Chron. Lib. III. discitur. Gero namque Comes illustris, in causa non tanti, commissus cum Waldone comite, & singulari certamine defunctus, carnificis adhuc manu capite luit. Merseburgensis Episcopatus fraude Gisleri infessoris Magdeburgicæ cathedræ dissectus, & velut sub hasta, varias in sortes distractus est, vestigalibus ad Citicum, Misnamque relegatis, & Abbatia in eius locum subiecta. Porro Henricus Bauariæ Dux, anno DCCCCLXXVI. honoribus exutus in Bohemia exsul imperij se perduellibus iūxit, ac septimo post anno, id est, circa exordia Ottonis Tertij ad suos redijt. Quia autem variè eius acta in vtramque partem exponuntur, non sit abs re, vitæ

Merseburgensis Episcopatus imminutio

Geronis Comitis exitus.

Henrici Bauariæ senioris ducis fors.

ipsius piam sane clausulam, qua præteritorum velut Palinodiam Henrico optimo filio bene moriēs accinuit, ex Dietmaro repetere.

Lib. 4.
S. Godehardus
quādo
mutavit
institutum
vite.

Sanctus Godehardus anno ætatis suæ XXXI. institutum vitæ mutavit. anno scilicet Incarnati verbi DCCCCXC. Nam ordinationis Ottonis anno VII. Alraha legibus S. Benedicti devincta hic perhibetur. Otto autem III. Aquisgrani coronatus est. anno DCCCCXXXIV.

CAPUT V.

S. Godehardus fit Abbas. Henricus Boiaria Dux moritur.

Haluerstad
Ecclesia
Dedicatio.
Lib. 4.
Chron.

PATER nimirum Henrici Imp. Sancti. Obijisse scribit Dietmarus, anno IV. Dedicacionis Haluerstadiensis, quæ, Hillibardo sedente, in theatro totius Imperij magnificentissimè, XII. Kal. Nouemb. celebrata, anno Domini DCCCCXCI. annum etiam obitus exprimit Contractus DCCCCXCV. eique successit in Bauariæ Ducatu filius Henricus, qui cum regiminis sui initio Alahensis Abbatia gubernacula Godehardo deferre cœperit, isque recusando biennium Principis vota distulerit, probabile est, Godehardum cessisse tandem circa annum Domini DCCCCXCVII. & Abbatis tunc infulas assumpsisse.

In monte quodam qui Helingeresberg dicitur.

BENE sit Polygraphiæ Gretseri nostri; qui & hunc locum illustratum dedit in Diplomatis Henricianis, vbi, super HELINGERSBERGE proprium extat VII. Idus Iunij. Indict. VII. Anno Dom. Incarn. MIX. datum Merzburgi, quo, Godehardo Henricus Mercatum & telonium concedit, *in villa prope Monasterium Helingerinperch dicta.*

CAPUT VI.

TEGRENSE & CHREMENSE
MONASTERIA.

Situs &
conditores
horum Mo-
nasteriorū.

SCRIPTUM in Apographo, Degerense & Cremense: nec longè abijt à recta scriptura. Vtriusque originem in Boicis suis Marcus Velferus, Alpha togatorum, prodidit. Illud ad lacum Tegrensem situm, cuius Abbas Principis aliquando nomen & honorem tulit, à Comitibus Tegrensiū stirpe: hoc, à Thassilone Duce ad memoriam filij istic prope ab apro confecti, à præfluente Chremsa, vulgo *Chremsmunster* appellatum.

C A P V T VII.
GELLINGEN.

MONASTERIVM id olim in finibus Thuringiæ. Meminit loci Lambertus in suo Chronico ad ann. MXXXII. cum Arnoldum Antistitem, missa Abbatia Hersfeldensi, ait, in Gellingen diem suum clausisse.

C A P V T VIII.

Guntheri eremus.

HANC pulchrè nobis expingit Diploma IV. ad vitam S. Henrici à R. P. Gretsero laudatum, editumque. Numerum eundem annalem habet cum superiore, limites & agri modum accuratè descriptum, donatumque nouo Eremitæ. Verba, quæ quidem huc pertinent, excerpimus; quo Rex sanctus profitetur, se rogatu Coniugis Chunigundæ Imperatricis & aliorum; omnia, quæ regionatim diffinit, donare ad Ecclesiam sanctam in Eremo, quæ vocatur Norrwald, à Gunthero Monacho, & inibi primitus Eremiticam vitam ducente, constructam in honorem Victoriosissimæ Crucis, sanctæque Dei genitricis Mariæ, nec non B. Ioannis Baptistæ, in usum fratrum ibidem sub regula S. Benedicti seruientium. Lambertus in Chronico suo Guntheri quoque meminit. *Guntherus nobilis vir de Thuringia, Monachus factus est Herueldiæ; sed postea ad Altaha transiit, consilio Godehardi Abbatis.*

*Guntherus
eremita.*

DE EPISCOPATV S. GODEHARDI.

Hic titulus cum noua distinctione capitum in Apographo legabatur, sed editio Lipsiensis vna serie cuncta pertexuit, vsa tantum Paragraphis.

C A P V T III. & IV.

Gandenesheimensis vel Gandersheimensis Abbatie origo.

ISTA quidem vt vsquam alibi in vita S. Bernvardi à Tangmaro. vnde hæc petita sunt, accuratissimè traditur. Parthenonem ab incunabulis ferme occuparunt regio stemmate Sanctimoniales; cui foemina illustres succenturiatæ, diu hoc institutum vitæ propagarunt; donec fatiscente cum opibus disciplinâ, Do-

*Sancti-
moniales olim
generosa.
sam dege-
neres.*

Sicut Abbatia.
Act. in originis.
Hatmuida prima Abbatissa.
Gerberga.

minarum ritu, nomine religionis contentæ, à sæculi vanitate præcipites, demum in hæresin abierunt. Distat Abbatia cum oppido adiuncto, viginti tribus ferè passuū milibus Hildeneshemio, versus meridiem, vulgoq; Gandertum iam audit. Sed Gandenshem & Gandeneshemiu dixerè prisca. Eius primordia Hildenesheimensium priuatis scedis referri obseruo ad ann. Christi DCCCLII. Alfrido Episcopo eius Ecclesiæ quarto sedente; sed clarius è præsentis scripto eruitur. Venerit enim Ludolphus Dux Romæ, ann. secundo Sergij Papæ; à quo reliquias impetrauit; id est Dominicæ Incarnat. DCCCXLV. hinc quadrienniū si adieceris interualli, q; hic exprimitur, originis annus erit Christi DCCCXLIX. Sed discrimen hoc, quia leue est, rectè à domesticis ex Tangmari commentario obseruatum putem, Alfridum Episcopum, qui ex Corbeiensis disciplina prodierat, isto anno Hatmuidam, aut vt in membranis Saxonis lego, Hathamudam virginibus ijs allegisse, quæ in Brunesteshusen aggregatæ Gandeshemensis Abbatia originem dederit: ipsaq; Antistitum prima fuit. Siquidem Luidolphum Ducem, aiunt, tres, vno tempore filias suas Partheneio consecrasse, & Gerbergam primam, sorori Hathmudæ successisse: quæ omnia vt ex S. Bernwardi gestis huc in vitam S. Godehardi transcripta sunt, ita plenius iam, postquam ea publicamus inde cognosci poterunt; vnaque circa annum Domini DCCCLVI. Alfridum Episcopum, Gandesheimensis Monasterij fundamenta iecisse, Luidolfo Duce, qui rerum ibi potiebatur, annuente.

Gerberga II. Abbatissa.

Hrosuitha Poetria.
Honr seni- or Bauaria Dux & Gandeshemij. Chrö lib. 4.

HÆc soror Ottonis magni, & Henrici prioris Bauariæ Ducis, cui illustris illa Saxonis Poetria Hrosuitha versus suos Pancgyricos, de Ottone eiusq; stirpe conscriptos, tanquam operis auctori dedicauit; vt *Gandesheimensis vltima vltimarum, vt serua Domina Gerberga, regia generositatis stemmate illustri.* Eandem in morte Henrici Ducis Bauariæ etiam celebrat Dietmarus; qui *Gandeshemij, vbi Domina Gerberg, inquit, suimet soror erat Abbatissa, migravit ad Christum. ibidem in medio Ecclesia sepultus.*

OS (O) SO

EPISCOPI HILDENESHEIMENSES,
qui hic celebrantur.

Alfridus IV. ex Corbeianaoua. Is successor Ebbonis olim Rhemē
 sis Archiepiscopi; qui, cum, Flodoardo teste, decesserit anno
 DCCC LI. facile fuerit huius initium reperire.

*Histor. Rhu-
menf. ec-
cles. lib. 2. c.
20. et lib.
3. c. 8.*

Otwinus alijs Adwinus X. de quo Dietmarus.

Adwinus Hildeneshemensis Antistes Kalend. Decembris obiit, in pri-
 mo anno regni Ottonis III. puta DCCC CLXXXIV.

Osdagus XI. eiusdem Monasterij Præpositus successit: quo sedente, quin-
 que annos, & tunc expirante*

* anno sci.
licet DCC-
CCXC. alii
989.

Gerdagus XII. tunc Cellarius ordinatur. & cum ille tertio sua ordinatio-
 nis anno Romam causa orationis petens reuenteretur VII. Idus Decembris
 obiit, & corpus eiusdem per singula diuisum membra, in scrinijs duobus, ad
 Monasterium suimet à Consocijs lugubriter delatum est.

Hos antistites duos Gislerus Archipræsul (Magdeburg.) casu ibidem
 adueniens, terræ commendauit.

*Ita Diet-
marus ad-
dem.*

S. Bernwardus, alijs Bernhardus XIII. anno DCCC CCXC III. ordina-
 tur XVIII. Kalend. Februarij. vt plenius postea in actis vitæ narra-
 bitur,

Eius in locum surrogatur

S. Godehardus XIV.

UVilligisus renunciationi Gandesheimensi superui-
 uit quinquennium.

A Francofurtensi synodo ducenda hæc temporis ratio. Memi-
 nit eius synodi, vita S. Henrici. c. x. actumque in ea de episcopa-
 tu Bambergensi erigendo. Et quamuis ad annum M. VI. Ditmarum
 sequutus eam referat Baronius, rectius tamen noster Gretserus in-
 sequentem reiecisse videtur; ita, vt quinto hinc anno inchoante,
 Willigisus decesserit.

*Synodus
Francofur-
tensis de
Bamberg.
Episcopa-
tus erectus
etc.*

Erhanbaldus nouem annos.

SVRIANA editio perperam octo in textu expressit. Et huic quar-
 to capiti ferè vitam ademit, nam & Ludulfi Ducis, & Eggehardi
 Episcopi, Hatmodæ Abbatis, & regiæ villæ Palidi, ne vestigia qui-
 dem villa retinuit.

C A P V T V.

S. Godehardus cōgregationē Canonicam fundat eo loco,

M m

quo

quo Otuvinus Episcopus, Ecclesia Baptismali erecta S.
Epiphaniy reliquias Ticino translatas condi-
derat.

DE hac Ecclesia & S. Epiphaniy reliquijs consule quæ ad Trans-
lationis acta notauimus.

Seminarium Hildeneshemienſe lumen & Pueros.

*Seminarium
inuentus id.*

IUVENTVTIS ad Ecclesiæ ministeria exhibenda Seminarium a-
pud Hildeneshemienſes præclarum etiam extitisse tempore B.
Bernvardi Episcopi, docent S. Bennonis acta, qui Hildnesnhemij
à teneris educatus, in magnum inde sacerdotem excreuit. Ad ca-
put IV. & VII. vitæ S. Bennonis Tom. VII. Surij; de rigore disciplinæ
Scholasticæ huius loci: & ipsum Tangmarum Primicerium scho-
larum, qui clarius hæc in vita S. Bernvardi attestatur.

CAPVT VII.

*Subza Oratorio S. Bartholomæi & Xenodochio fre-
quentata.*

*Eib. 4. Me-
tro c. 7.*

DE eo Krantzius securus erroris. In honorem S. Bartholomæi ad
muros ciuitatis extruxit conuentum regularium, ad Salinas vo-
cant locum hodie; foris & intus prædijs & religione florentem.
Verum, quid in palustribus Salinis, ædificarit S. Godehardus, ex
ius vitæ ætis palam est. At, quod de conuentu Regularium Krant-
zius scripsit, non S. Godehardo adscribendum, sed ad inferiorē æ-
tatem relegandum, monumenta Episcoporum mihi à R. P. Nico-
lao Hunecken communicata manifeste in Bruningo docent, qui ad
annum Christi M CXV. sedit & Xenodochium S. Bartholomæi Præ-
monstratensibus cum dote & domicilijs inhabitandum tradidit,
interuallo sane notabili, à S. Godehardi transitu.

*Bruningus
Episcopus.*

*Præmon-
strat. ad S.*

*Bartholo-
mæi funda-*

tor.

CAPVT VIII.

Conradi Salici Electio & itinera.

Eporedia.

*Conradi Sa-
lici corona-*

tio.

*Imbriolis
dicta Viter-*

*la S. Anoni-
cius nos.*

HÆC Wippo nuper, à clarissimæ memoriæ viro Ioanne Pistorio
editus, fusè prosequitur, in vita Chunradi; unde lux huic histo-
riæ peti potest. In aditu Italiæ apud Insuubres, Eporediæ, quod nomē
ciuitatis mirè posteri distorsere, Surij Triarius omisit, Natælē Domi-
ni egit; inde diadema augustale accepit anno sequenti MXXXVII.

Imbrioli pro qua Surius Herbipoli. In Meinverco hoc men-
dum sustuli. Iuuat etiã hic Lipsiana editio in qua legitur In-brioli.

Montem

Montem speciosum S. Godehardus incipit incolere & mox S. Mauritio dedicat.

PRIVS id fecit anno III. Episcopatus, id est, anno Domini MXXV. posterius, quinquennio post, nimirum anno MXXIX.

Holtbusen.

NOMEN superest loco ad amnem Visurgim vndecim fere Germanicis milliariis Hildenesheimio distans, versus occidentem. res abijt. Perhibent tempus fuisse, cum Monasterio S. Michaelis hoc a ceteris subiaceret.

C A P V T I X.

Synodus Francofurti.

SVRIANA editione, Synodus Francofurtiensis, eiusque sessio omiffa, quia nomina Episcoporum in depravato codice periissent, ut ea non licuerit assequi. Sed Lipsiana fideliter omnia ad apographū expressit. Et habes hic eorum non integra modo nomina, sed ordinem quoque confessus, non sine fructu ut arbitror, exempli, historizque omnium temporum domina.

C A P V T X.

Chronologiae hic implicata series, quam ex Henrici Regis coronatione facile stabilias vacillantem, Anno MXXVIII. Indict. xi. Imp. Conradus, ait Wippo, Henricum filium suum, magni ingenij bonæque indolis puerum xi. annorum Principibus regni, cū tota multitudine id probantibus, ad regalem apicem per Peligrinū Colonensem Archiepiscopum sustulit. Ergo sequens annus numeratur Christi supra M. xxix. & sic deinceps. Quanquam Vrvvani discessus in Bremensi historia, non trigesimo supra millesimum ut hic, sed xxix. assignetur, Aribonis autem Moguntini mortem consensu reuocant Chronologia ad M. xxxi.

*Henrici
III coronatio.
Vrvvani
Bremens.
Ar hiepi-
scopi obi-
suo.*

Senior noster. hic, & supra. Antiquè hæc vox, & venustè in consuetudinem tituli venit, quem ijs tribuebant, qui cum imperio, vel magna præditi dignitate, & nimirum senes rectè tenent imperium. Hinc in maiorum monumentis, & conciliorū actis, præsertim, quæ Caroli magni ætate in Gallia habita sunt, Domini ac Principes, *Seniores* appellari cæperunt. Qui nos ad linguas quoque vernaculas Hispaniæ Italiæ atque Galliæ permanavit. Ita fere Io. Mariana Soc. l. 5. rerum Hispaniæ. Et hic in Regula S. Leandri cap. xiii.

DE SANCTO
CAPVT XI.

*Goslaria
origo.*

GOSLARIA nunc Imperij oppidum, olim regia villa originem suam repetit ab Henrico Aucupe, sed religionis splendorem, debet Conrado Salico, eiusque filio Henrico III. & Gislæ matri Imperatrici. Horum munificentia istic Capella regia, & Canoniorum Collegium surrexit; cuius Præpositi vel Magistri, Regum autoritate plurimum ad Cathedralium Ecclesiarum Sacerdotia prouecti.

Id quod in vita S. Bennonis cap. XI. & XII. luculentè testatum habes. Hinc S. Benno prodijt: hinc S. Anno Colonienfis, Ludolphus Treuerensis, Bibo Tullensis, alijque quam plurimi, quorum indicem dedit Hieronymus Embserus. Hanc verò Ecclesiam à S. Godehardo ad fastigium non perductam, dedicatio ostendit, quæ aliquot annorum intervallo à Leone IX. peracta traditur. Ad id iam ex MS. membranaceo Saxoniarum rerum auctarij vice.

*Goslaria à
Franconi-
bus cõditæ.*

Locum Goslariensem Henricus II. Imperator adire venandi gratia consuevit; in quo pauper homo degebat nomine Gundekarl; cui Rex montem Rammensberg dictum, dono dedit. Quo facto homo ille, quia Francus erat, Francones adduxit. Ciuitatem Goslariæ edificauit, primusque venas minerarum argenti cupri & plumbi reperit. Vnde multum ditatus cum socijs, eos qui res eius venales ad forum exhibebant, contemnebant, & contumelijs afficiebant. Vnde Principes Saxonie commoti, multos occiderunt, alij vix effugerunt. Sic locus ille Saxonibus cessit, prius à Franconibus inhabitatus. Ita ibi, quanquam & sub Henrico eodem, conuentibus Principum teste Ditmaro, qui Goslere appellat, locus hic frequentatus inueniatur.

CAPVT XIV.

Sophia de Gandesheim.

HÆC Abbatissa Ottonis II. & Theophaniæ Augustæ filia de qua Ditmarus. *De fructu ventris sui (Theophania) decimas Domino obtulit filias suas; ad Quidilinburg Adelheidam nomine; alteram ad Gandesheim; quæ Sophia dicitur.*

Transitus B. Godehardi, Aetas, Sepultura.

SANCTVS Godehardus beatum suum spiritum posuit in monte S. Mauritij, iuxta ciuitatem suam, quem Ecclesiã exstructã fundatoque Collegio mirificè exornat. Obijt autem Anno Domini
nicæ

nicæ Incarnationis M. XXXVII. IV. Maij. nocte quæ Ascensionem Domini insecuta est. Pontificatū administravit annos XIV. mēses V. dies IV. Nam ex primo ann. tantū Decemb. habuit, ex postremo quatuor menses & quatuor dies. Qui autem sedecim annis sedisse volunt, currētes & imperfectos accipiūt, non expletos. Vixisse putamus an. LXXVIII. Nam anno Dñi DCCCCXC. S. Godehardum hīc Arnoldus tradidit, tricesimum primum egisse suæ ætatis annū, cum Altiensis scilicet Monasterij disciplina est instaurata. Prima eius depositio facta in Principis Basilicæ medio choro. Hinc cū Dietmaro sedente, anno MXL. tristicū illud incendiū subijt, quo Cathedralē Ecclesiā, cum adhærente Monasterio dira flāmā aboleuit, venerabile pignus cryptā receptum, & in Canonizatione iterum leuatū, translatumq; ac deniq; ædis primariæ complexū in aurea tumbā honorificè reconditū, vbi hodieq; ab Orthodoxis, tum aduenis, tum incolis quæ par, reuerentiā colitur. Id quod accuratius hic à me positum est, quia in antiquatum Fuldensium lib. I. cap. xviii. S. Godehardi memoriam tangens, Trithemium sequutus, hunc Sanctum obiter dixi in D. Bartholomæi sepultum; quod hodieq; ad S. Godehardum ab eius tumulo nomen ferat. Verba Trithemij, sunt ad annum MXX. Chronici Hirsaugiensis. Construxit cœnobium nostri ordinis iuxta Ciuitatem Hildenesheim in honorem S. Bartholomæi Apostoli; quod ex suo nomine ad S. Godehardum appellatur; quoniam in eo sepultus est. Verum

*Depositio
S. Godehardi
duplex.*

*Recognitio
d. S. Godehardi
sepultura.*

Non semper feriet quodcumque minabitur arcus,

Id quod & in Trithemio rerum familiæ suæ studiosissimo inuestigatore alioquin, locum hic inuenit. Sancti Bartholomæi Monasterium ad Salinas Præmonstratensium est. Quod hodie S. Godehardi. longo hinc annorum spatio primum sub Bernardo Episcopo surrexit. S. Godehardi tumulus vt narraui, in Cathedrali Ecclesia visitur. Atque ita discipulus est prioris, posterior dies. A Trithemij placitis, fateor, me, quem alias laudauī Rector Collegij Societ. nostræ Hildenesheimensis, seriò abduxit, & pro eo res ipsa loquitur.

*S. Godehardi
Monasterium.*

Reliquiarum Aduentus Cantianorum Martyrum.

De his noster Venantius Fortunatus lib. I. S. Martini:

*Aut Aquileiensem si forte accesseris urbem
Cantianos Domini nimium venereris amicos.*

Aquilegia itaque in Saxoniam hī Sancti, quando & à quo translati

lati sint, dignum inuestigatione putamus. Quam diem hic Kalendarum Aprilis exprimunt acta, Breuiarium Hildesheimense in secundum diem eius mensis prorogat.

CANONIZATIO ET TRANSLATIO S. GODEHARDI.

Lipsiensis editio, cæteris omissis, hunc titulum præscribit.

Incipit Translatio S. Godehardi.

Scriptor
transla-
tionis.

Translatio
usurpata
pro Cano-
nizatione.
Bertholdus
& Ber-
nardus
Episcopi Hil-
desheim.
Leodiensis
conuentus
in quo In-
nocent. II.
& Lotha-
ria Rex.
De S. Go-
dehardo
sanctifican-
do.
Rhemensi
Synodo.
Lib. 2. c. 1.

Raron.
Tom. 12.
ad an. 1137.

AT maturè Suriana editio, miraculorum & aliarum narratio-
num seriem abruptit, & de S. Godehardi Apotheosi siluit om-
nino. Hanc scriptor stylo ei non dissimili, quo vitæ auctor Arnol-
dus vsus est, exequitur, sed se posteriorem esse S. Godehardo, ipse fa-
tetur vel XC. annorū interuallo. Obserues autem Translationis
vocem hic, p̄ Canonizationis ritu, promiscuè vsurpari, cum tam-
etsi corpus Sancti leuatū, & pompa quadam per oculos hominum
& Basilicas traductum, à pristina tamen sede putetur dimortū haud
fuisse. Ita in actis Remensis Concilij, Tarraconēsis Episcopus, quo
ordine *Translatio*, id est Canonizatio fieri deberet, exposuit. Porro
S. Godehardi honoribus apprimè fauerunt Præfules duo eximij;
quorum hic præconia canūtur; Bertholdus & Bernardus. Ille ope-
ri præclarè inchoato superstes non fuit, sed an: MCXXVIII. quæ
molitas erat, morte obita anno MCXXX. destituit. Hic vltra ce-
ptis insistens, Leodij & Rhemis, caussam deniq; peregit. Cæterū
apud Leodium congressi sunt Innocentius II. Papa & Rex Lotha-
rius, Anno MCXXXI. quadragesimæ tempore; Nam, vt hic diser-
tè scribitur ad Dominicam Latere, frequentissimus ibi Præfulum
& Magnatum conuentus extitit. in quo & Bernardus Episcopus
Hildenesheimensis de B. Godehardo in Sanctorum numerum ad-
scribendo primum tunc retulit. Porro hinc in Octobrem indicta
ab Innocentio vniuersalis Synodus Rhemensis, quam, vt hic nar-
ratur, Si Nortbertus, vt aliunde constat, Sanctus quoq; Bernardus
mirificè eollustrarunt. Nec sine temporis metaplasmo, S. Bernardi
vita Leodiensem congressum Synodo Rhemensi postposuit. vt nō
ex Sugerio tantum S. Dionysi Abbate, sed ex hac fide digna relati-
one, quæ nobis iam in manibus, obseruare licet, in qua Bernardus
Episcopus S. Nortbertum comitatus & B. Godehardi memoriam
Concilij & Innocentij autoritate sanctam, cæloque vindicatam,
retulisse traditur.

Quod vero ad leuationem corporis sacri, quæ post reditum Epi-
scopi anno MCXXXII, contigit, IV. Non. Maij, magno cum ad-
paratu

paratu & ipsius venerandæ sarcinæ circumuectatione, & si autor in recensendis miraculis partes suas expleat, translationis tamen ferriem, & depositionis, interruptam in Apographo, apparet.

Dignum id quoque nostris litteris, anno sequenti, Bernardum Episcopum Monasterium ordinis S. Benedicti condere cepisse, quod S. Godehardi patrocinio insignitum fuit. Lapidem primum aiunt posuisse XVI. Kalend. Iulij, ann. MCXXXIII. Abbatem Monasterio dedisse Fridericum. In eodem Bernardo laudant maiores oblationum fructum, qui multiplex ex donatiuis extitit ad tumulum S. Godehardo præsentatis, ex asse primario clero concessisse, publicisque sacris litaturum ab eius tempore V. Idus Maij, Peregrinorum memoriæ, qui frequentissimi tunc veniebant, ad S. Godehardi memoriam salutandam.

*Bernardus
Episcopus ex-
struit
Monasteri-
um S. Go-
dehardi.
Fridericus
I. Abbas.
Peregrini
S. Godehar-
dum salu-
tantes.*

Quod autem ad calcem Miraculorum, de Henrico Colonienfi Archiepiscopo narratur, impetrasse præter S. Godehardi reliquias ius fraternum, quod, ut ex Miraculo quodam liquet in Ciuitate & Canonicorum Cœnobio, tunc quoque vigeat, id de Henrico eius nominis primo S. Engelberti successore & vindice accipiendum puto, qui in Chronicis Pontificum Colonienfium inijsse Episcopatum dicitur, anno Domini MCCXXVI. & sedisse duodecim annis.

*S. Godehar-
di fraterni-
tatis.*

*Hic Ecclesiam in Sueuia S. Godehardo
erexit.*

MVLTA passim Ecclesiæ honori S. Godehardi dedicatæ. Cochlæus contra primum Musculi Anticohlæum. Moguntia ædes vetusta est, quæ S. Gothardi vulgò dicitur, proximè ædem Metropolitanæ Ecclesiæ, in qua sane ædicula, & inferne & superne conspiciuntur plura altaria, eaque vetustissima, quorum tria superne non longe ab inuicem distantia dicuntur, iuxta ritum Græcorum exstructa, bene alta & parum ampla. Ita Cochlæus. Sed in Hildenesheimensi quoque Basilica duæ eius Sancti venerationi positæ aræ cum vectigalibus, vna in crypta, altera erecta in loco cui Paradiso nomen est.

*S. Godehar-
di Ecclesia*

*Reliquis seu Lipsana quadam S. Go-
dehardi.*

SVPERSVNT in cognomine Monasterio Casula incorrupta, in qua sepultus, sâdalia, Pedû rudis materiæ ex osse vel ebene. Scipio, quo Cacodæmoné ad spectabili forma apud Salinas sibi obuersantē, abegisse

egisse dicitur. Phiala ex buxo aliove raro ligno, sed cavitatae argenteo obducta, quæ febricitantibus, si ex ea bibant, salutaris.

Iam nunc opera commentandi perfunctus, syllabum Antistitum Hildenesheimensis ecclesie, non ex recentium siue Crantzij siue domesticorum indicibus, sed ex perueteri MS. codice membranaceo in medium proponam, non quo ἡλίε και ονιθ κύχρον ἀπειν, & soli lucem fænerari videat, sed ut testatius fiat in veteri memoria, nobisque non exploratissima, nihil ἀνέγκυον neque ἀμείλιγον produci debere. Et in hac hæresion & errorum nocte, cum monumenta omnia orthodoxæ pietatis, premi, aboleri aut certè scriptorum male feriatorum cacoethe, accipi pessime, quotidie videmus, æquum sit publicæ iniuriæ, pro nostra virili parte, quantulacunque ea est intercedere, & tenebras has, quas Cimmerij fratres inducunt, pari contentionis studio, quo ingeruntur profligare.

DE
CHRONICIS EGGE-
HARDI VRAGIENSIS
ABBATIS,
 AD
EGBERTVM CORBEIENSEM
ABBATEM.

KAROLVS Imp. magnus, qui toto vitæ suæ tempore di-
 uersis conflictibus Saxones demum bello ad fidem
 compulit, Ecclesias per loca s. Paterbornæ, Corbeyæ:
 quæ tamen postea anno HLuduiçi filij Karoli XI. anno
 Domini DCCCXXII. VIII. Idus Aug. denuo est fundata,
 Minde, Hildensem, Herestelle, & cæteras, ædificari fecit; & Epi-
 scopatus futuros præordinauit.

Anno Domini DCCCXIV. Karolus ad Christum migravit ætatis
 LXXIII. * Regni XLIII. Imperij XIV. Cuius filius Ludewicus succed- *Alij 72.*
 fit: qui & eisdem Episcopatus iuxta desiderium Patris insti-
 tuit.

Karolus autem in *Aulica* quæ nunc Elcen dicitur iuxta Hildesem *Aulica
nunc El-
cen.*
 ad duo milliaria, ubi Salariuulus, perennis Leynæ influit, sita, Epi-
 scopatum esse decreuit; & ibidem Ecclesiæ fundamenta ponens S.
 Petro Apostolo dedicauit.

Ludewicus filius eius eam in Hildensem transferens, eo quod *Hildens-
hesmensis
Episcopi.*
 reliquæ S. Dei Genitricis ab eo loco auelli, ac asportari non
 poterant, in honore gloriosæ virginis Episcopatum funda-
 uit; &

I. *GVNTHARIVM*, primum Episcopum ordinari fecit. Hic in
 Cœmeterio Capellam ædificauit, in qua ipse sepultus in Domino
 requiescit.

II. *REYBERTVS*. obiit DCCCXXV.

III. *EBO* * Episcopus Remensis deponitur, & Hildensem Impe- *Alij Ebo.*
 ratoris clementia relegatur, qui annis XII. sedit.

IV. *ALTFRIDVS* DCCCXLVII. Hic Monasterium inchoauit. *l*

*Salingen-
stad.
Asnede.*

Duas Curtes suas S. Salingenstad, Asnede Deo offerens. In Salingenstad Monachorum. Asnede Monialium constituit.

*Ganders-
heim.*

Hic anno Domini DCCCLII. cum Ludolfo primo Duce in Brunetheshusen; & quarto post hæc anno in Gandersheim virginum Cœnobium inchoauit. Qui Ecclesiam ibidem ædificare cœpit, & Hathomudam eiusdem Ducis filiam Ludolphi, primam Abbatissam ordinauit, qui xviii. post anno Hathomuda defunctam, Gerbergam sororem eius, secundam Abbatissam consecrauit.

*Hildense-
mense
Monaste-
rium.*

Ipsæ etiam anno Domini DCCCLXXII. Ordinationis xxvi. Hildensemense Monasterium consummauit, & Kalend. Nouemb. in honore S. Mariæ, Cosmæ & Damiani, Tiburtij & Valeriani, sanctæque Cæciliæ dedicauit.

Sedit annis xxix. In die assumptionis obiit. & Asnede in Cœnobio est sepultus, quod ipse fundauerat anno Domini DCCCLXXV. post Alfridum.

Ludolfus quidam Monachus Corbeiensis postulatur, sed morbo præuentus aufertur.

in pralio.

V. *MARQUARDVS*. Hic Abbatias Salingenstad & Asnede negligenter amisit. hic iv. ordinationis suæ anno à Sclauis est occisus.*

VI. *WIGBERTVS*. DCCCLXXX. domini anno in Episcopum electus. Artis medicinæ peritus. Bibliam totam, quæ est adhuc in Ecclesia, manu propria conscripsit.

*Ecclesia
Ganders-
heimia.*

Hic anno Domini DCCCLXXXII. suæ ordinationis anno iiii. Ecclesiam in Gandersheim ædificauit; & Gerberga Abbatissa defuncta, sororem eius Christinam ibidem instituit Abbatissam.

*Præpositu-
ra.*

VII. *WALTERVS* VII. Episcopus. Hic Præposituram & præbendas fratrum, ut Antecessor eius, instituit. Proposuerat, ut scilicet tertia pars prouentuum Ecclesiæ, cederet fratribus. Iste etiam, Christina defuncta, Rotsuindam Abbatissam, in Gandershem ordinauit.

VIII. *SEHARDVS* VIII. DCCCXXVI. anno Domini. Turrim occidentalem in Gandershem dedicauit; & Ruitsuinda defuncta, Wendelgardam Abbatissam, ordinauit. Hic altare S. Crucis, & parietes & pulpitum, Euangelij argento redimit.

IX. *THIARDVS*. Abbas Herueldiæ. Anno DCCCXVIII. Hic tabulam maioris altaris auro purissimo & gemmis fieri ordinauit. Et nouam Ecclesiam in Gandershem in honore B. Mariæ virginis consecrauit.

Sedit

Sedit annis xxvii.

X. *OTHVINVS* Parthenopolitanae Ecclesiae Abbas x. Episcopus. Hic Curtem Gisenheim acquisiuit. Vinum in summis festiuitatibus instituit. Aurum & gemmas ad calicem & patenam collegit. Ecclesiam in honore S. Mariae & S. Epiphani, quem de Pa-
S. Epiphani
Eccle-
sia.
 pia adduxit, in Australi parte principalis Ecclesiae construxit, qui xxx. ordinationis suae anno in Domino requieuit. Ipse etiam, Wendelgarda defuncta, Gerbergam Abbatissam in Gandersem ordinauit.

XI. *OSDAGVS* xi. Hic triginta mansos, cum Curte maioris Alchramensem Ecclesiae comparauit, iiii. anno obiit.

XII. *GERDAGVS* Hic Curtem minoris Alechrimensem & Sigebresteshusen, ad xl. mansos Ecclesiae donauit. Qui iii. ordinationis suae anno, Roma rediens vii. Idus Decembris migravit.

XIII. *S. BERNWARDVS* regius Capellanus. Hic calicem & patenam mirae magnitudinis de auro & gemmis, quas Othwinus reliquerat, fabricauit: & plurima suae Ecclesiae condonauit.

Monasterium S. Michaelis construxit, Abbatiam instituit. ccc. mansos tribuit ad conuictum.

Monaste-
rium S. Mi-
chaelis.

Hic nouam Ecclesiam in Gandersem, praesente Henrico rege & Willegiso Archiepiscopo, anno Domini mvi. dedicauit, * xxxi. ordinationis suae anno obiit.

* traice
xxix. vel
30.

XIV. *S. GODEHARDVS*. Althahensis Abbas. Hic exemplar iustitiae, bonitatis perseuerans, res Ecclesiae ampliauit. Gandersemensem Ecclesiam in Curte sua Hildensem construxit, quae postea est exusta.

Hic xvi. ordinationis suae anno ad Dominum migravit. anno Domini mxxxvii.

Obitus autem sui xcii. Bertoldus Hildemesis Episcopus, ipsum
S. Godehar-
di transla-
tio & Ca-
nonizatio.
 obtinuit transferri; & in Sanctorum catalogo numerari, ab Innocentio Papa in Remensi Concilio,

XV. *THIATMARVS*. regius Capellanus. Hic in villa quae dicitur Wangerda, a Wilberto presbytero praedium acquisiuit. Hic Sophia defuncta, Adelheidam Abbatissam in Gandersem instituit. Decimas ab eadem Ecclesia obtinuit, sed eas sub annuo seruitio eidem Ecclesiae reconcessit. Ipse etiam coronam auro & argento radiantem, ante summum altare dependentem, contulit. Anno vi. morte subitanea praenitur.

XVI. *AZELINVS* regius Capellanus. Hic dedit annulum Pontificalem, Dorfale bonum. Campanam Cantibona vocatam. Et morte etiam praenitur. x. anno obiit.

XVII. *HETZILLO*. Goslariensis Præpositus. Hic scientia & virtute conspicuus, rebus & multis ornatibus suam Ecclesiam decoravit, & præbendas ad certum numerum, scilicet quinquaginta redegit.

Mons S. Maurij.

In Ecclesia S. Maurij in Monte, primo Moniales postea xx. Canonicos collocavit.

In Ecclesia S. Crucis. xv. Canonicos instituit.

Hic magnus Eleemosynarius, viuens, nulla loca in tota Saxonia prætermisit, quæ non quantulocunque caritatis munere moriens honoravit. Obijt anno M.LXXIX. in Monasterio S. Maurij tumularus.

XVIII. *VDO*. sedit annis xxxvi. Obijt M.CXV. Post hunc

*Sibitæ
Præmon-
stratensib.
se iungit.*

XIX. *BRVNINGVS*. Ecclesiæ Canonicus. Goslariæ Decanus, à Rege Henrico inuestitus. scilicet. IV. annis non confirmatus. Præsidens autem Sultzam, vitam Canonicam duxit: ibique est sepultus.

*Brethen-
rode.*

XX. *BERTOLDVS*. sedit annis x. Hic Præpositus maior sacras virgines in Episcopatu suo conclusit. Canonicos regulares in Brethenrode instituit. Obijt M.CXXX.

*Monaste-
rium S.
Godshard.*

XXI. *BERNARDVS*. Hic construxit Ecclesiam S. Godshardi. Abbatem & Monachos instituit. Sedit annis xxiv. in eadem Ecclesia est sepultus. Hic Præpositus summus fuerat.

M.CLIII.

XXII. *BRVNO*. M.CLXI.

XXIII. *HERMANNVS*. Hic Præpositus S. Crucis in Italia obijt.

XXIV. *HADELHOGVS*. M.CXIX. sepultus in medio cryptæ.

XXV. *BERNO*. Hic primo Magister Scholarum, & postea Decanus.

*S. Bern-
wardus
canonicus.*

B. Bernwardus Sabbato ante Natalem Dom. anno M.CXCIII. in Sanctorum numerum refertur.

XXVI. *CONRADVS*. Imperij Cancellarius, ad Herbipolensem Ecclesiam translatus, occisus est.

XXVII. *HARIBERTVS*. M.CC.

** Mona-
chus Ful-
denfis.*

XXVIII. ** SIFRIDVS*. M.CCXXVII. pridie Id. Septemb. sepultus in abside meridionali.

*Prædicator-
es & Mi-
nores Hil-
denfis.*

XXIX. *CONRADVS*. Hic Magister in Theologia. Fratres Prædicatores, & Minores Hildensem collocavit. xxvii. annis præfuit. M.CCXLVII. xv. Kal. Ianuarii.

Thom. Cantuar. lib. 2. c. 3. m. 4.

XXX. *HENRICVS XXX.* Præpositus in Heiligenstad. Contra illum Hermannus in Schismate.

XXXI. *IOANNES.* hic de nobilibus de Brackele. © MCC-LXI.

XXXII. *OTTO.* hic filius Ottonis de Brunsvig. © MCC-LXXX.

XXXIII. *SIFRIDVS.* hic de Nobilibus de Querneuörde. Magdeburgensis Ecclesiæ Canonicus & Decanus.

Adhunc extat nuncupatoria Epistola in S Bernvardi vitam, cuius sub ipso veneratio, & cultus renouatus est.

I N D E X.

I N D E X.

A

- A**BBAS in Dokkige. 30
 Abuti volens quidam osse pro reliquijs, subita morte punitur. 76
 Abydenorum in epulis importunitas. 84
 Adelberti Presbyteri narratio, de curato sibi pollice. 61
 Altfridus Episcopus Hildenesheimensis, 72. 89. quartus, 97. eius mors: sepulchrum. 97
 Altaha duplex 84. occupatur à Canonicis 14. est beneficium Ducis Boiorum, 15. reformatur tempore Ottonis tertij. 16. 17
 Altahensis Monasterij origo, 13. inclinatio. 14. situs. 84. bibliotheca, sacellum. 84
 Anus mentitur cacitatem. 47
 Arnoldus scriptor vitæ B. Godehardi. 8. videtur fuisse Canonicus Hildenesheimensis. 83. Altahensis & Hersfeldensis Monasteriorum incola, vel advena. 9
 Arnoldus Abbas Hersfeldensis, 22
 Aribo Archiepiscopus Moguntinus, cur molestus S. Godehardo. 28. ordinator S. Godehardi. 26. sanctum Godehardum interdicat Iurisdictione Gandersheimensi. 26. renouat litem Gandersheimensem. 32. conciliatur S. Godehardo. 35. It Romam, moritur. 38
 Aribonis laus. 28. 38
- B.
- Bardo successor Aribonis, in Archiepiscopatu Moguntino, dictus Chryso-stomus. 35
 Bernardus Dux Saxoniae pro Ottone tertio. 16
 Bernardus successor Bertholdi in Cathedra Hildenesheimensi. 64. interest Concilio Leodiensi: Rhemensi. 63. adnunciat cultum S. Godehardi. 64
 Bernwardi Episcopi Hildenesheimensis, mors, laus. 24
 Bertholdus Episcopus Hildenesheimensis, & eius encomium. 59. iubetur missarum sollempnia procurare. 60. moritur. 62. Eius in pueritia casus, circa quendam ab se lancea sauciatum. 60. Supplicatio ad S. Godehardum. 60. Saucij curatio. 61
 Bertholdus prepositus leuat corpus S. Godehardi. 65
 Bertholdus Abbas Hersfeldensis, Monasteriū Montis Petrensis iuxta Hersfeldiam exstruit. 18. à suis accusatur. 18
 Bruno Episcopus Augustanus moritur. 35
 Bruno

I N D E X.

Bano puer induitur vestibus S. Godehardi: agrotat. 45. mortuum S. Godehardum mire sequitur. 45. eius sepultura. 46

C.

Calculosa liberatur. 67

Canonizatio S. Godehardi. 61. 62. 63. 64

Canonizatio cur lege sancita. 62. olim peragi solita in Concilij generalibus. 63

Cantianorum Martyrum reliquia Hildeneshemij. 54

*Carolus M. victor Saxonum: varias Ecclesias instituit: moritur. 97 Eius a-
uus, proannus, tritaunus. 13*

Carolomannus patruus Caroli M. Romam proficitur Monasticen. 14

Captivi S. Godehardo inuocato, adserti libertati. 71. 72

Caci, ac caeca recipiunt visum. 65. 68. 50. 74. 56. 66

Censura Ecclesiastica. 58

*Claudus à Vice-Domino Erfurtensi ad S. Godehardi missus sepulchrum
sanatur. 66. Claudij alij pariter restituti. 66. 49. 69. 70. 73. 74*

Comitis in Vngaria filius suscitatur à mortuis. 76

*Conradus Salicus successor S. Henrici Imperatoris. 32. venit Hildeneshe-
mium. 32. coronatur, & ubi, 33. 96.*

Canigunda Regina, Paderborna coronata. 28

D.

Demoniaci curati. 68. 74. 57

Demones locis pulsi. 30

Deniko claudus restitutus. 49

*Desiderius Diaconus ager & cacus conualescit ope S. Godehardi 50. dolori
partus subuentum, attactu zona, qua ad mota reliquijs S. Godehardi. 80*

E.

Ebbo tertius Hildenesheimensium Episcopus. 97

Eggehardus Episcopus Sleuicensis, dedicat Ecclesiam Gandersheimensem. 28

Eilbertus Praepositus Goslariensis, ablegatur Constantinopolim. 75

Erkanbaldus, ex Abbate Fuldensi, Archiepiscopus Mogontiacus. 28. 89

Erkanbertus Abbas Altahe. 17

Erkenfrido Monacho fractum crus, attactu S. Godehardi curatum. 56

F.

Fistula curatur. 70

*Fraternitas S. Godehardi. 95. instituta ab Theodorico Episcopo Hildeneshe-
78. solita offerre. 81*

Fur suspensus ope S. Godehardi laqueum conterit. 67

G.

*Gandersheimensis Parthenonis origo. 26. 87. situs: et as originis, 88. Eius
Sancti-*

I N D E X.

- Sanctimonialis olim generosa, nunc degeneres.* 87. *prima Abbatisse Hathamuda, Ludolfi ducis filia.* 27. 88
- Gandershemienfis causa, S. Godehardo, addicta, attestantibus septem Episcopis.* 33
- Gellingen.* 20. 21. 37
- Gerberga instauratrix Gandershemij. 27. Soror Ottonis Ad.* 88
- Gerdagus Episcopus Hildesheimens.* 37. 39
- Geronis comitis mors.* 16. 85
- Gibbus puella adimitur: Viro etiam.* 67
- Gisla Imperatrix.* 37. 92
- S. GODEHARDVS,** occulto ductore Danubium transit. 14. offertur Monasterio. 14. Est Episcopo Pataniensi à manu & Cancellaria. 15. E curia, ad suos mittitur Subdiaconus. 16. fit Diaconus & Præpositus Altaba. 16. Ex Clerico Monachus Benedictinus. 17. 85. 86 deligitur Abbati Magister. 17. Recusat Abbatialem dignitatem biennio. 17. suscipit tamen. 18. disciplina strictiori insistit: Helingeresberg Castellum & Ecclesiam extruit; noualia sibi manu parat. 18. fit abbas Hersfeldensis. 19. excolit Altabam. 22. decennio uiuit quietus. 23. recusat Episcopatum Hildenesheimensem. 25. suscipit monitus uisione. 25. ordinatur Episcopus ab Aribone Archiepiscopo Moguntino. 26. Congregationem canonicam fundat. 30. Interest Synodo Moguntina. 30. Puerum miserabilem sibi oblatum complectitur, fouet, sanat. 36. prædicat Tadilonis Decani, & suum obitum. 40. festorum ante mortem periodos religiosè decurrit. 41. Morbo succumbit; se uisentem hortatur clericum; prædicat exequiarum ordinem. 42. Bunonem puerum pia morti præparat, quam erat cum Episcopo obiturus. 42. 43. proficiscitur in Holtussem. 43. Extremam uñtionem accipit. 44. In montem S. Mauritij peruehitur. ibid. Moriens postridie Dominica Adscensionis, psallit. 45. 93. Portatur ad S. Michaelis; inde ad Cathedralem Ecclesiam. 46. Quamdiu fuerit Episcopus. 93. Lapillis colligendis occupabat pauperes. 48. Adhuc Abbas, Ciuem Pataniensem sanat febricantem. 52. Monachum. 52. Adolescentem Teckendorffensem, missa in suo poculo uini benedicti portiuncula. 53. Submersum resuscitat, de peccatis confitentem audit, absoluit. 54. 55. Liberat mulierem à doloribus partus. 55. Sanat Monacho crus fractum. 56. Cacam illuminat. ibid. Ratisbona demonem obsessorem ab incantatrice pellit: miseramque ad paritendum perducit. 57. Puerum ex hebetate, fecit sua oratione docilem. 57. probatur Sanctus à Pontifice & concilio Rhemensi. 63. Transfertur ad Montem S. Mauritij. 65. Multos liberauit à suspendio. 68. Naufragiis, & Tempestatibus. 75
- Adparens laudat institutum fraternitatis, honori suo dicata.* 79
- S. GODEHARDI,** Magister Altaba. 9. natalium obscuritas. 11. 85. patria. 14. In-

I N D E X.

74. *Innocua & pia pueritia* 15. *pernigilia* 23. *visio* 23. 25. *conuersatio, regimen, auctoritas* 29. *mansuetudo* 32. *Vaticinia & Spiritus propheticus*. 43. 41. *Canonizatio*. 61. 62. 63. *Sepulchrum aperitur*. 64. *odorem quendam diuinum spirat*. 65. *Translatio*. 94. *S. Godehardi Monasterium*. 95
S. Godehardo commendatur monasterium Tegerense, & Chremense. 19. *quanto studio persoluta exsequia*. 46. *uouetur nauis argentea*. 75
S. Godehardum refugit demon. 30. à *S. Godehardo Goslaria Ecclesia constructur*. 37
Goslariam condidere Francones. 92
Guntherus nobilis Thuringus hereditatem suam offert Monasterio Hersfeldensi 20. *ambit Monasterium Gellinge*. 20. *mittitur ad Monasterium Altahense; Monachum induit ibid. Gellinge prapropere administrat* 21. *fluctuat inperitus; obiurgatur à S. Godehardo; resipiscit*. 21. *ingreditur Eremum*. 21. 87. *Eius victus; illiterati eruditio, sermonis efficacia*. 21. 22.

H.

Hathzeca matrona ophthalmia laborans incunde sanatur. 37
Haluerstadensis Ecclesia dedicatio. 86
Henricus Saxonicus. Imp. 17
Henricus senior Boiorum Dux, frater Ottonis M. 14. *Pater S. Henrici Imperatoris, adfectat Regnum*. 16. *moritur*; 17. *pie*, 86. *Gandershemij*, 88. *Eius fors*. 85
S. Henricus Dux Boiorum laudatur 17. *fit Imperator*. 18. *sapienter dissimulat cum Hersfeldensibus*, 19. *celebrat Natalitia Palidi*. 28. *moritur*. 32
Henricus tertius, filius Conradi, coronatur Aquis à Piligrino Archiep. Coloni. 34. 91
Henricus Archiepiscopus Coloniensis petit cōfraternitatem; cum clero Hildenesheimensi, & reliquias S. Godehardi. 78
Helingeresberg castellum. 18. 86
Herofuitha poetria. 38
Hersfeldensium Monachorum laxitas. 18. *Ex ijs multi recusantes disciplinam secedunt*. 19
Hildenesheimensis Episcopatus, fundator Ludonicus, Caroli M. filius. 97
Hildenesheimensis cœnobij Cathedralis, disciplina. 29
Hildenesheimensis Monasterij, incendium. 50. *consummator Alfridus*. 97
Hildenesheimensium Episcoporum nomina. 97. 98. 99. 100
Hildenesheimensium studium & alacritas erga cultum Sanctorum. 63
Hildu u uinns presbyter, ex humili emergens obrepit S. Godehardo, 38. *ueteratorie sepurgat*. 39. *repente moritur*. 40. *Eius bona erogantur in pauperes*. 40
Hollandi ab maris inundatione, sancto implorato Godehardo, liberantur. 75

00

Holt-

I N D E X.

Holtbuseñ 38. 41. 33. 91. In Holtbuseñ Ecclesia Benedictinarum. 35
 Hydopicus sanatus. 72

I.

Impostorum in se miracula mentientium genus. 47
 Innocentij secundi, Papa, & Lotharij conuentus Leodyj. 62. 94
 Innocentius Rhenis refert ad Concilium de S. Godehardi canonizatione.
 adquiescitque notitiæ factæ Leodij. 62. 63
 Ioannes Poslea Aquensis Decanus, mirabili viso sanitatem recuperat, sancto
 adnitente Godehardo. 79
 Iuuentutis Ecclesiastica educatio. 29
 Iuuenis submersus, Godehardi oratione redditus viuus, perceptis Sacra-
 mentis denuo emoritur. 55

L.

Leodiensi Concilio: ---
 Lotharius Imperator interest. 62. Legatos mittit Constantinopolim. 73
 Lotharius, Ludouicus Caroli M. filij, se inter, dissident. 14
 Ludolphus Saxonicus Dux, fundator Parthenonis Gandershemensis. 72
 Luidgerus claudus, S. Godehardi obseruator industrius. 48. ad eius sanatur
 sepulchrum. 49

M.

Magis dolendum de malo alieno, quam proprio. 57
 Manus arida restituitur. 66
 Marquardus, quintus Episcopus Hildenesheimensis, in prælio à Sclauis occi-
 cisus. 97
 Mersburgi lis de Gandersheim sedatur. 35
 Mersburgensis Episcopatus abolitio. 16. 85
 Merfuidocæ illuminata ad sepulchrum S. Godehardi. 49
 Merfus flumine vitæ; muta & muti lingua, cæcus vsui oculorum in S. Co-
 dehardi translatione, restituitur. 65. 66
 Monasterium S. Godehardi. 95
 Mons S. Mauritiij Hildeneshemij. 65
 Mortuis vita reddita. 35. 65. 76

N.

Naufragi periculis erepti, Diuo faciente Godehardo. 75
 Negotiator caprius sospes enadit, adminiculo B. Godehardi. 77
 Nobilitas vera, ex virtute. 11
 S. Norbertus Magdeburgensis Metropolitanus, ad Synodum proficiscitur
 Rhemensem. 63

O.

Obsessus sibi redditus. 74
 Odor è S. Godehardi thumba diuinus. 65
 Ora-

I N D E X.

<i>Orationes & Eleemosyna.</i>	61
<i>Os faucibus implicatum, eijcitur.</i>	71
<i>Osdagus Hildenesheimensis Episcopus.</i>	27
<i>Otto M. F. Henrici Saxonici. Ludolphi pater.</i>	14
<i>Otto tertius Imp. moritur. 8. quando coronatus.</i>	86
<i>Otto comes ab Hamerstein, & Irmengarda coniux illex</i>	30
<i>Ottovinus Hildenesheimensis Episcopus, transtulit S. Epiphanium Pa-</i>	
<i>pia. 30. quando mortuus.</i>	89

P.

<i>Palidi vel Poleda, agit Imp. ubi & Synodus.</i>	35
<i>Papa auctoritas.</i>	62. 63. 64
<i>Paralytica adiuta.</i>	70
<i>Pataunia obfessa confugit ad opem S. Godehardi 79. Vouet munera eidem, &</i>	
<i>liberatur.</i>	80
<i>Paranti se ad mortem qua necessaria.</i>	40
<i>Phtisis curata.</i>	79
<i>Pfallendi ratio per Scholares pueros.</i>	45
<i>Puella exanimis curata.</i>	49
<i>Puer, claudus mire sanatur.</i>	70
<i>Puer obrutus eggere seruatus.</i>	72

R.

<i>Ratmundus Abbas Altahensis, nepos S. Godehardi.</i>	38
<i>Reliquia quadam S. Godehardi.</i>	95
<i>Reobertus Episcopus Hildenesheim.</i>	97
<i>Ritenbach patria S. Godehardi.</i>	14
<i>Ruzzi peregrini innasi a paganis morti se eripiunt.</i>	73

S.

<i>Saga cur suum non fateantur crimen.</i>	57
<i>Sanitatum gratia, iuxta Sancti sepulchrum Godehardi.</i>	51
<i>Sclauus Neophytus, a cecitate vindicatus.</i>	74
<i>Sophia Ottonis tertij soror, secundi filia; Abbatissa Gandershemij, velari</i>	
<i>tantum ab Archiepiscopo, usurpante pallium, vult. 27. reconciliatur S.</i>	
<i>Godehardo. 43. moritur. 46. Eius merita in Hildenesheimensem Eccle-</i>	
<i>siam.</i>	47
<i>Sulza expiata reliquijs & Cruce; ornata Oratorio.</i>	31. 90. 91
<i>Synodi. Leodiensis. 62. Moguntina sub Aribone. 30. Seligenstadiensis sub</i>	
<i>eodem. 33. Francofortensis Regali, Episcopali, & Abbatum frequentata</i>	
<i>praesentia.</i>	34

T.

<i>Tadilo Decanus Hildenesheimensis 34. Eius laus. 40. mors.</i>	41
<i>Tegrensis & Chremensis Monasteriorum, situs, conditores.</i>	86

I N D E X.

<i>Theodoricus Hildenesheimensis Episcopus, fraternitatem S. Godehardi instituit. 78. curatur ope S. Godehardi.</i>	79
<i>Thetmarus ex Monacho Episcopus Mindensis.</i>	17
<i>Traiectensis Ecclesia restituitur diuinis.</i>	81
V.	
<i>Vercellis, origo Collegij Mauritanii.</i>	33
<i>Vtilo Dux Boius, conditor utriusque Altahe.</i>	84
VV.	
<i>VVerla Ciuitas Saxonia, dicta Imbripolis.</i>	90
<i>S. VVigbertus, quartus Episcopus Hildenesheimensis.</i>	97
<i>VVilligisus Archiepisc. Mogontinus. 16. ducit S. Godehardum in Abbatiam Hersfeldiensem. 19. primus sibi adseruit Gandersheimense Monasterium. 27. renunciat liti de Gandershemio.</i>	28
<i>VVilligisus fraternitatis cum Clero Hildenesheimensi.</i>	28
<i>VVolradus Episcopus Brandenburgensis.</i>	50
Z.	
<i>Zacharia Papa auctoritate, in Bauaria, distributa Episcopia.</i>	13
<i>Zona adplicata S. Godehardi reliquiis, miraculorum effetrices.</i>	80

